

ІВАН МІРНИЙ

УКРАЇНСЬКИЙ ВИСОКИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ

ІМ. М. ДРАГОМАНОВА

1923—1933

(ІСТОРІЯ ІНСТИТУТУ)

ВИДАННЯ УКР. ВИСОК. ПЕДАГОГ. ІНСТИТУТУ
ЗА ДОПОМОГОЮ М-ВА ШКІЛЬН. Й НАР. ОСВІТИ Ч. С. Р.

П Р А Г А

1934

ІВАН МІРНИЙ

УКРАЇНСЬКИЙ ВИСОКИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ

ІМ. М. ДРАГОМАНОВА

1923—1933

ВИДАННЯ УКР. ВИСОК. ПЕДАГОГ. ІНСТИТУТУ
ЗА ДОПОМОГОЮ М-ВА ШКІЛЬН. Й НАР. ОСВІТИ Ч.С.Р.

П Р А Г А

1934

І. ЗАГАЛЬНА ІСТОРІЯ ІНСТИТУТУ.

1. Заснування Інституту.

Основником Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі був Український Громадський Комітет у Ч. С. Р., заснований р. 1921. представниками української еміграції в Чесько-словацькій Республіці і розв'язаний р. 1925. Думка про заснування такої школи виникла в керівничих колах Українського Громадського Комітету й зокрема у голови його М. Шаповала ще 1922 р. — як один із проявів культурно-освітньої діяльності Комітету. Перші кроки до переведення цієї думки в життя Управа У. Г. К. зробила вже з кінцем 1922 р. постановою про заснування Педагогічного Інституту в Празі, яку загальні збори Комітету прийняли на засіданні 15. січня 1923 р. і для зреалізування її вибрали окрему організаційну комісію у складі: тодішнього лектора Української Господарської Академії в Подебрадах п-і С. Русової, керманіча культурно-освітнього відділу УГК п. І. Паливоди та вчительки п-і О. Галаганової. Пізніше до складу комісії добрано ще проф. О. Ейхельмана, а голова й члени Управи УГК п. п. М. Шаповал, Н. Григоріїв та М. Галаган увійшли у склад комісії *ex officio*.

Ця комісія приступила до праці, виробила проєкт статуту Інституту, що його на повному засіданні управа УГК і комісія ухвалили й подали на затвердження Міністерству Освіти ЧСР. Рівночасно Управа УГК вела переговори у справі Інституту і з Міністерством Закордонних Справ, якому подала відповідний меморіал, де піднесено справу й матеріальної підтримки Інституту.

Ідея заснування Інституту зустріла дуже прихильне ставлення і в п. міністра закордонних справ др. Ед. Бенеша та його заступника п. др. В. Гірси, й у п. міністра освіти Р. Бехіне. Міністерство Закордонних Справ уже 10. березня 1923 р. дало свою принципову згоду підтримувати Інститут матеріально, а це дало змогу негайно

приступити до переведення в життя виробленого організаційною комісією плану праці щодо організації Інституту на основі виробленого статуту.

Згідно з цим першим своїм статутом Український Педагогічний Інститут мав на меті: 1) підготовлювати педагогів, які могли б навчати в вищих початкових школах, учительських семінаріях, у нижчих класах гімназій та в інших рівнозначних школах, а також викладати загально-освітні предмети в середніх технічних школах; 2) підготовляти спеціалістів для педагогічної й виховничої праці в освітніх закладах та для адміністративної праці у відповідних інституціях. Курс навчання в Інституті мав бути трирічний: перший курс — підготовчий і два останні — спеціальні. Інститут зв'язано з ім'ям великого українського емігранта, патріота і вченого — Михайла Драгоманова. Викладовою мовою в Інституті мала бути мова українська, навчання — безплатне. Утримуватись Інститут мав із фондів УГК, із пожертв та інших прибутків. Укр. Громадський Комітет, а власне його органи, мали завідувати справами адміністративно-господарськими й контрольного характеру, залишаючи науково-організаційний та педагогічно-виховничий бік справи директорові та Професорській Раді Інституту в межах компетенції, визначеної статутом. Для внутрішньої господарки УГК мав видавати окремі регуляміни та інструкції — для директора, для Професорської Ради та Господарського Комітету Інституту. Адміністративним органом Інституту мав бути УГК та директор Інституту. УГК мав призначати щороку директора, та призначати і звільняти штатних професорів та лекторів Інституту. Студентами підготовчого курсу могли бути особи обох полів із освітою не нижчою, ніж шість класів гімназії або іншої школи рівного значіння; після скінчення першого річника вони мали складати іспит зрілості перед спеціальною комісією. Студентами Інституту на спеціальних курсах могли бути тільки особи з закінченою середньою освітою.

З цих загальних постанов статуту видно, що Укр. Педагогічний Інститут в першій стадії своєї організації не мав характеру високої педагогічної школи, а мав бути лише вищим педагогічним закладом, який мав на меті підготовляти педагогічні сили для праці серед широких кол українського населення та для шкіл нижчого типу, що він не був інституцією самостійною, й, за винятком, до певної міри, науково-організаційного та педагогічно-виховничого боку справи, цілковито залежав од Українського Громадського Комітету.

В половині квітня 1923 р. Міністерство Закордонних Справ асигнувало на утримання Інституту щомісячну суму 50.000 кч., а саме — 25.000 кч. на утримання персоналу, шкільне приладдя, бібліотеку й т. і. та 25.000 на 50 стипендій для студентів Інституту — по 500 кч. на кожного студента (згодом додано ще 10 стипендій, а по-

*Др. ВАЦЛАВ ГІРСА,
уповн. міністр, заступн. м-ра зак. справ.*

тім ще 12), і це певне матеріяльне забезпечення дало змогу негайно приступити до організації адміністративного апарату й академічного складу Інституту. На засіданні організаційної комісії з дня 18. квітня 1923 р. на пропозицію голови УГК М. Шаповала ухвалено запрохали на посаду директора Інституту на один рік кол. штатного доцента Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету, а потім професора україн. неофіц. університету у Львові Леоніда Білецького, що перебував тоді на еміграції у Львові. Тодіж таки при-

нято плян навчання в Інституті, який увійшов до статуту, як його складова частина, й намічено кандидатів до складу академічного персоналу — перших 15 осіб, при чім остаточне йменування цих осіб на професорів чи лекторів Інституту відсунуто до прибуття директора Інституту. На тому самому засіданні установлено й норми платні професорському та лекторському персоналові.*)

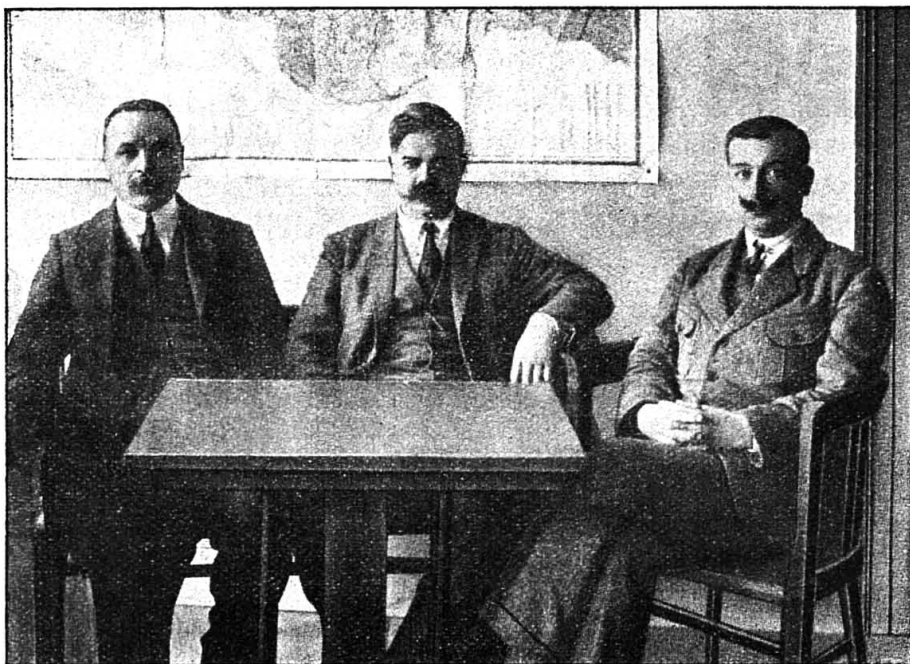
У призначений час — 1. травня 1923 р. — відкриття Інституту не могло відбутися через те, що директор Інституту проф. Білецький не прибув до того часу зі Львова, й тому комісія на засіданні з дня 7 травня реченець відкриття Інституту відсунула до прибуття директора. Тоді ж ухвалено запросити до академічного складу Інституту ще троє осіб, і на 9.V. рішено скликати спільне засідання комісії й усіх членів Управи УГК та академічного персоналу. На цьому засіданні (9. V.) з інформаційною метою перечитано статут Інституту, затверджений уже (прийнятий до відома) Міністерством Зак. Справ ЧСР (4. V. 1923 р. ч. 47114), і ухвалено, що члени академічного персоналу Інституту, що були на засіданні, творять комісію для вироблення основних правил приймання студентів до Інституту й переведення самих прийнят.

Комісія ця під головуванням проф. Хв. Швеця за час од 14. до 29. травня відбула чотири засідання, прийняла перших 28 студентів на I. спеціальний курс Інституту й кількох до курсу підготовчого. При прийняттях на I. курс ставилися вимоги: 1) повна середня освіта (матура), 2) національно-громадський стаж, 3) педагогічний стаж, 4) вік не поверх 32 років. Передусім до Інституту приймали тих, що вже перебували в ЧСР і мали право прожиття („пруказ“) в Республіці; але що на 400 прохань, що вплинули до Інституту, більша частина відповідних кандидатів перебувала на еміграції поза межами ЧСР, по таборах та на праці в Польщі й по інших державах, то комісія мусіла з часом почати приймати й тих, що перебували поза межами ЧСР.

З приїздом до Праги директора Інституту проф. Л. Білецького (1. червня р. 1923.) зараз же треба було розглянути справу йменування запроханого академічного персоналу на професорів чи лекторів Інституту. На скликаній у цій справі 2. червня нараді під головуванням проф. Хв. Швеця, на яку, крім голови УГК М. Шаповала

*) Остаточні норми основної платні для штатного академічного персоналу установило Міністерство Закордонних Справ після перетворення Інституту у високу школу року 1925 в розмірі: професор — 1500 кч. місячно, доцент — 1200 кч., лектор — 1000 кч., асистент — 600 кч.

та членів Управи Н. Григорієва та М. Галагана, були запрохані всі кваліфіковані вже високими школами професори — директор Інституту Л. Білецький, О. Ейхельман, Хв. Швець — та лектор педагогіки Кам'янецького Українського Державного університету С. Русова, йменовано професорами таких осіб із складу запроханих уже для викладів в Інституті, які мали вже певний педагогічний стаж: Євгена Іваненка, Маркіяна Терлецького, Миколу Тимченка, С. Русову та дра Якіма Ярему; решту йменовано лекторами: Валерію Богацьку, Антона Гон-

Управа УГК: Н. Григоріїв, М. Шаповал і М. Галаган.

чаренка, Аркадія Животка, Івана Кабачкова, дра Володимира Кушніра, лікаря Степана Літова, Івана Майстренка, Всеволода Петрова, дра Степана Ріпецького, дра Юрія Русова.

Дня 3. червня 1923 р. відбулося вже спільне засідання Управи УГК, організаційної комісії та новозорганізованої вже, згідно з § 23. статуту, Професорської Ради Інституту. На цьому засіданні у промовах і представників основника Інституту, Українського Громадського Комітету, і членів Професорської Ради зазначено напрямок академічно-наукової та національно-культурної праці, що його мала триматися нова педагогічна школа. Тоді ж вибрано першого Секретаря Професорської Ради (тимчасово лектора А. Животка) і перший склад Господарського Комітету (Хв. Швець, В. Богацька, др. Ст. Ріпець-

кий), куди від Управи УГК увійшов, як його представник, М. Галаган. Крім цього вибрано й комісію для укладу плянів і програм навчання в Інституті (окрім директора Л. Білецького — О. Ейхельман, С. Русова, Хв. Швець, Є. Іваненко — з правом дальшої кооптації потрібних членів комісії).

Таким чином, дня 3. червня р. 1923. керму дальшої організації Інституту перебрала у свої руки Рада Професорів. З попередніх комісій залишалася ще комісія для приймань студентів до Інституту, але на засіданні Професорської Ради з дня 10. червня й ця комісія склала свої уповноваження, й замість неї вибрано нову, з трьох членів Професорської Ради. Ця комісія відбула 10 засідань і справу прийняття студентів закінчила (прийнято всіх — 85 студентів).

Праця комісії для складення навчальних плянів і програм почалася на засіданні 8. червня 1923. р. під головуванням директора Інституту, при участі всіх членів комісії й запрошеного на засідання професора українського університету д-ра С. Рудницького. Комісія, взявшись до вироблення навчального пляну Інституту, визнала, що за два академічні роки, визначені статутом для проходження спеціальних предметів, всіх намічених дисциплін пройти — неможна. Таким чином, виринула справа — відділення підготовчого курсу від Інституту і прилучення його до проєктованих матуральних курсів. Замість підготовчого курсу мав бути поширений двохрічний курс навчання в Інституті на 3 роки, себто на шість семестрів — по $4\frac{1}{2}$ місяці на семестр. Щодо самого навчального пляну, то за підставу його рішення взяти такі два основні принципи: 1) Інститут має бути високою педагогічною школою, що давала б права тим, що її скінчать, викладати в усіх ступнях єдиної школи; 2) Інститут поділяється на три основні відділи: а) літературно-історичний з підвідділами: мови та літератури й історії, б) природничо-географічний і в) фізично-математичний.

Щодо розподілу наукового матеріалу на семестри, то комісія установила тільки основні принципи: на I. курсі мали бути загально-освітні й загально-педагогічні дисципліни (30 годин), а спеціальних — тільки 12 годин; на II. курсі дисципліни загальні мали мати 18 і спеціальні — 24 години; на III. припадало на загальні дисципліни — 12, на спеціальні — 30 годин. Вироблення докладного пляну навчання доручено підкомісії в складі директора Л. Білецького та професора Є. Іваненка. Вироблений підкомісією проєкт докладного пляну наукових дисциплін, ухвалений комісією дня 9. червня й затверджений з певними змінами Професорською Радою 10. червня

1923 р., і змістом, і характером дисциплін, прийнятих до викладання, наявно не відповідав уже первісному плянові вищої педагогічної школи. Об'єктивна оцінка реальних умов і потреб життя примусила Професорську Раду надати Інституту ширший характер — школи високошкільного типу. Попередній статут уже не відповідав дійсному характерові школи, і це спонукало дирекцію Інституту подбати про відповідну зміну статуту. Проект зміненого статуту, пристосованого до наукової установи з високошкільною організацією, ухвалила й Управа УГК і подала на остаточне затвердження Міністерства Зак. Справ і Міністерства Шкільн. й Народньої Освіти.

Основні постанови зміненого статуту були такі:

„1. В пам'ять Михайла Драгоманова, видатного українського вченого, педагога й емігранта засновується в Празі Український Педагогічний Інститут імені Михайла Драгоманова.

2. Український Педагогічний Інститут є приватна школа з високошкільною організацією і має на меті підготовки професорів української мови, літератури та історії, природознавства та географії, математики та фізики єдиної української школи, переважно її старших класів, а також інструкторів та адміністраторів по народній освіті.

3. Фундатором Українського Педагогічного Інституту є Український Громадський Комітет в ЧСР, який функціонує на підставі окремого статуту, затвердженого владою ЧСР 1. липня 1921 р. (ч. 47334 — VI-21), і який здійснює свої права й обов'язки фундатора через свої органи: Управу, Загальні Збори, Ревізійну Комісію.

4. Український Педагогічний Інститут складається з трьох відділів: 1. літературно-історичного, 2. природничо-географічного й 3. фізично-математичного; літературно-історичний відділ поділяється на два підвідділи: а) мови й літератури, б) історії.

5. Український Педагогічний Інститут знаходиться під загальним керуванням Міністерства Закордонних Справ та Міністерства Освіти ЧСР.

6. Ближчим керівником Українського Педагогічного Інституту є його фундатор Український Громадський Комітет, до компетенції якого, а згідно його органів (див. арт. 3) належать справи адміністративно-господарські й контрольні; щодо справ чисто академічних, а власне: науково-організаційних і педагогічно-вихованих, то вони належать до відповідних органів Українського Педагогічного Інституту (див. арт. 20—23, 28—34) в межах, визначених цим статутом.

7. Викладова мова Українського Педагогічного Інституту є українська. Коли б повсталала потреба ту чи іншу наукову дисципліну викладати іншою, неукраїнською мовою, то такий випадок є можливий лише з вирішення Ради Професорів.

8. Навчання в Українському Педагогічному Інституті безплатне.

29. Головним уповноваженим Укр. Гром. Комітету і безпосереднім керівником Укр. Пед. Інституту є директор, який обирається Професорською Радою абсолютною більшістю голосів із складу професорів Інституту на два роки, затверджується Укр. Гром. Комітетом.

Увага: Перший директор запрошується Гром. Ком. із українських професорів високих шкіл, відомих своїм науковим і педагогічним стажем."

В цей статут внесено вже й цілий новий розділ про академічний персонал Інституту (арт. 11, 12, 13), а саме:

"11. Академічний персонал Українського Педаг. Інституту складається з професорів і лекторів.

12. У професори Укр. Педаг. Інституту обираються особи, що мають а) науковий ступінь магістра історично-філософічного та фізико-математичного факультетів державних університетів як українських, так і російських, магістра з історичних, літературних, та філософічних дисциплін духовних академій Київської й інш.; б) ступінь доктора на філософічному факультеті всіх закордонних університетів, оригінальні наукові праці та поважний педагогічний стаж; в) науковий титул надзвичайного професора та приват-доцента українських університетів, що мають оригінальні наукові праці та поважний педагогічний стаж; г) що не мають відповідних університетських кваліфікацій (магістра, доктора, звичайного професора, надзвичайного професора, приват-доцента), але відомі з своїх ґрунтовних знань, оригінальних наукових або педагогічних праць та з педагогічного стажу.

13. В лектори Україн. Педаг. Інституту призначаються: а) особи, що скінчили курс в одному з університетів як українських, так і закордонних, здобули науковий ступінь доктора, але не мають ще відповідного педагогічного стажу; б) особи, що мають звання професорів середніх шкіл або витримали іспит на професора середніх шкіл і мають відповідний педагогічний стаж".

При виробленні наукових плянів і цього нового статуту Інституту покладено в основу новіші форми високошкільних педагогічних організацій та новіші методи педагогічної праці. Згідно з науковим пляном, при Інституті заводилося а) 8 кафедр загальних — із 44 предметами: кафедра педагогіки (11 предметів), філософії (6 предметів), гігієни (3 предмети), економіки (4 предмети), соціології (5 предметів), права (4 предмети), графічного мистецтва (5 предметів), музики й співу (6 предметів); б) 7 окремих загальних лектур: основи сільського господарства, ритмічна гімнастика, чеська, англійська, німецька, французька мови, стенографія — отже разом 51 загальних предметів, для всіх студентів обов'язкових; в) 8 спеціальних кафедр історично-літературного відділу з 36 предметами: кафедра української мови й мовознавства взагалі (8 предметів), української літератури (8 предметів), латинської мови й літератури (4 предмети), західньо-європейських літератур (1 предмет), слав'янських літератур (3 предмети), всесвітньої історії (3 предмети), історії Слав'ян (3 предмети); г) 3 спеціальні кафедри фізично-математичного відділу з 18 предметами: кафедра математики (12 предметів), теоретичної механіки та астрономії (4 предмети), фізики та метеорології (2 предмети) та г) 4 спеціальні кафедри природничо-географічного відділу з 20 предметами:

катедра біології (6 предметів), хемії (2 предмети), геології (4 предмети), географії (8 предметів). Разом 23 катедри з 118 предметами й сьома окремими лектурами.*)

Для викладів дисциплін, для яких не було ще відповідних лекторських сил, Професорська Рада обрала нових професорів — дра С. Рудницького, дра В. Сімовича, дра В. Гармашова, і нових лекторів — Хв. Стешка, П. Щуровську, В. Січинського.

З прийняттям Професорською Радою пляну навчання, виробленням розкладу лекцій за годинами та остаточним розподілом викладів поміж окремими членами академічного персоналу й ухваленням цього нового статуту перша фаза організації Інституту закінчилася, — настав час приступати до відкриття Інституту. Постановою з дня 16.VI.1923 р. Професорська Рада утворила окрему комісію (в складі проф. Хв. Швеця, проф. дра Яреми та лектора Животка) для розроблення пляну врочистого свята — відкриття Інституту та переведення цього пляну в життя.

Святочне відкриття Українського Педагогічного Інституту відбулося дня 7. липня 1923 р. у великій аудиторії Геологічного Інституту Карлового Університету (на Вишеграді, Альбертов 6) у присутності представників уряду ЧСР та Канцелярії Пана Президента, представників чеських високих шкіл м. Праги, представників від Грузинів, Білорусів, Кубанців, від Українського Університету в Празі, Української Господарської Академії в Подєбрадах, від різних українських організацій та студенських громад і т. д. Збори — спільне засідання Управи УГК та Професорської Ради Педагогічного Інституту — відчинив голова УГК М. Шаповал. Після промови голови УГК та науково-педагогічного доповіді директора Інституту**) прочитано привітання — від Пана Президента ЧСР, від голови Ради Міністрів, від п. п. міністрів справедливости, торгу, земельних справ, п. міністра дра Гірси, ректора Карлового Університету, президії головного міста Праги; потім вітали нову установу ті численні представники різних організацій українських і інших національностей, що прибули на свято персонально, і, нарешті, прочитано численні телеграми й листи з привітаннями, надіслані з різних міст ЧСР, з Польщі, Австрії, Румунії, Німеччини й інших країв.

*) З часом кількість катедр і предметів було змінено — дивись розд. „Порядок і плян навчання“.

**) Див. розд. „Інститутські Свята“.

2. Перший рік науково-педагогічної праці

(1923/24 акад. р.).

Після офіційного відкриття Інституту й переведення остаточної підготовчої роботи щодо влаштування помешкань для канцелярії, для викладів і т. і. почалися виклади на всіх трьох відділах Інституту (I. VIII. 1923). Виклади відбувалися в різних помешканнях чеських високих та середніх шкіл — зпочатку в реальній школі на Єчній вулиці, а далі в реальній гімназії на Кршеменцовій вул., в Кавліховому Домі, в викладівнях та по кабінетах Карлового університету й, нарешті, в Інститутах Географічному, Геологічному (на Альбертові) й Анатомічному та в фізикальній аудиторії чеської політехніки.

Але незабаром, уже в жовтні, виявилося, що перевести прийнятий план навчання в цілому — дуже важко. На шість робітних днів у тиждень, за планом, припадало 42 години обов'язкових предметів, з яких кожний студент після закінчення курсу предмету мусів скласти обов'язковий іспит — та 4 години необов'язкові (французька й англійська мови), отже, на кожного студента припадало денно коло 8 годин самого слухання лекцій. При курсовій системі, заведений в Інституті, де слухання викладів було обов'язкове, викладами у студентів був зайнятий увесь осьмигодинний робітний день. Решта часу йшла на обід, на дорогу, — більшість студентів, через недостачу й дорожнечу помешкань у місті, мусіла жити поза Прагою, і т. і. Таким чином, часу на науку дома, відвідування бібліотек і т. і. у студентів не ставало.

Перевантаженість викладами, великою кількістю годин і предметів мусіла негативно відбитися й на самому знанні предмету, й на підготованості студентів до перших іспитів, і це вже примусило Професорську Раду поділити предмети, що з них іспити мали бути складені по скінченні першого семестру, на предмети головні, які складалися негайно у призначений термін, і на помічні, що іспити з них відсувано на два місяці пізніше. Рівночасно Професорська Рада постановила в загальні переглянути прийнятий науковий план і поробити в ньому потрібні, вказані практикою зміни. Працю переводив кожний відділ зокрема, і внаслідок перегляду планів число обов'язкових годин викладів тижнево зменшено з 42 на 30-39 годин, при чому на I. курсі на загально-освітні обов'язкові предмети одведено тепер замість 30 годин тільки 20, а 13-19 год. — на спеціальні, на II. курсі для загально-обов'язкових лишилося 9-12, а на спе-

ціальні — 18-24 год., на III. курсі на загально-обов'язкові — 7 год., а на спеціальні — 25-31 год. Деякі аж надто спеціальні предмети (напр. основа сільського господарства й лісівництва й т. і.) довелося зовсім усунути, деякі об'єднати.

Крім скорочень у науковому пляні, рішено виробити й певний порядок іспитів. Для цієї мети на історично-літературному відділі обрано окрему комісію в складі дра В. Сімовича, І. Кабачкова, М. Тимченка та дра Я. Яреми, і ця комісія й виготовила відповідний проєкт, при чому, у зв'язку з пляном майбутніх дипломних іспитів, усі предмети поділено на три категорії: 1) предмети, що з них переводяться повні іспити (ті, що з них кандидати дипломного іспиту не роблять), 2) предмети, що з них переводяться тільки кількості (ті, що є предметами дипломних іспитів) і 3) предмети, що їх студенти тільки слухають. Прийнятий істор.-літературним відділом порядок іспитів потім прийняли в основі й інші відділи Інституту.

Перший статут Інституту не передбачав ніяких академічних зібрань окремих відділів, і всі питання академічного характеру, хоч би вони торкалися тільки одного відділу, вирішувала Професорська Рада. Це сильно й без потреби обтяжувало цілу Раду, бо спеціальні справи обговорювалися в колегії, де часто не всі члени були в цих питаннях компетентні. Отже, з розвитком Інституту саме життя вимагало вже утворення організацій окремих відділів із певною автономією їх академічного життя. Такі організації й повстали, при чому кожний відділ мав свого референта й секретаря. Перші референти й секретарі, обрані відділами й затверджені Професорською Радою на засіданні 10.XII.1923 р., були: на істор.-літературному відділі — проф. др. В. Сімович і секретар — лектор І. Кабачків, на природничо-географічному відділі — проф. Хв. Швець і секретар — проф. др. В. Гармашів, на фізично-математичному — проф. Є. Іваненко (див. розд. „Керівничі органи Інституту“).

Дбаючи про упорядкування плянів навчання та про справу викладів, Професорська Рада та дирекція Інституту дбали рівночасно і про упорядкування взагалі всього академічного життя студентів Інституту, визначення їх обов'язків щодо студювання, складання іспитів і т. д. З доручення Проф. Ради дирекція Інституту виробила відповідний регулямін таких норм, що мали регулювати весь хід академічної праці студентства, починаючи від вступу до Інституту і кінчаючи дипломними іспитами. Регулямін цей, що містив у собі загальні постанови про вписи на лекції, перехід із одного відділу чи підвідділу на другий, відвідування викладів, приписи про іспити й

колькоквії, про порядок іспитів, про семінарійні та практичні праці й, нарешті, про дипломні іспити, переглянула Професорська Рада й затвердила 21. грудня 1923 р. під назвою „Регулярн академічного життя й обов'язків студентів Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі“ (див. прилогу).

Первісний плян організації Інституту, як вищої школи педагогічної, передбачав обов'язкове навчання всіх музичних і деяких технічних предметів (креслення, малювання), обов'язкових у єдиній школі. Але вже при перегляді плянів навчання в Інституті, коли довелося скорочувати години деяких предметів, а то й зовсім їх усувати, виринула думка про те, чи не обмежити б музичні й технічні предмети до мінімуму, а якби були сприятливі умови, то, виділивши музичні предмети з загально-обов'язкових для всіх відділів, чи не заснувати б при Інституті окремий відділ музично-педагогічний, що мав би за мету підготовлювати середньо-шкільних учителів музики й співу, щоб такі вчителі працювали пізніше над піднесенням музичної культури на Україні.

Обставини зреалізуванню цієї думки сприяли. Серед прохань кандидатів, що вже були в Інституті, й тих, що бажали вступити до цієї школи, було чимало прохань од людей, що хотіли здобути освіту педагогічно-музичну. До того ж, як сказано вище, й серед академічного персоналу Інституту було вже кілька людей із спеціально-музичною освітою, й існувала обов'язкова катедра музики й співу (6 предметів).

Ідея заснування музично-педагогічного відділу зустріла співчуття і в Професорській Раді, й на засіданні 10. березня 1924 р. Професорська Рада, після доповідів директора й референтів відділів, доручила окремій (організаційній) комісії розробити докладний проєкт наукового пляну відділу й уповноважити дирекцію Інституту зробити потрібні кроки до переведення в життя справи відкриття цього нового відділу. Дня 31. березня Професорська Рада затвердила поданий проєкт пляну навчання й постановила негайно приступити до праці на відділі, вважаючи цей перший семестр на музично-педагогічному відділі, з причин академічного характеру, підготовчим. Перший курс нового відділу, зорганізований відповідно до затвердженого наукового пляну, мав відкритися з початком нового шкільного року 1924/25.

Прелімінарна організація академічного персоналу, з запроханням на нову катедру теорії музики й композиції проф. Петербурської консерваторії Хв. Якименком на чолі, в окремий відділ — протягом

квітня була переведена, і 1. травня на відділі почалося практичне навчання. Одразу ж прийнято на відділ 25 студентів, з них 17 нових і 8 таких, що вже студіювали рівночасно на інших відділах Інституту.

Згідно з затвердженим пляном навчання, музично-педагогічний відділ поділявся на підвідділи — вокальний та інструментальний. На відділі засновано дві спеціальні катедри — теорії музики й композиції та катедру історії музики — й 4 класи: на інструментальному підвідділі — класи фортеп'яну та скрипки й на вокальному — класи диригентури та сольового співу. Загальні предмети, обов'язкові для всіх давніших відділів, — були обов'язкові й для музично-педагогічного відділу.

Першим референтом нового відділу вибрав відділ і затвердила Професорська Рада проф. Хв. Якименка, секретарем — лектора Хв. Стешка.

1924 року переведено вже в Інституті перші іспити. Вище вже згадано, що на 1. курс зразу прийнято було 85 осіб (не рахуючи прийнятих на курс підготовчий, що його приєднано до переведених із Подебрад „Матуральних курсів“ і що фактично цілком відділився від Інституту). Але з них декілька осіб не прибуло зза кордону через брак візи, дехто перейшов до інших шкіл, дехто не зміг учитися в Інституті без стипендії й т. і. З кінцем року залишалося в Інституті, не рахуючи новоприйнятих на музично-педагогічний відділ, 72 студенти. Після іспитів студентів переведено на II. курс, при чому деяких тільки умовно, з тим, що вони до жовтня покінчать приписані іспити; остаточно перейшло на II. курс 66 студентів, троє вийшло, троє студентів залишилося на другий рік (через недугу).

Рік закінчився перевиборами дирекції Інституту й секретаря Професорської Ради. На засіданні дня 14. липня 1924 р. Професорська

*Проф. Л. БІЛЕЦЬКИЙ,
директор, а потім ректор Інституту
(до 1926/27 акад. р.).*

Рада таємним голосуванням обрала директором Інституту на 1924/25 академічний рік проф. Л. Білецького — це власне й був перший обраний Професорською Радою директор Інституту, — секретарем Професорської Ради — проф. дра Я. Ярему. З кінцем того самого академічного року на відділах переобрано референтів і секретарів відділів.

3. Другий рік Інституту

(1924/25 акад. рік).

Другий академічний рік Інституту розпочався змінами в веденні господарських справ Інституту. Старий, передбачений статутом, порядок господарювання виявився незручним, непрактичним, і в наслідок цього Професорська Рада Інституту на засіданні дня 15.IX.1924 р. ухвалила передати ведення господарсько-фінансової справи директорів, референтам відділів і секретареві Професорської Ради *in corpore*, себто новій організації, що під назвою „Управа Інституту“, заступила попередній „Господарський Комітет“. У дійсності ця організація фактично існувала вже й давніше, як організація, що завідувала справами академічними, — тепер же вона перебирала і справи господарські. Управа мала скласти й подати на затвердження Професорській Раді окремий регулямін, що мав розмежувати функції „Професорської Ради“ та „Управи“ (майбутнього Сенату). „Управі“ доручила Професорська Рада переводити й приймання нових студентів, для яких виклопотано в Міністерстві Закордонних Справ нових 50 стипендій. Од цього часу до „Управи“ переходять усі сливе справи внутрішнього розпорядку в Інституті, й тільки вирішення головніших із них затверджує Професорська Рада.

За проектом „Управи“ Професорська Рада перевела поділ студентів на категорії: звичайні (дійсні) студенти (стипендіати й не-стипендіати), надзвичайні слухачі й вільні слухачі (ці останні — можуть не мати закінченої середньої освіти, студіюють предмети за своїм вибором, обов'язковим іспитам не підлягають).

Згідно з цим поділом нових слухачів прийнято на I. курс дійсних студентів-стипендіатів — 50 (і 3 залишилося на I. курсі на другий рік), дійсних студентів без стипендій — 10, надзвичайних слухачів, що студіювали рівночасно й в інших високих школах або на других відділах Інституту — 40, вільних слухачів — 8. На другому курсі було 66 студентів, — усі стипендіати (див. далі розділ — „Студенський склад“).

Запрошення нових професорських сил, що їх число з відкриттям музично-педагогічного відділу та відчиненням II. курсу що-раз більшало, переводила Професорська Рада після намічень та ухвали відділів. Регулюючи справу сталої допомоги-винагороди за працю академічного персоналу, Проф. Рада на засіданні дня 27.X. прийняла максимум (8) і мінімум (4) обов'язкових годин і розмір лекційної плати за додаткові години (професорам 30 кч., доцентам 25 кч., лекторам 20 кч. за годину). З часом, однак, максимум обов'язкових годин довелося підвищити до 9 годин, мінімум до 6 год., а плату за надобов'язкові години зменшити професорам до 25 кч., доцентам до 20 кч. і лекторам до 15 кч.*).

Тим часом Управа Громадського Комітету, переводячи, згідно з бажаннями міністерства, далі плян „розвантаження“ своїх агенд, передала (24.IX.1924) під цілковитий провід Педагогічному Інституту, як фаховій організації, українські матуральні курси з інтернатом — школою дітей сиріт. Від того часу директор матуральних курсів проф. Є. Іваненко був обов'язаний здавати звідомлення з діяльності матуральних курсів перед „Управою“.

В самому Інституті, на основі досвіду попереднього року, переведено деяку реорганізацію. Професорська Рада на засіданні 27.X.1924. ухвалила, за проектом „Управи“, перевести об'єднання відділів фізично-математичного й природничо-географічного в один відділ — математично-природничий, ідучи за прикладом академічного поділу, загально прийнятого в інших високих школах. На засіданні 12.I.1925. затверджено й умови цього об'єднання, а саме: а) обидва відділи сполучаються в один на правах повної внутрішньої автономії, б) для представництва в „Управі“ і для ведення адміністративно-наукових справ вони мають референта та прореферента, яких вибирають обидва відділи щороку на чергу, раз із одного, другий раз — із другого підвідділу. Тому, що статут таких посад не передбачував, Професорська Рада, в додатку до постанови про заведення референтів відділів, винесла окрему постанову про те, що в разі кінцевої потреби, на бажання відділів, можуть бути заведені посади прореферентів.

До першої президії нового, об'єданого відділу обрано проф. Євгена Іваненка (референтом), проф. др. Степана Рудницького (прореферентом) і лектора Петра Савицького (секретарем).

*) Себто за тижневу годину річно (рахуючи 40 тижнів навчання) — 1000 кч., 800 кч. й 600 кч.

З об'єднанням фізично-математичного та природничо-географічного відділів в один математично-природничий відділ, для цього нового відділу виробила окрема комісія новий науковий план, прийнятий відділом і затверджений Професорською Радою (12.II.1925). Деякі зміни відбулися й на історично-літературному відділі: історичний підвідділ перейменовано на підвідділ історії та соціальних наук, деякі дисципліни на цьому відділі перенесено з одного на другий курс і взагалі переведено певні зміни в плані навчання, кількості годин для різних дисциплін і т. і.

Поруч із змінами академічного характеру відбувалися рівночасно значні зміни характеру адміністративного, а саме — цілковите усамотійнення Інституту та введення в життя нового статуту.

Внаслідок змагань Інституту до повного усамотійнення, що висловлювали не раз поодинокі відділи та Професорська Рада ще в березні 1924 р., загальні збори УГК дня 9. листопаду того ж року прийняли постанову про відокремлення Інституту від УГК, з огляду на закінчену його організацію. Але ж фактичне усамотійнення переведено на початку 1925 року, коли, внаслідок заходів адміністрації Інституту й дуже прихильного відношення референта в Міністерстві Освіти проф. Ф. Лакого, розпорядком Міністерства Закордонних Справ ЧСР з дня 21. лютого 1925 р. Педагогічний Інститут став цілком самостійною школою, що підлягала безпосередньо міністерствам ЧСР.

Враз із цією зміною виринула потреба нової зміни статуту. Адміністрація Інституту розробила проєкт змін у статуті, й коли їх докладно розібрала й обговорила Професорська Рада, установлено текст останнього (третього) статуту, який і подано на затвердження до міністерства (див. прилоги).

Та життя вимагало негайного переходу на новий статут, і тому на засіданні Професорської Ради 7. VII. 1925 р. ухвалено вважати новий статут обов'язковим од 8. липня 1925 р. й відповідно до вимог цього статуту переорганізувати дотеперішні керівні установи Інституту: Професорську Раду, Управу, референтури. Функції ради професорів, до якої входив досі повний склад усього академічного персоналу, передано тимчасово „Раді штатних професорів“, що перевівши всі зміни, потрібні для переходу на новий статут, мала в найближчих днях установити склад нової Професорської Ради, згідно з вимогами нового статуту.

Дня 9. липня „Рада штатних професорів“ взялася за доручену їй роботу.

Згідно з новим статутом, у склад Професорської Ради мали входити особи, що керують катедрами (або класами на музично-педагогічному відділі). А керують ними, за новим статутом, професори, що „мають штатну платню“ в Інституті, за їх відсутністю — керування катедрою тимчасово доручується професорові іншої української високої школи або одному з доцентів Інституту, що їх новий статут уперше заводив при Інституті. „Рада штатних професорів“, дбаючи про розподіл кафедр, перш за все мусіла привести підвищення деяких дотеперішніх лекторів Інституту на доцентів. Керуючись § 9 нового статуту й тим принципом, що доцентами можуть стати тільки ті лектори, які мають закінчену вищу освіту, 3-4 семестри педагогічної праці в Інституті й писані або друковані наукові праці, а також ті, що вже є доцентами в інших високих школах, „Рада“, на основі постанов та висновків „кваліфікаційних комісій“, установлених на поодиноких відділах, виришила йменувати доцентами дотеперішніх лекторів Інституту І. Кабачкова, Д. Чижевського, Хв. Слюсаренка, дра В. Кушніра, дра Ю. Русова, дра Хв. Гулу та Ст. Риндика. Окрім цього, з огляду на специфічний характер музично-педагогічного відділу, покладено виконання обов'язків доцентів на лекторів Хв. Стешка, дра Нижанківського та П. Щуровську.

Між професорами Інституту, штатними й нештатними, та першими новообраними доцентами Інституту „Рада“ розподілила 30 установлених кафедр і 4 класи на музично-педагогічному відділі, при чому, згідно з § 20 нового статуту, керування незаміщеними катедрами доручено тимчасово тим професорам, чи доцентам, що мали кафедру спорідненої науки.

*Проф. Ф. ЛАКОМИЙ,
референт справ Інституту в М-ві
Зак. Справ та в М-ві Шк. й Нар. Осв.*

Таким чином, головне керівниче тіло Інституту — Професорську Раду — зорганізовано згідно з вимогами нового статуту.

Щодо адміністративних органів, то директора заступали з введенням нового статуту ректор та проректор, що їх обирала Професорська Рада й затверджувало Міністерство Закордонних Справ ЧСР, та Міністерство Освіти. Замість „Господарчого комітету“, що з часом перетворився в „Управу“ Інституту, повстав „Сенат“ у складі ректора, проректора, деканів (продеканів) і секретаря Проф. Ради з секретарем Сенату, вибираним із членів Сенату або запрошеним із боку. Відділами керували збори відділів, що обирали декана — тепер він заступав попереднього референта відділу, — продекана та секретаря.

У зв'язку з обранням доцентів і розподілом катедр, „Рада штатних професорів“ ухвалила, що на всі адміністративні посади, за винятком ректора та проректора, можуть бути обрані, крім штатних професорів, також і штатні доценти.

Дня 11. липня 1925 року „Рада штатних професорів“ Інституту закінчила доручену їй працю, перевела введення в життя нового статуту, і від цього дня Інститут уже й щодо форми почав існувати, як висока педагогічна школа, зорганізована на загальних високошкільних засадах.

Дня 14. липня 1925 р. відбулося перше засідання новозорганізованої Професорської Ради. Рада обрала першого ректора Інституту (проф. Л. Білецького), проректора (проф. дра В. Сімовича) й секретаря (проф. дра В. Гармашова) на новий рік академічний 1925/26.

4. Третій рік Інституту

(1925/26. акад. рік).

Академічний 1924/25 рік Інституту закінчився переведенням Інституту на новий статут та організацією всього академічного й адміністративного життя школи на високошкільний зразок. Але організаційна праця цим ще не покінчилася. З різних причин юридичного характеру — Інститут формально ще не зовсім міг уважатися високою школою, — школа не мала ще досі офіційного дозволу на IV. курс, себто вона ще формально, дарма що новий статут передбачував програму чотиролітню, — була трикурсовою. З другого боку розвитку молоді школи, що тільки саме встигла зорганізуватися, підбрала відповідні кадри професорів, зорганізувала допомогіві

орґани, уклала широкі пляни навчання, могла — через обмеження допомогової акції з боку уряду ЧСР та наміри розпочати поступневу ліквідацію еміґраційних установ — грозити небезпека, що вона незабаром мусить скінчити своє існування. Але, коли, після деяких вагань, Міністерство Закордонних Справ дозволило на нові прийняття, коли ухвалило для 30 нових студентів стипендії, академічне життя, щодо цього потекло цілком нормально. На новий курс, крім 30 дійсних студентів — стипендіатів, прийнято 28 дійсних студентів без стипендій, 19 надзвичайних та 6 вільних слухачів.

Але залишалося ще перевести другу дуже важну справу, справу введення в життя IV. курсу. Вже в передньому академічному році виявилось, що, хоч як перевантажено слухачів годинами викладів, то всеж немає змоги в три роки вкласти ту широку програму, якої вимагала відповідна постанова справи в високій педагогічній школі. Переглянено знову декілька разів пляни навчання, знову число обов'язкових викладових годин тижнево піднято на деяких відділах до — 46, а проте виконати програми, перевести працю в семінарах та практичні вправи з студентами в гімназії в трьох роках не було змоги. Переобтяжені працею студенти зверталися до Професорської Ради з петиціями про зменшення викладових годин, а студенти III. курсу, розуміючи, що за один, останній рік вони не встигнуть опанувати теоретичних дисциплін, перевести праці в семінарах і покінчити з успіхом практичні вправи в гімназії, сами почали побоюватися, що трилітня їх праця може піти марно, що вони не матимуть ні закінченої освіти, ні диплому високої школи. Маючи це все на увазі, Сенат і ректорат Інституту мусіли прикласти як-найбільше праці, щоб здобути дозвіл на відкриття IV. курсу. Працю цю переводжено сливе цілий рік, і перейшла вона цілу низку етапів. Склалися меморандуми, висилалися до високих міністерських чинників спеціальні делегації в цій справі від Професорської Ради й Сенату, студенти Інституту від себе обирали спеціальні депутації, і, нарешті, завдяки сприятливому відношенню п. міністра дра Гірси, тодішнього консула дра Завазала і при постійній допомозі директора проф. Ф. Лакогого, прийшов дозвіл на поширення курсу наук в Інституті на чотири роки з відповідним продовженням стипендій іще на один рік (до 1.IX. 1927 р.), і, таким чином, уже можна було рахуватися з офіційною санкцією переходу на новий статут. Сам Інститут, як уже було сказано, вже з кінцем 1924/25 академічного року перейшов на новий статут, і вся академічно-орґанізаційна праця Інституту

вже з початку 1925/26 академічного року плянувалася на чотирилітній курс навчання: затверджено нові лекційні пляни, пороблено відповідні зміни щодо іспитів та кольоквій, затверджено спис дисциплін у розрахунку й на IV. курс, запрошено нові академічні сили, наскільки на це дозволяв обмежений бюджет Інституту, заведено при багатьох катедрах коад'юторів та демонстраторів із найпильніших та найздібніших студентів Інституту, на історично-літературному відділі вироблено проєкт правил для дипломних іспитів, який і прийняла Професорська Рада для всіх відділів Інституту (див. прил.) і т. і.

Приймаючи новий статут, Професорська Рада звернула особливу увагу на наукову кваліфікацію академічного персоналу та на підготування нових наукових робітників із молодих сил, що працювали в Інституті лекторами й асистентами. З цією метою виробив історично-літературний відділ, а Професорська Рада затвердила (20/X. 1926 р.) проєкт „Правил про порядок підвищення академічного персоналу в Українському Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова в Празі“, і цими „Правилами“ все керувалася надалі Професорська Рада при підвищуванні кваліфікації академічного персоналу в Інституті.

Щодо студентів Інституту, то з огляду на недалекий час закінчення Інституту студентами тодішнього IV. курсу, виникла конечна потреба перевірити остаточно середньо-освітній ценз студентства. Хоч од самого початку до Інституту, окрім колишнього підготовчого курсу, приймали тільки кандидатів із закінченою середньою освітою, та досі не було точно встановлено, свідоцтва яких саме середніх шкіл дорівнювали свідоцтвам матуральним і давали право на вступ до високих шкіл, якою школою, з переходом на новий статут, став уже Педагогічний Інститут. До того ж багато студентів прийнято зпочатку на основі не автентичних освітніх документів, бо їх у емігрантів, утікачів, колишніх полонених із таборів, що з них набиралися кадри студентів, розуміється, здебільшого не було, — а часто на основі неформальних копій, посвідок різних державних і громадських українських установ, ато й інших побічних документів, які тільки з часом мали бути замінені на документи автентичні. Для прелімінарного перевірчення всіх освітніх студентських документів організовано окрему комісію (в складі проректора проф. дра Сімовича, деканів І. Кабачкова, Є. Іваненка, Хв. Стешка та продекана М. Терлецького), і ця комісія перевірила всі документи, прийняла основні принципи оцінки документів, склала списи студентів, що через певні

недостачі освітніх документів мали піддатися провірковим іспитам, іспитам зрілості й т. і. Для остаточного вирішення цієї справи з кінцем року утворено при Інституті іншу комісію з участю й під головуванням представника від Міністерства Шкільництва й Народ. Освіти (див. далі „4-й рік“).

Вже вище було зазначено, що Український Громадський Комітет іще в попередньому 1924/25 академічному році передав Інституту українські матуральні курси з школою дітей-сиріт при них. Становище Інституту, як педагогічної школи, вимагало перетвору цих курсів у правдиву українську гімназію, де українські діти мали б змогу отримати середню освіту рідною мовою, а студенти Інституту — переводити практичні справи з учнями гімназії. В шкільному році 1925/26 справу перетвору курсів остаточно dokonano, вироблено статут гімназії, що його з часом офіційно затвердило Міністерство Освіти (29.V.1926. р.), і гімназія під назвою „Української реформованої реальної гімназії при Українському Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова в Празі“ почала правно функціонувати при Інституті, в гімназії почали систематично відбуватися практичні справи студентів Інституту (госпітації та пробні лекції). Керування гімназією покладено на члена Професорської Ради Інституту проф. др. Я. Ярему, як директора гімназії (див. розділ „Матуральні курси й гімназія“).

З кінцем року повстало перед Інститутом питання про нові прийняття на I. курс у наступному академічному році 1926/27. Хоч виглядів на дозвіл було мало, Сенат, а потім Професорська Рада вирішили I. курс відкрити. Сенатові доручено вжити всіх заходів для отримання дозволу міністерства на поновлення прийнять на I. курс, а що надій на одержання нових стипендій не було, вирішено приймати студентів у крайньому випадку без стипендій.

*Проф. др. В. СІМОВИЧ,
ректор Інституту в роках
1926/27—1929/30.*

З кінцем року повстало перед Інститутом питання про нові прийняття на I. курс у наступному академічному році 1926/27. Хоч виглядів на дозвіл було мало, Сенат, а потім Професорська Рада вирішили I. курс відкрити. Сенатові доручено вжити всіх заходів для отримання дозволу міністерства на поновлення прийнять на I. курс, а що надій на одержання нових стипендій не було, вирішено приймати студентів у крайньому випадку без стипендій.

5. Четвертий рік Інституту.

(1926/27. академ. рік).

В новому 1926/27 академічному році в керуванні Інститутом зайшли значні зміни. На річних зборах Професорської Ради дня 12. листопаду 1926 р. ректором Інституту обрано проф. дра. В. Сімовича, проректором проф. дра В. Гармашова. Секретарем Професорської Ради обрано проф. М. Тимченка. Відповідно до цього зайшли зміни і в складі Сенату.

Нових прийнять на I. курс у 1926/27 акад. році перевести не повелося, хоч до Інституту вплинуло більш ніж 30 прохань од осіб, що хотіли студіювати в Інституті й без матеріальної допомоги від міністерства. Міністерство Закордонних Справ, що зпочатку схиялося було до того, щоб дати дозвіл на відкриття нового I. курсу, згодом, із огляду на можливу ліквідацію Інституту в 1929 р., вирішило справу негативно. З кінцем 1926 р., у зв'язку з переведенням Міністерством Фінансів Ч. С. Р. великим скороченням видатків на еміграцію, зменшилася й допомога на Інститут у найближчому 1927 р. *) пройшло скорочення в усіх сливе статтях бюджету, і студенську стипендію з 500 кч. місячно й 50 кч. одягових зменшено до 450 кч. без видачі окремих одягових (з часом додатково доасигновано ще 1000 кч. місячно на допомогу кільком студентам на родину — 150 кч. на дружину, 100 кч. на дитину).

До остаточного вирішення справи з перевіркою студенських документів, як сказано було вище, при Інституті зорганізовано з кінцем попереднього академічного року, зарядженням Міністерства Шкільництва та нар. Освіти з дня 3.VI.1926 року ч. 46667/26-II, „Українську контрольну й іспитову Комісію для перевірювання середньошкільної освіти“ — з представників Педагогічного Інституту й Української Господарської Академії в Подєбрадах під головуванням представника міністерства директора проф. Ф. Лаккогого. У склад „Комісії“ ввійшли два заступники голови: ректор Інституту проф. др. В. Сімович та представник Господарської Академії доц. С. Комарецький, секретар проф. Є. Іваненко та три інші члени: від Інституту доц. Ів. Кабачків, од Академії проф. А. Вілінський та доц. О. Бочковський. Компетенція „Комісії“ значно поширилася, порівнюючи з попередньою інститутською комісією. Вона мала не тільки остаточно перевірити всі освітні документи всіх

*) Найбільшу субвенцію дістав Інститут (окрім субв. на гімназію і студентів) року 1926 — 805.905 кч.

студентів Інституту й Подєбрадської Академії, перевести матуральні іспити та кольоквії для тих студентів, що їх освітні документи Комісія визнає за недостатні, але й перевірювати документи всіх взагалі українських і білоруських студентів, що того потребуватимуть, незалежно від того, в яких високих школах вони студіюють. Із студентів Педагогічного Інституту склало матуру перед цією Комісією 23 особи.

У 1926/27 ак. році пощастило, нарешті, винайти для Інституту вигідне окреме помешкання, де могли скупчитися всі установи Інституту, порозкидані досі по різних кінцях Праги — канцелярія з бухгалтерією, бібліотека-читальня, амбулаторія, музичний відділ, деканати й видавництво „Сіяч“, і де також почали відбуватися засідання Сенату, Професорської Ради, відділів і т. і. та переводитися іспити та виклади з деяких дисциплін.

Взагалі можна сказати, що академічний рік 1926/27 був першим роком, коли організація Інституту була цілком закінчена, і академічна праця, після різних змін та шукань, остаточно наладилася. Український Педагогічний Інститут, що почав своє існування як вища педагогічна школа при Українському Громадському Комітеті з дворічним курсом навчання, перетворився за чотири роки в самостійну високу педагогічну школу з чотиролітнім курсом навчання. Перші абсолювенти її з відділів істор.-літературного й матем.-природничого в осени 1927. р. почали вже приступати до дипломних іспитів, а по іспитах одержувати дипломи „педагогів середніх шкіл.“

Але, дбаючи про виховання фахових педагогів для українських середніх шкіл, Педагогічний Інститут ставить собі, крім цього, вже й інше велике завдання — підготувати із своїх здібніших „педагогів“ нові молоді наукові сили для високих шкіл, завдання, що набирало при сучасних обставинах особливо великої ваги. Тим то ректорат Інституту звернувся до Міністерства Закордонних Справ із проханням для таких абсолювентів (коло 15 осіб) продовжити стипендію ще на один рік, щоб вони, працюючи під доглядом та керуванням відповідних представників катедр, могли набути в Інституті науковий ступінь (докторат) на основі § 38 статуту Інституту.

Але разом із тим перед Інститутом знов виринуло питання про те, щоб діяльність його не припинялася, щоб із новим академічним роком можна було приймати нових студентів на I. та II. курс. Відповідно вмотивоване прохання про дозвіл відкриття нових прийнять (без стипендій) подано до Міністерства Закордонних Справ, і цим разом це прохання зустріло міністерство вже прихильніше.

6. П'ятий рік Інституту

(1927/28. академ. рік).

У попередньому 1926/27 академічному році Інститут, як сказано вище, функціонував не в повному складі — не було I. курсу. Це ставило під загрозу дальше існування інституції, що саме цього року остаточно зорганізувалася, наладила сталу академічну працю. Тим то керівничі органи Інституту звернули головну увагу на те, щоб добути дозвіл на поновлення прийняття на перші курси Інституту.

З початком нового 1927/28 академічного року (офіційно — в листопаді 1927 р.) цей дозвіл М-во Закордонних Справ, у порозумінні з Міністерством Шкільництва та Народньої Освіти, нарешті дало, й Інститут оголосив прийняття разом на I. і II. курси. На I курс (на всі відділи) прийнято 63 дійсні студенти та 12 вільних слухачів і на II. курс — 34 дійсні студенти (усі на математично-природничий відділ) — з зарахуванням їм перших двох семестрів з інших високих шкіл. Нових студентів прийнято вже без стипендій од міністерства, й тільки з часом декілька найпильніших студентів I. курсу почали отримувати невелику допомогу (100—200 кч. місячно) з фонду від самооподаткування професорів та урядовців Інституту.

Щодо абсолювентів Інституту, то з 59 студентів, що мали закінчити Інститут у попередньому 1926/27 ак. році, абсолювували його, себто не тільки прослухали 8 семестрів, а й склали усі курсові іспити — тимчасом 51 студент. Од вересня почали вони, як зазначено вище, приступати до остаточних дипломних іспитів і протягом 1927/28 акад. року перші 38 з них уже встигли цілковито закінчити дипломні іспити й отримали звання педагогів середніх шкіл. З огляду на ті несприятливі умови, що серед них доводилося студіювати студентам I. прийняття, про що вже згадувалося вище, деяке спізнення з боку значної частини перших абсолювентів у складенні дипломних іспитів видавалося цілком нормальним, і адміністрація Інституту вжила всіх заходів, щоб виклопотати для них продовження матеріальної допомоги поза визначений Міністерством Закордонних Справ реченець (1. жовтня) ще на 3 місяці, до 1. січня 1928 року, а декому, вже із спеціальних заощаджень Інституту, ще й на далі.

Рівночасно адміністрація Інституту робила далі заходи перед міністерством про продовження стипендій ще на один рік для тих найпильніших та найталановитіших абсолювентів, що своєчасно з визначним успіхом закінчили дипломні іспити й бажали працювати далі, щоб при Інституті дістати науковий ступінь — докторат. Міністер-

ство Шкільництва та Народньої Освіти пішло назустріч цим бажанням й уділило 13 спеціально — докторанських стипендій у розмірі студенської стипендії — 450 кч. місячно, а потім дало дозвіл ще на дві зменшені стипендії (по 400 кч. місячно) з заощаджень Інституту, отже усього докторантів при Інституті мало залишитися 15.

Для докторських іспитів вироблено окремі „Приписи про докторські іспити в Укр. Педаг. Інституті ім. М. Драгоманова в Празі“, що й були прийняті відділами й затверджені Професорською Радою Інституту дня 30. березня 1928 р. (див. прилоги).

Умовою для допущення до докторських іспитів, згідно з § 3 цих приписів є повне закінчення студій в Україн. Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова в Празі (складення дипломних іспитів). Крім того, до ригорозів в Укр. Педаг. Інституті відповідний відділ може допустити таких кандидатів, що скінчили філософічний або природознавчий факультет університету західно-європейського типу, або історично-філософічний чи фізично-математичний факультет котроїсь високої школи давнього російського типу, але ж таких, що можуть виказатися практикою в середній школі. Докторський іспит складається з писемної наукової праці (дисертації) та з двох усних іспитів — ригорозів. Докторанти, що складуть усі іспити, дістають титул „доктора“ наук того відділу, що до нього належить вибрана ними спеціальність, себто доктора історично-літературних, математично-природничих чи музично-педагогічних наук Українського Педагогічного Інституту.

В наступному академічному році (1928/29) докторанти мали закінчити свої іспити, створити перший кадр докторів Інституту.

Таким чином, із п'ятим роком існування Інституту закінчився перший повний цикл науки в Інституті — від I. курсу до докторантів. З кінцем цього 1927/28 акад. року закінчила студії в Інституті і почала приступати до дипломних іспитів друга група абсолювентів в тому числі й перші абсолювенти музично-педагогічного відділу, що був відкритий роком пізніше від інших відділів Інституту.

В академічному році 1927/28 в зовнішньому житті Інституту зайшла одна значна зміна: від I. січня 1928 р. він перейшов із-під опікування Міністерства Закордонних Справ до Міністерства Шкільництва та Народньої Освіти. З переходом до нового міністерства де в чому змінився, в порівнянні з попереднім, порядок зносин і звіdomлювання, розпорядження коштами й т. і., у внутрішньому ж житті помітних змін перехід Інституту до другого міністерства не викликав. Не зайшло змін і у внутрішньому керуванні Інститутом. На 1927/28

акад. рік ректорат переобрала Проф. Рада (15/X. 1927 р.) в попередньому складі. Не зайшло змін і в складі Сенату, бо й деканів на всіх відділах переобрано тих самих.

У цьому 1927/28 акад. році адміністрація Інституту звернула особливу увагу на школу вправ Інституту, на українську реформовану реальну гімназію, що тепер, коли в Інституті почали функціонувати вже й старші його курси, стала для нього необхідною. З переходом Інституту до Міністерства Шкільн. та Народньої Освіти гімназія, що й раніше вже була під доглядом цього м-ва, ще тісніше об'єдналася з Інститутом, і всі розпорядки м-ва щодо гімназії, листування й грошові розрахунки йшли через Інститут. Од осені 1927 року гімназію переведено до містечка Ржевниць під Прагою. Деякі незручності щодо відвідування гімназії поза Прагою студентами Інституту, що мали їздити туди на пробні лекції, покривалися вигодами самої гімназії, що замість старих негігієнічних бараків розмістилася тепер у відповідних будинках.

Замість попереднього директора гімназії проф. Інституту дра Я. Яреми, що з кінцем 1926/27 шк. року через недугу пішов на довготермінову відпустку, а з 1. лютого 1928 р. і зовсім одійшов од гімназії, обрав Сенат і затвердило міністерство нового директора — проф. Інституту дра Агенора Артимовича, що й перебрав уряд дирекції дня 1. лютого 1928 р.

З кінцем акад. року перед Інститутом знову повстала справа відкриття дальших нових прийнять на I. курс Інституту. Заходи адміністрації Інституту в цій справі зустріли співчуття в Міністерстві Шкільництва та Нар. Освіти, і з початком липня 1928 р. (повід. з дня 5.VII. ч. 80406/28. V.) воно дало³ дозвіл на поновлення прийнять на I. курс у 1928/29 академіч. році (без стипендій, як і в попередньому році), а на початок академічного року до канцелярії Інституту надійшло вже більш ніж 40 прохань про зачислення на I. курс Інституту.

7. Шостий рік Інституту

(1928/29. акад. рік).

Новий 1928/29 акад. рік, 6-й рік свого існування розпочав Інститут знов при повному складі курсів: завдяки дозволу нового прийняття на I. курс, хоч і без уділення стипендій, як і в попередньому році, вступило до Інституту на всі три відділи 62 дійсні студенти

і 8 вільних слухачів. Таким чином на математично-природничому відділі функціонували всі 4 курси, на інших — 1, 2 і 4. Але студенти перших трьох курсів не мали вже стипендій, і це помітно відбивалося на їх праці в Інституті, бо сливе всі вони, люде незаможні, мусили заробляти собі на існування фізичною працею, і значна частина їх з зазначеної причини протягом року мусіла зовсім припинити студії. Другою причиною було те, що на студії в Інститут в останні роки вступило чимало студентів українців з чеських високих шкіл, які сподівалися одноразово студіювати на обох школах, але життя показало, що об'єднати студії на двох школах при курсовій системі й високих вимогах в Інституті неможливо. Все це спричинилося до того, що фреквенція на викладах сильно поменшала. Особливо слаба фреквенція виявилася на викладах на III. курсі, себто серед тих студентів, виключно математично-природничого відділу, що всі були прийняті в попередньому році зразу на II. курс з зарахуванням двох семестрів інших високих шкіл. Половина студентів цього курсу по році навчання вийшла з Інституту, ті ж, що залишилися, заняті студіями на інших школах і працюючи для денного заробітку, зовсім не з'являлися на виклади в Інституті і навіть не склали академічної обітниці. З огляду на це Професорська Рада з кінцем року (постанова 24/V.1929) ухвалила скреслити їх усіх із списків студентів Інституту, скасувавши цим зовсім III курс. На першому й другому курсах, хоч і при малій кількості слухачів, виклади всеж відбувалися загалом правильно, що ж до IV. курсу, де ще були студенти-стипендіати, то тут навчання йшло взагалі цілком нормально, і з кінцем року з 30 дійсних студентів, що залишалися на цьому курсі, абсолювувало, своєчасно склавши всі курсові іспити, 29 осіб.

Абсолювенти двох попередніх випусків, які ще не закінчили дипломних іспитів на отримання гідности педагогів середніх шкіл, продовжували їх, отже іспити переводилися протягом цілого академічного року. З 15 докторантів, що вибрані були з педагогів першого випуску, протягом цього академ. року склали докторські іспити 11, з 8 докторантів другого випуску — 1. Це були перші доктори, промовані в Інституті (див. розд. „Студ. склад Інституту“). З них сподівався Інститут творити під керуванням своїх професорів нові наукові сили.

В плані навчання в Інституті в цьому акад. році відбулися незначні зміни: введено новий предмет — історію релігій (проф. Чижевський) та утворено при катедрі україн. літератури лектуру білорусознавства (на один семестр, з дорученням викладів др. Т. Грибові). Невеликі зміни перейшли і в складі академічного персоналу (див.

розд. „Академ. персонал Інституту“). У внутрішньому керуванні Інститутом в цьому акад. році жадних змін не зайшло: ректорат переобрано в тому самому складі, що й в попередньому році; не сталося змін і в складі Сенату, бо й деканів переобрано тих самих.

Директором гімназії залишався і в цьому році проф. Інституту др. Агенор Артимович. Керував справами гімназії і далі Сенат Інституту. Обрана Сенатом окрема комісія в складі членів Сенату про-ректора Гармашова й деканів Кабачкова та Стешка з'ясувала потребу певних змін у внутрішньому житті школи, які й були переведені в життя. Заходами адміністрації Інституту повелося здобути від Міністерства Шкільництва дозвіл на відкриття I. класу гімназії в наступному 1929/30 акад. році.

Хоч Інститут в 1928/29 акад. році ще не був у стані безпосередньої ліквідації, навпаки, мав обіцянку на дозвіл нового прийому студентів на I. курс, але з огляду на те, що ліквідація цілої еміграційної справи (акції) уже була розпочата, наслідки чого Інститут постійно відчував і на собі чи то при скороченні коштів на утримання Інституту, чи недозволі нових прийнять студентів, чи нових штатних сил, то, зважаючи на майбутнє, Професорська Рада (24/V. 1929 р.) визнала за потрібне заснувати при Інституті науково-дослідчу установу, що могла б серед усяких умов провадити науково-дослідчу роботу. Заходи в цій справі й були розпочаті Сенатом.

Тим часом в самому Інституті енергійно провадило вже свою наукову працю Математично-Природниче Т-во, й розпочато заходи для створення музичного наукового товариства. Взагалі серед академічного персоналу проявлялися, як і в попередні роки, великі наукові інтереси. Члени акад. персоналу Інституту інтенсивно працювали науково не тільки у відповідних українських товариствах і закладах, але й міжнародні наукові з'їзди по різних містах Європи притягали увагу багатьох членів цього персоналу, що брали участь в цих з'їздах, оскільки то дозволяли матеріальні обставини, чи персонально, чи хоч засиланням своїх рефератів (див. розд. „Наукова діяльність“).

8. Сьомий рік Інституту

(1929/30 акад. рік).

З кінцем попереднього акад. року, у вересні 1929 р. Інститут знов одержав від Міністерства Шкільництва дозвіл на прийняття нових студентів на перший курс. Пізніше отримання дозволу й оголо-

шення нового прийому в значній мірі спричинилося до того, що до Інституту хоч і всутпило ще досить багато нових студентів (54 дійсних студ. і 9 вільн. слухачів переважно вже з Галичини й Волині), але в значній мірі це були ті, що їм не вдалося до того часу, з тої чи іншої причини, вступити до якоїсь іншої високої школи дома чи тут, у Празі, отже елемент, що не був органічно тісно зв'язаний іменно з Інститутом. Нове прийняття студентів було дозволено, як і в попередні останні роки, без уділення стипендій, і таким чином в Інституті не залишалось вже зовсім студентів-стипендіатів. Це все спичинилося до того, що відвідування викладів студентами помітно зменшилося. Проте, на кожному курсі, на кожному відділі все ще була певна кількість студентів, що ретельно відвідували виклади і складали курсові іспити, й цим найпильнішим студентам Інститут як міг допомагав матеріально, збільшивши навіть на 50% самооподаткування персоналу Інституту. Але цих студентів було занадто небагато, щоб вважати фреквенцію цілком задовольняючою. Разом із тим усе помітнішою ставала тенденція студентів Інституту переходити до інших шкіл. Склад студенства щодо місця походження в останні роки помітно змінювався: зпочатку сливе виключно емігранський з Великої України він з року на рік виказує усе більшу кількість студенства з українських земель з цього боку кордону — Галичини, Волині, Буковини, Басарабії, — і в останні два-три роки кількість цих студентів вже помітно перевищувала кількість студентів емігрантів. Ці студенти, маючи на увазі по студіях повернутися до дому й переконавшись з досвіду перших абсолювентів Інституту, що знайти в Польщі, та й де інде, якесь місце з своєї спеціальности середньо-шкільного педагога з дипломом приватної хоч і високої української педагогічної школи дуже тяжко, почали потроху відходити на інші школи, залишаючись в Інституті часто тільки формально.

Такий стан річей, у зв'язку з загальним скороченням уділень на допомогу еміграції, спричинився до того, що Міністерство Шкільництва вирішило Інститут поступнево ліквідувати, про що й повідомило Інститут розпорядженням з дня 13/I. 1930 р. Розпорядженням цим прийом нових студентів до Інституту недозволявся; на службі в Інституті з нового шкільного року могли залишатися тільки особи, що мають нансенівські паси, себто „дійсні емігранти“; прийняття нових професорських сил на місце тих, що відходять, заборонялося; видатки на помешкання для викладів мали бути скорочені. Таким чином усі професори-чеські громадяне та українці зпід Польщі й Румунії — разом 17 осіб — мали залишити Інститут уже з кінцем 1929/30

акад. р., багато катедр мало залишитися необсадженими, й таким чином Інститут фактично мав би увійти в стадію повної ліквідації вже з кінцем 1929/30 акад. року.

Вжитими Сенатом заходами (меморандум з дня 24/II. 1930 р. та делегація Інституту, вислана до Міністерства Шк. 28/III. того ж року) повелось становище дещо злагіднити. Професори, що походили з Галичини, в Інституті залишилися. Інститут дістав запевнення, що ліквідація відбуватиметься поступнево, Інститут (за пляном ліквідації, поданим Інститутом Міністерству Шкільн. 4/VI. 1930 р. і прийнятим міністерством до відома), як школа, існуватиме ще три роки, поки закінчать навчання студенти останнього прийняття, а далі ще рік, можливо, залишиться іспитова комісія для тих абсолювентів, що не встигнуть своєчасно поробити іспитів.

Розпочата ліквідація спонукала, однак, Інститут прискіпитися поробити заходи щодо перетвору Інституту, як школи, в науко-дослідчий інститут. Розроблений Сенатом і спеціально обраними Професорською Радою комісіями проєкт цього перетворення, стрінутий в міністерських колах прихильно, подано в червні на затвердження Міністерства Шкільництва. Тим часом в чеських колах, близьких до Міністерства Шкільництва, виникла думка утворити для українських установ, що стоять під доглядом цього міністерства, окрему кураторію, яка б перебрала на себе щодо цих установ ролю утримувача (і працедавця), щоб упорядкувати фінансовий бік справи. Нараду в цій справі скликано 21/III. 1930 р. директором проф. Ф. Лакомим, під головуванням якого нарада й відбулася. Участь в нараді з чеських кол взяли деякі особи з Міністерства Шкільництва й Міністерства Закордонних Справ; з кол українських запрохані були ректори Педагогічного Інституту й Українського Університету, кілька професорів цих шкіл і приватних осіб з українського громадянства. Згідно з предложеним зборам проєктом статуту, мало бути zaloжено товариство для підтримки культурних українських установ в ЧСР. З реферату ініціаторів зборів виходило, що українські школи не є правною особою, а неможливість упорядкувати їх (як високі школи — шляхом затвердження парламентом) вимагає створення товариства, яке по затвердженні його статуту Міністерством Внутрішніх Справ у звичайному порядку, тим самим упорядкувало б школи, дало б можливість педагогам і канцелярійному персоналові користатися з вигід асекурації, а через об'єднання в ньому всіх шкіл улегчило б міністерству адміністрування. Утворення кураторії над українськими школами уп-

равнило б і фінансові стосунки їх з третіми особами (а тому надалі матеріальна підтримка від міністерства мала йти тільки тим школам, що приймуть кураторію); автономія шкіл при кураторії мала б задержатися непорушно.

Справу кураторії обговорено зараз же після того і в Сенаті та на Професорській Раді Інституту, висловлено певні побажання й зауваження, які й подано на увагу міністерства. Але справа, розпочата в такому поспішному темпі, на кінець акад. року визнана вже була Міністерством Шкільн. неактуальною, і питання заведення кураторії повстало знов тільки на весні 1931 р.

Щодо внутрішнього життя Інституту, як школи, то життя це під керуванням його адміністративних органів, в складі яких проти попереднього року жадних змін не зайшло, все ще йшло звичайним нормальним ходом, коли не зважати на зазначене вище зменшення фреквенції на викладах. Абсольвенти попереднього випуску 1928/29 акад. року складали дипломні іспити; так само закінчували дипломні іспити й ті абсольвенти попередніх випусків, що своєчасно з різних причин не встигли закінчити цих іспитів. Докторський диплом при Інституті дістало з докторантів-стипендіатів ще 9, отже разом з тими, що склали докторські іспити в попередньому році, випустив Інститут до кінця 1929/30 акад. року вже 20 своїх докторів різних наук. Для абсольвентів 1928/29 акад. року міністерство уділило знов 5 докторанських зменшених вже стипендій на 8 місяців кожному. З давніших річників зголосилося до докторських іспитів 5 педагогів, що жадної грошової допомоги для цього не отримували.

В академічному складі протягом року зайшли вже досить значні зміни. Троє членів від'їхали з ЧСР, один помер (див. розд. „Акад. персонал“). На місце вибувших сил з огляду на розпорядок Міністерства не повелось дістати нових відповідних платних сил. Хоча вступило 7 нових асистентів, але нові асистенти платні вже не отримували; асистенти, підвищені на лекторів, отримували свою стару платню асистентів; запрошений на місце др. Нижанківського, що виїхав до Галичини, проф. Барвінський, по трьох місяцях безплатної праці мусів Інститут покинути. З огляду на те, що на основі розпорядження міністерства штатними силами могли залишатися тільки ті, що не мали де інде заробітку, один доцент і один лектор мусіли перейти в нештатні з платнею погодинно. Значніші зміни зайшли з початком дальшого 1930/31 акад. року.

Отже, у зв'язку з розпочатою ліквідацією Інституту, кількість штатного персоналу Інституту від цього часу починає зменшуватися;

частина його переходить на становище нештатних, або відходить зовсім; нові сили приходять тільки безплатні.

Проте науковий бік діяльності Інституту не підупадає. З певним підупадком праці навчальної інтереси академічного персоналу усе більш звертаються в бік науковий. Члени його беруть дуже активну участь у різних українських наукових товариствах, інституціях, в наукових виданнях своїх і чужих, в різних наукових конгресах. В цьому 1929/30 ак. році повелося, нарешті, випустити у світ і I. том Наукового Збірника Інституту „Праці Українського Високого Педагогічного Інституту“ — великий том на 36 арк. друку, що містить в собі 28 праць членів професорського складу Інституту; готувався II. том Наукового Збірника, друкувався „Драгоманівський Збірник“, продовжувався друк високошкільних підручників.

Гімназія, як і в попередні роки, залишалася під зарядом Інституту. У зв'язку з скороченням допомогової акції пережила гімназія в цьому році тяжкі хвилини, і більш ніж $\frac{1}{3}$ учнів гімназії мусіли були покинути інтернат з огляду на те, що не підходили під категорію справжніх емігрантів. Наслідком інтервенцій з боку ректорату й дирекції гімназії частину цих дітей повелося все таки вдержати в інтернаті. Для підтримки решти утворено Допомоговий Комітет при гімназії та філію „Рідної Школи“ в Ржевницях.

Певні утруднення повстали і в справі адміністрації гімназії. Директор гімназії проф. Артимович з причини недуги подався на дімісію. Тимчасово заступив його проф. гімн. І. Кобизський, а на заміщення посади директора розписано конкурс.

З установ, що були при Інституті, розв'язано в цьому році розпорядком Міністерства Шк. з дня 25/II. 1929 р. Контрольно-іспитову Комісію. Останні ліквідаційні збори її відбулися 20/I. 1930 р. За час існування Комісії перевірено нею поперх 1050 документів студентів українців та білорусів різних шкіл, переведено цілий ряд іспитів (60), кольоквій (9) та додаткових іспитів (19); потверджень видано 216, засвідчень 41. Архів Комісії з розпорядження Міністерства Шк. передано до Інституту.

9. Восьмий рік Інституту

(1930/31 акад. рік).

В новому 1930/31 акад. році в керуванні Інститутом зайшли великі зміни. Ректором Інституту на зборах Професорської Ради за відмовою проф. др. Сімовича обрано проф. др. В. Гармашова, про-

ректором проф. М. Славінського, секретарем Професорської Ради др. М. Дольницького. Уступив і декан історично-літературного відділу доц. І. Кабачків, і на місце його обрано доц. др. П. Феденка. Таким чином великі зміни зайшли і в складі Сенату. Зайшла зміна й у зносинах з Міністерством Шкільництва, бо дотеперішній референт у справах Інституту директор Ф. Лакомий через нездоровля зрікся 31/X. 1930 р. цієї функції, і на його місце прийшов проф. Й. Урбан, що й давніше ближче заряджував справами Інституту в Міністерстві.

Значна зміна зайшла і в складі академічного персоналу, бо, як сказано було вище, з новим академічним роком, згідно з розпорядком Міністерства Шкільництва, припинялася платня професорам „не дійсним емігрантами“, себто тим, що мали або придбали якесь громадянство. Отже, мали вийти з Інституту два доценти, один лектор та всі (5) професори чехи (нештатні). Окрім того один професор виїхав до Галичини, один доцент, отримавши працю поза Прагою, мусів перейти в нештатні та один лектор з тої ж причини зовсім вийшов з Інституту; один асистент помер. З нових сил вступив до Інституту тільки один асистент (безплатний) — отже склад академічного персоналу значно зменшився (див. розд. „Академічний персонал“).

Через відхід професорів деякі виклади довелося доручити асистентам або щойно підвищеним з асистентів лекторам.

У зв'язку з загальним скороченням асигнувань на допомогу еміграційним установам і розпочатою ліквідацією Інституту переведено нові скорочення бюджету Інституту й спеціально зменшення складу іспитових комісій, наслідком чого з кінцем року з Інституту мали вийти ще кілька нештатних професорів.

В ближчому керівництві Інститутською гімназією теж зайшла

*Проф. др. В. ГАРМАШІВ,
ректор Інституту в роках
1930/31—1932/33.*

зміна: на місце резигнувавшего проф. др. Артимова директором Гімназії призначило Міністерство (по розписаному Сенатом конкурсі) проф. гімназії І. Кобизського.

Нових приймань на І курс у р. акад. 1930/31. в Інституті вже не було, отже Інститут функціонував у складі 3-х курсів: другого, третього й четвертого. Розпочата ліквідація Інституту, відхід значної частини професорів, непевність щодо можливості закінчити курс, сумнівні вигляди на можливість улаштуватися навіть при закінченні Інституту — усе це, разом з цілковитою матеріальною незабезпеченістю, спричинилося до масового відходу студентів Інституту не тільки з перших, але й з старших курсів. На зазначених 3-х курсах з кінцем попереднього 1929/30 акад. року рахувалося 133 дійсних студ. та 19 вільних слухачів, на кінець 1930/31 акад. року залишилося з них тільки 84 дійсних студентів і 12 вільних слухачів (тільки 40% з них припадало вже на емігрантів з Великої України).

Проте, частина студентів ретельно відвідувала ще виклади і складала курсові іспити. Були це здебільша студенти-допомоговці Інституту, що отримували невелику матеріальну допомогу з фонду від %/% самооподаткування персоналу Інституту.

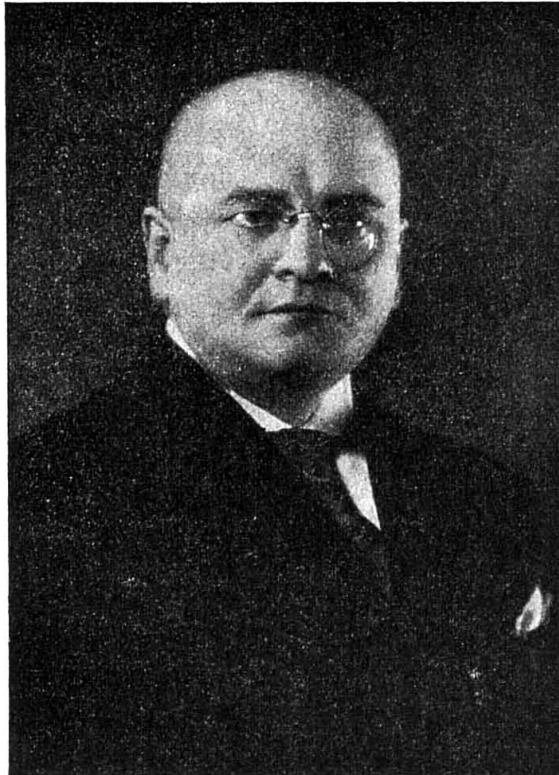
Вище вже було сказано, що в попередньому ще акад. році, в червні 1930 р. адміністрація Інституту представила на затвердження міністерства проєкт перетвору Інституту, у зв'язку з майбутньою ліквідацією його, як школи, в інститут дослідно-науковий. До самої ідеї такого перетворення міністерство поставилося тоді прихильно, але, з огляду на відсунення терміну ліквідації, справа ця не вважалася там актуальною. Тим часом академічний персонал Інституту, все маючи на меті такий перетвір школи в науково-дослідний інститут, вже з початку нового акад. 1930/31. року розвинув в самому Інституті досить інтенсивну наукову працю. На кожному відділі організовано було спеціальні наукові засідання, на яких члени відділів виголошували наукові реферати, після чого відбувалися дискусії. Засідання ці були напівприлюдні, бо допускалися на них окрім членів Інституту й гості. Таких наукових засідань протягом цього акад. року відбулося в Інституті 24; на них прочитано 24 наукові реферати.

На весні 1931 р. і в Міністерстві Шкільництва знов ніби стало на порядок денний питання про перетворення Педагогічного Інституту в науково-дослідний інститут. На жадання міністерства ректорат Інституту представив у квітні 1931 р. в міністерство проєкт пляну такого перетворення, вироблений в попередньому році, але дальших наслідків ця акція не мала.

Тим часом знову виринуло питання про утворення кураторії. 20/IV. 1931 р. Міністерство Шкільництва скликало в цій справі спеціальну нараду. З'ясувалося, що Міністерство Шкільництва й Міністерство Закордонних Справ вирішили якнайшвидше таку кураторію утворити. Предложений Міністерством Шкільництва проєкт статуту *Společnost-i pro podporu ukrajinských podniků v Č. S. R.* (Товариства для підтримки українських підприємств в Ч.С.Р.) розглянула Професорська Рада, і відповідний меморандум з проєктованими змінами подано до міністерства в призначений їм термін (3. червня). Але в міністерстві виник уже новий проєкт заснування не *Společnost-i pro podporu ukrajinských podniků v Č. S. R.*, а лише кураторії, що мала складатися тільки з 5—6 членів. Остаточну нараду в цій справі Міністерство Шкільництва мало скликати в найблизчому часі. Але наради тієї скликано вже не було, бо міністерство прийшло до думки про konieczність негайної ліквідації усіх емігранських українських шкіл, що були під його зарядом, отже й Інституту та гімназії.

Розпорядком з дня 21. серпня 1931 р. Міністерство Шкільництва повідомило Інститут, що в інтересі конечних збережень у державному господарстві не буде Міністерство Шкільництва мати змоги уділювати Інституту, починаючи днем 1. січня 1932 р., жадної дальшої допомоги. Щодо гімназії, то, згідно з розпорядженням Міністерства Шкільництва з того самого дня 21. серпня, мала вона ліквідуватися вже негайно з днем 1. вересня 1931 р.

Вжитими адміністрацією Інституту й гімназії і певними колами громадянства енергійними заходами й інтервенцією у п. міністра шкільництва др. І. Дерера пощастило не тільки відхилити від гімна-

*Проф. Й. УРБАН,
референт справ Інституту в М-ві Шк.
й Нар. Осв. (від 1/XI. 1930 р.).*

зії небезпеку негайної ліквідації, але й здобути дозвіл на нові прийняття до I-ої класи гімназії з початком 1931/32 акад. року.

Щодо самого Інституту, то Сенат уже в початку вересня (11.IX.) подав п. міністрові шкільництва й народ. освіти докладний меморандум в справі його ліквідації, з'ясувавши невимовно тяжкий стан, в який зовсім несподівана, раптова ліквідація субвенцій Інституту ставить і самий Інститут, як школу й науково-культурну установу, і тих студентів і не закінчивших ще дипломних іспитів абсолювентів Інституту, які, потративши кілька років праці в Інституті, мусили б покинути його, не закінчивши освіти. Сенат прохав п. міністра 1) щоб міністерство не відмовило дальшої допомоги для існування Інституту, як школи, хоч до кінця акад. року 1932/33. та 2) щоб міністерство уможливило відповідною субвенцією професорському збору Інституту й надалі провадити свою дотеперішню науково-дослідчу діяльність.

З подібним меморандумом звернувся Сенат Інституту (21.IX.) й до Міністерства Шкільництва й Нар. Освіти.

10. Дев'ятий рік Інституту

(1931/32 акад. рік).

1931/32 акад. рік розпочав Інститут при найтяжчих умовах. Не зважаючи на широку акцію для урятування українських високих шкіл від негайної ліквідації, розвинуту не тільки адміністрацією цих шкіл, але й ширшими колами українського громадянства, надій на сприятливе вирішення питання, принаймні щодо Педагогічного Інституту, було дуже мало. В наслідок усіх заходів Сенату, внесення прохань і меморандумів, повідомило Міністерство Шкільництва Інститут розпорядком з дня 9. жовтня, що в році 1932. міністерство найбільше що могло б уділити Інституту, це персональні (індивідуальні) допомоги членам академічного складу від січня до кінця липня 1932 р. в розмірі професорам по 800 кч., доцентам — 700 кч., лекторам — 600 кч. і асистентам 500 кч. місячно. Разом з тим скорочувалася й дотеперішня платня персоналу на останні місяці 1931 р.

Така постанова справи рівнялася, видимо, цілковитій ліквідації Інституту, як школи, вже з кінцем 1931 р. Тому адміністрація Інституту, не маючи вже надії на переведення раніш плянованої нормальної ліквідації, продовжувала всебічні заходи для уможливлення хоч і прискішеної, але менш болісної ліквідації Інституту. На аудієнції у п. міністра шкільництва делегація Інституту здобула врешті обіцянку відсунути термін остаточної ліквідації Інституту, як школи, до 1. бе-

резня 1933 р. з тим, щоб за цей час — отже, три семестри — останні студенти III. річника встигли прослухати скорочений курс Інституту, а абсолювенти попередніх випусків закінчити дипломні іспити.

Однак, хоч Інститут, таким чином, отримав змогу продовжити своє існування, як школи, і після 1. січня 1933 р., але з матеріального боку фактичне існування його постійно підлягало загрозі дочасного припинення. І хоч Сенат Інституту не раз переробляв і вносив до міністерства свої проєкти якнайбільшого можливого скорочення видатків, усеж тих коштів, які могло здобути міністерство, при загальних сучасних фінансових утрудненнях, в своє розпорядження на підтримку Інституту, не хватало. Таким чином, загроза передчасної ліквідації Інституту все ще, в дійсності, остаточно усунута не була. Заходи в цьому напрямку адміністрація Інституту продовжувала протягом цілого року. Участь в цьому взяло й спеціально обране з цією метою Професорською Радою Бюро з членів педагогічного персоналу. Український Академічний Комітет теж приєднався до акції урятування українських шкіл, виславши до Пана Президента Республіки делегацію й меморандум, в якому порушено справу улегнення становища усіх трьох загрожених ліквідацією українських високих шкіл в ЧСР — Педагогічного Інституту, Вільного Університету та Господарської Академії в Подєбрадах.

Тим часом навчальна праця в Інституті все ще не припинялася. Розклад годин викладів, в надії на продовження існування школи до 1. березня 1933. р., упорядковано так, щоб студ. III. річника могли прослухати до того часу повний курс усіх належних предметів протягом трьох семестрів замість чотирьох. IV. курс закінчував Інститут ще в нормальному порядку, III. — в скороченому; малося на увазі дозволити складати дипломні іспити студентам цього курсу одночасно з останніми курсовими іспитами, отже до абсолювування Інституту.

Проте, первісне розпорядження про цілковиту ліквідацію Інституту, як школи, уже з 1. січня 1932 р. широко розголосилося, дуже занепокоїло студентів і спричинилося до того, що ті з них, що студіювали разом і на інших школах, в більшості з Інституту виступили, дехто зовсім не повернувся з літніх вакацій з Волині й Галичини, дехто записався на інші школи. З 63 дійсних студентів та 7 вільн. слухачів, що рахувалися на кінець попереднього акад. року 1930/31. на теперішніх III. та IV. курсах, залишилося на кінець 1931/32 р. тільки біля половини — 37 студен. і 5 вільн. слух. Та більшість і цих студентів, як виявилось, залишалися в Інституті лише формаль-

но, на виклади не ходили, іспитів, не сподіваючись вже закінчити Інститут, не складали, віддаючи свої сили праці в інших школах, або на якийсь службі чи роботі.

З другого боку, загроза близької ліквідації Інституту спонукала декого з абсольвентів і бувш. студентів Інституту приспішитися з закінченням курсових чи дипломних іспитів. Зголосилися до докторських іспитів і кілька докторантів (6). Отже, іспитові комісії працювали інтенсивно.

Щодо академічного складу, то вже з самого початку цього акад. року вийшли з Інституту, як такі, що не увійшли до складу скорочених, згідно з розпорядженням міністерства, іспитових комісій — один штатний асистент, троє нештатних професорів, та один нештатний доцент. На весні 1932 р., згідно з попереднім розпорядженням міністерства, мусіли вийти із складу академічного персоналу ще два штатні лектори, бо набули чеське громадянство. З травня відійшов з Інституту ще один професор, отримавши посаду в університеті в Німеччині; одійшли й три асистенти, маючи на увазі виїхати зовсім з Праги.

Хто мав найменшу можливість — дбав за те, щоб улаштуватися поза Інститутом. Раптова, несподівана ліквідація ставила не тільки школу, але й персонал її в надзвичайно тяжке положення. Матеріальне становище персоналу Інституту, як сказано вже вище, уже від початку акад. року, особливо від 1. січня 1932 р., значно згіршилося, а в найближчому часі загрожувала перспектива опинитися зовсім без жадних засобів до життя. Адміністрація Інституту робила всякі заходи в міродайних колах, щоб з'ясувати можливості дальшої екзистенції персоналу; виникали різні проекти так чи інакше улаштувати, розмістити персонал Інституту, але конкретних наслідків усі ці заходи тимчасом не давали, а проекти зникали перше, ніж переводилися в життя.

Так само й заходи персоналу Інституту самостійно організувати допомогу не дали наслідків: організоване в Інституті Бюро для підшукування праці після двомісячного існування зачинилося. Підшукати під час загальної кризи й безробіття якусь працю для людей здебільша старшого віку, певної професії та ще емігрантів, чужоземців, які взагалі не мають прилюдного права праці в ЧСР, коли прибули сюди після травня 1923 р., — показалося неможливим.

Таке невідрадне, тривожне становище, непевність завтрашнього дня не могло не відбитися в деякій мірі й на науковій праці професури Інституту. Та всеж, хоч наукових засідань на відділах відбу-

лося протягом цього акад. року, й то переважно в першій частині року, тільки 12 із 13 виголошеними на них рефератами, себто двічі менше, ніж в попередньому році, то поза Інститутом наукова діяльність окремих професорів виявлялася все ще досить інтенсивно в різних наукових товариствах, у співпраці в українській енциклопедії і в участі в II. українському Науковому З'їзді в Празі, де 20 членів академічного персоналу Інституту виголосили 36 докладів. Закінчено в цьому році й складення та розпочато друк II. тому Наукового Збірника Інституту; закінчувалося друкування Драгоманівського Збірника.

У зв'язку з ліквідацією Інституту в інститутських колах знов піднесено питання про створення для уможливлення дальшої, після ліквідації Інституту, наукової праці хоч невеликого, з 5-6 осіб, науково-дослідного осередку з бібліотекою при ньому, що міг би бути ядром для об'єднання й підтримки дальшої наукової праці членів теперішнього академічного збору Інституту. Проект цей, що, не вимагаючи скільки небудь значних коштів, давав змогу зберегти наукове ядро Інституту і разом з тим розв'язував питання екзистенції частини персоналу Інституту, зустрінув був зразу в міністерських колах певне співчуття, міністерство зажадало плян організації й кошторис, але потім з'ясувалося, що й цей проєкт не до здійснення.

У зв'язку з ліквідацією Інституту повстало питання й про виділення з під його заряду гімназії, яка мала залишатися й на далі. З ініціативи Міністерства Шкільництва в початку 1932 р. повстало з цієї метою „Товариство для підтримки українських шкіл в ЧСР“ („Spolek pro podporu ukrajinských škol v CSR“), якому дня 31. березня 1932 р. Інститут і передав гімназію з інтернатом і всім гімназіальним майном (див. підрозд. „Українська гімназія“).

11. Десятий рік Інституту. Ліквідація Інституту, як школи.

(1932/33 акад. рік)

Вище було вже вказано, що хоча Інститутіві після довгих заходів повелось нарешті отримати від п. міністра шкільництва принципову обіцянку відсунути термін остаточної ліквідації Інституту, як школи, до 1. березня 1933 р., але відсутність у міністерства на зазначену мету відповідних коштів не давала змоги фактично здійснити цю обіцянку. Коштів, які змогло уділити міністерство додатково після 1. липня, могло вистачити при найбільшій ощадності тільки до кінця листопада 1932 р. Це мало бути, як повідомляло Міністер-

ство Шкільництва Інститут листом з дня 3. листопаду, остання допомога Інститутові на остаточну його ліквідацію. Згодом, вже в грудні, міністерство ще додало певну суму на утримання Інституту в грудні. З кінцем грудня Інститут мав бути зліквідований остаточно.

Таким чином, власне від самого вже початку нового академічного року доля Інституту вирішена була вже остаточно, і хоч Сенат Інституту, а потім і Український Академічний Комітет внесенням до Пана Президента Республіки меморандумів в справі Інституту все ще дбали за відсунення терміну його ліквідації, жадних надій на продовження існування Інституту, як школи, після 1. січня 1933. р. не залишалося.

Виклади в Інституті фактично припинилися, але іспитові комісії продовжували працю, а студенти й докторанти спішно закінчували іспити.

Тим часом адміністрація Інституту, на розказ Міністерства Шкільництва й Народ. Освіти, спішно розпочала підготування до ліквідації: склала, за вказівками міністерства, плян ліквідації, виповіла помешкання, дала відповідь урядовцям, розпочала пертрактації з ріжними установами українськими й чеськими щодо передання їм бібліотеки, збірок і ріжного майна Інституту, спішно закінчувала друк інститутських видань і т. і.

Згідно з первісним пляном Сенату, прийнятим в основі й Професорською Радою, бібліотеку свою Інститут мав передати новоутвореній Українській Науковій Асоціації, що складалася з членів академічного персоналу усіх українських високих шкіл в ЧСР, на переховання й користування з поверненням на випадок поновлення Інституту, або утворення на його місце другої подібної інституції. Коли б Асоціація, що ще не була остаточно зорганізована, не змогла негайно перебрати бібліотеку, вона мала б перейти в депозит до Музею Визвольної Боротьби України. Прилади, збірки плянувалося передати частинно до української гімназії в Ржевничах, частинно до Асоціації; діапозитиви — до Українського Вільного Університету в Празі, а решту на переховання в Музей Визвольної Боротьби України. Меблі й інша обстановка Інституту мали бути продані з поверненням коштів на покриття видатків на ліквідацію. Старий, пасивний архів Інституту мав піти в депозит Музею, поточний на переховання до Українського Вільного Університету з тим, щоб їм можна було надалі користуватися в разі потреби. Міністерство Шкільництва принципово не висловлювалося проти такого способу ліквідації майна Інституту, ставлячи тільки умову, що усе це майно, окрім

призначеного на продаж, не може нікуди бути вивезено з ЧСР окрім як на Україну по її звільненні.

Тим часом Професорська Рада, помирившись із думкою про ліквідацію Інституту, як чинної школи, на зборах 12. грудня одноголосно ухвалила, що Інститут, як установа, всеж не ліквідується. Для уможливлення Інститутові дальшого існування, як науково-педагогічної установи, мали робитися далші заходи. Для переведення дальшої акції на користь персоналу Інституту в засіданні 19. XII. Професорська Рада обрала нову комісію в складі проф. Іваненка, доцентів Риндика й Кушніра та в. о. доц. Стешка, як зв'язкового між комісією й Сенатом.

21. грудня 1932 р. відбулася в справі ліквідації Інституту в М-ві Шкільництва нарада з участю делегатів від Інституту (ректор Гармашів і декан Стешко) і представників від М-ва Закордонних Справ, що до 1928 р. опікувалося Інститутом, і на асигнування якого, головним чином, придбано було бібліотеку й значну частину іншого майна Інституту. Плян ліквідації було прийнято з тою зміною, що бібліотека мала б бути передана в депозит до якоїсь чеської установи з тим, що залишиться цілою окремою бібліотекою. Ліквідаційна Комісія в складі 3-х членів Сенату — проф. В. Гармашова, доц. М. Дольницького та в. о. доц. Хв. Стешка, — та двох членів технічних — директора канцелярії І. Мірного та бухгалтера Г. Грицяя мала з днем 1. січня 1933 р. розпочати свою чинність, заступивши дотеперішні адміністраційні органи — Ректорат і Сенат Інституту.*)

Тому, що такий стан річей означав би власне повну ліквідацію Інституту взагалі, Професорська Рада, стоячи на своїй ухвалі з дня 12. грудня, що має переводитися ліквідація тільки грошової субвенції міністерства на утримання Інституту та самого Інституту, як чинної школи, ухвалила вжити всіх заходів, щоб до повної ліквідації цілої установи не дійшло. З цією метою на зборах Професорської Ради дня 29. грудня 1932 р. утворено окрему комісію в складі професорів Л. Білецького, М. Лорченка й М. Тимченка, доц. Хв. Слюсаренка та в. о. доц. Хв. Стешка з правом дальшої кооптації. Комісія мала розглянути справу, підготувати матеріял і скликати загальні збори академічного персоналу Інституту для обговорення дальшої акції.

Скликані загальні збори академічного персоналу висловились за збереження Інституту, як установи, залишення бібліотеки при Інсти-

*) З часом М. Дольницький та Хв. Стешко з комісії виступили, а на їх місце Проф. Рада делегувала проф. М. Тимченка та доц. Хв. Гулу.

туті та оподаткування персоналу Інституту на його утримання. Професорська Рада на зборах дня 14. січня прийняла ці побажання до відома й одногосно ухвалила, що кожний член Інституту, коли буде отримувати суспендацію, має віддавати 2% на Інститут. Проте, для уможливлення переведення цих побажань в життя необхідно було, щоб персонал Інституту справді міг далі, в тій чи іншій формі, працювати в Інституті, маючи для того хоч мінімальне забезпечення свого існування, та щоб Інститут мав і на далі хоч якесь своє приміщення, бо помешкання на Школьській вулиці з кінцем січня 1933 р. Інститут мусив зліквідувати. Дбати за це мала обрана на цих зборах Професорської Ради окрема комісія в складі проф. Л. Білецького та доцентів Гули й Риндика, що заступила раніш організовані комісії суспендаційну та комісію для відшукання помешкання.

Таким чином фактично Ліквідаційна Комісія переводила тільки ліквідацію майна Інституту, різних зобов'язань матеріального характеру, а також стосунків і взагалі зв'язків Інституту з Міністерством Шкільництва й Нар. Освіти. І хоч в очах цього міністерства від того часу єдино ця Комісія й була представником Педагогічного Інституту, в дійсності й старий ректорат, і Сенат продовжували свою працю.

Проте, змінені обставини, інший характер і умовини праці вимагали зміни й представництва Інституту. Під цим знаком і відбулися збори Професорської Ради з дня 3. березня 1933 р., на яких обрано новий ректорат у складі: проф. Сімович — ректор, проф. Білецький — проректор. Секретарем Професорської Ради обрано доц. С. Риндика. Разом з тим обрано й Ревізійну Комісію у складі: доц. І. Кабачків, проф. А. Артимович, доц. Хв. Гула; заступник — проф. Є. Іваненко. До того часу Ревізійної Комісії в Інституті не було, бо всі звіти й рахунки передавалися на контроль й затвердження до міністерства.

Тим часом Міністерство Шкільництва й Нар. Освіти погодилося залишити бібліотеку Інститутові, раз він не ліквідувався остаточно, а чеська Хліборобська Академія відступила за малу плату в своєму будинку на Слезькій вул. помешкання для канцелярії й бібліотеки Інституту. В це помешкання, що складалося з одного великого покою для канцелярії й кімнати в сутеренах для бібліотеки, Інститут і перенісся з кінцем січня 1933 р. Частина технічного персоналу — директор канцелярії І. Мірний, бухгалтер Г. Грицай та бібліотекар П. Зленко погодилися працювати далі безплатно. Решта урядовців з днем 1. лютого 1933. р. одійшла. Архів залишився при Інституті. Обстановка й інше майно, окрім найпотрібнішого, почасти випродано, почасти передано до української гімназії в Ржевницях.

Тимчасом загроза цілковитого припинення діяльності Інституту все ще не устала: персонал, додатково отримавши невеличку, останню вже суспендацію від Міністерства Шкільн. й Нар. Осв. на січень і лютий, мав залишитися надалі без жадних засобів до існування. Та врешті ректоратові й окремії комісії завдяки доброзичливому ставленню п. міністра закорд. справ др. Бенеша та п. міністерського ради др. Шебести пощастило досягти уділення від М-ва Закордонних Справ для персоналу Інституту невеликих суспендацій у формі персональних місячних допомог.*)

Суспендації призначено від квітня 1933 р. тим 24 членам Інституту (не виключаючи й кількох урядовців), що ще залишалися в Інституті), не мали сталої служби або іншого заняття й не придбали чесько-словацького громадянства. Це забезпечувало вже більш-менш найпекучіші життєві потреби персоналу й сприяло тому, що внутрішнє життя Інституту в нових умовах почало налагоджуватися. Відновилися на відділах історично-літературнім та математично-природничім наукові засідання, на яких читалися доповіді й провадилися дискусії; переводилися іспити (ригорови) абсолювентів, що не встигли своєчасно їх здати; упорядковано в новому помешканні бібліотеку, вироблено регулямін і відкрито її для користування членам Інституту й іншим українським високошкільним професорам, а також і стороннім за заporукою членів професорськогобору; закінчувано друк II. тому Наукового Збірника й Драгоманівський Збірник та зроблено заходи до розпочатку друку „Історії“ Інституту; утворилися комісії, що мали розробити плян дальшої педагогічної діяльності в формі курсів позаочного навчання, курсів українознавства й т. і.

Та на перешкоді переведенню в життя цих плянів все стояли дуже невідрадні матеріальні обставини Інституту: окрім невеликих рештків від ліквідації майна Інституту сливе єдиним джерелом прибутків було 2⁰/₀-ове відрахування на користь Інституту від тої невеличкої суспендації, яку отримували члени Інституту. Але цього відрахування, на яке добровільно погодилися усі члени Інституту, не вистачало навіть на удержання самого помешкання для канцелярії й бібліотеки. Вся праця наукова, адміністраційна й канцелярійно-технічна переводилася безплатно. Безплатно поповнювалися й бібліотека та читальня Інституту — то шляхом пожертв, то виміном на видання Інституту.

*) Від 400 до 550 корон з надвишкою на дружину 100 кч. і на дитину 50 кч. з тим, щоб загальний розмір суспендації не перевищував 700 кч. місячно.

І назовні Інститут старався зберігати давню свою — інститутську лінію: і далі залишався членом Академічного Комітету й інших українських установ і організацій. Окремі члени його інтенсивно працювали, як і доти, по різних українських культурних і наукових установах, а помешкання його у вільні часи все було, в разі потреби, до розпорядимости громадських, культурних і благодійних установ і організацій.

Так Український Високий Педагогічний Інститут праці своєї і в найтяжчих умовах не припиняв в надії на кращі часи, коли зміна обставин дасть йому змогу знов широко розвинути свою діяльність чи тут, в гостинній Чеськословацькій Республіці, чи то вже на рідній українській землі.

Закінчився рік — 10-й і останній рік існування Інституту, як школи, — останнім урочистим прилюдним інститутським святом 19. червня 1933 року, присвяченим десятиліттю існування Інституту (див. розд. „Інститутські свята“).

II. КЕРІВНИЧІ ОРГАНИ ІНСТИТУТУ.

1. Ректорат.

Згідно з першим статутом Українського Педагогічного Інституту адміністративними органами Інституту були, як вище було вже зазначено, Український Громадський Комітет та директор Інституту, що його призначав щороку Український Громадський Комітет. Професорська Рада не мала ще тоді „зверхньої контролю над усіма установами Інституту“; ця прерогатива належала Українському Громадському Комітетові. Директор був адміністратором-розпорядчиком, відповідальним перед Управою УГК; він керував усіма науковими й господарськими справами Інституту.

На першого директора Інституту запросив УГК на рік шкільний 1923/24 кол. штатного доцента Кам'янецького Українського Державного Університету Леоніда Білецького, що, прибувши до Праги, почав виконувати свої обов'язки від 1. червня 1923 р.

З кінцем першого вже шкільного року 1923/24. статут Інституту змінено. Директора, за новою редакцією статуту (арт. 29), вибрала Професорська Рада й затверджував Укр. Громадський Комітет. Для допомоги директорові в його праці та для заступлення, на випадок його відсутности, встановлено посаду заступника директора, якого теж обирала Професорська Рада й затверджував УГК. На академічний рік 1924/25. директором Інституту Професорська Рада обрала (14/VII. 1924 р.) проф. Л. Білецького. Заступника директора обрано не було.

З кінцем академ. року 1924/25., коли заведено до життя новий, останній (III.) статут, Професорська Рада на зборах 14/VII. 1925 р. обрала вже, згідно з новим статутом, на наступний 1925/26 рік акад. першого ректора Інституту, знову таки проф. Л. Білецького. Тоді ж обрано першого проректора — проф. дра В. Сімовича.

Згідно з останнім статутом, ректорові та проректорові надано права й обов'язки, загально прийняті в школах високошкільного типу.

На академ. рік 1926/27. Професорська Рада на зборах дня 12/XI. 1926 р. обрала ректором проф. Василя Сімовича, проректором проф. дра В. Гармашова. На рік академ. 1927/28. на зборах Проф. Ради дня 15/X. 1927 р. переобрано знов ректором проф. дра В. Сімовича, проректором проф. дра В. Гармашова; на рік 1928/29 (дня 26/VI. 1928 р.), так само й на рік 1929/30. (дня 27/VI. 1929 р.) переобрано ректорат знов у тому самому складі.

У складі ректорату на дальший 1930/31 академ. рік зайшла вже зміна: на зборах Проф. Ради дня 18/VI. 1930 р. обрано на ректора проф. дра Всеволода Гармашова, на проректора — проф. М. Славінського. На 1931/32 академ. рік переобрала Професорська Рада (дня 15/VI. 1931 р.) знов ректором проф. дра В. Гармашова і проректором проф. М. Славінського.

На останній 1932/33 академ. рік, 10. рік існування Інституту, переобрала Професорська Рада на зборах дня 16/VI. 1932 р. ректорат в попередньому складі: ректор — проф. др. В. Гармашів, проректор — проф. М. Славінський. В цьому складі ректорат і залишався до березня 1933 р., коли, з огляду на ліквідацію Інституту, як школи, і його переорганізацію, старий ректорат відступив, і обрано новий у складі: ректор — проф. др. В. Сімович, проректор — проф. Л. Білецький.

*Останній ректорат (рект. В. Сімович, прорект. Л. Білецький)
і секретар Проф. Ради (С. Риндик) — від 3.III. 1933 р.*

2. Професорська Рада.

Першу Професорську Раду Інституту зорганізовано 2. червня 1923 р. після того, коли на нараді, що в ній брали участь Управа УГК, директор Інституту та всі запрохані доти до Інституту кваліфіковані вже високими школами професори, йменовано решту професорів та лекторів для Інституту.

Згідно з першим статутом Професорська Рада складалася з директора та штатних професорів Інституту. Штатні лектори могли брати участь у засіданнях Професорської Ради, на запрошення директора, з дорадчим голосом. Окрім цього, на зборах Професорської Ради мав право бути, з рішачим голосом, голова Українського Громадського Комітету або його заступник.

В дійсності в склад першої Професорської Ради зразу ж увійшли й нештатні професори Інституту, і Рада офіційно складалася з директора Інституту проф. Л. Білецького та професорів штатних і нештатних: О. Ейхельмана, Є. Іваненка, С. Русової, М. Терлецького, М. Тимченка, Хв. Швеця та Я. Яреми. Фактично ж вимог статуту щодо складу Професорської Ради взагалі строго не дотримувалося — у зборах Проф. Ради брали участь із рішачим голосом не тільки всі професори, але й лектори Інституту, і навіть першим секретарем Ради був лектор. Функції Проф. Ради за I. статутом були тісно обмежені справами науково-організаційного характеру. Зі зміною статуту, вже з кінцем першого року, до складу Проф. Ради*) мали входити „всі професори, а також і лектори з фаховою вищою освітою, що тимчасово посідають катедри в Інституті, представник Українського Громадського Комітету та 2 представники від лекторського складу“. Всі інші лектори могли бути на засіданнях, але — з голосом дорадчим. Функції Професорської Ради значно поширилися: до компетенції її входять уже вибори директора та його заступника, вибори професорів і лекторів і т. і., себто те, що належало перше до компетенції УГК. Професорська Рада вибирала перше тільки кандидатів на професорів і лекторів. Цим пояснюється й те, що за новим статутом представник УГК входить до складу Професорської Ради (в інтересах контролю) вже як постійний звичайний член (згідно з I. статутом голова УГК мав право бути на зборах Професорської Ради з рішачим голосом).

*) За II. статутом вона мала йменуватися „Радою Професорів“; в III. статуті поновлено назву „Професорська Рада“.

Остаточну реорганізацію Професорської Ради переведено в році 1925., коли, після відділення Інституту від УГК, введено новий, останній (III.) статут Інституту. Згідно з вимогами цього статуту, переформовано всі тодішні керівні установи Інституту, між ними й Професорську Раду. Нова Проф. Рада почала функціонувати 14. липня 1925 р. на тих основах, на яких функціонувала й далі ввесь час. З усаможиненням Педагогічного Інституту контрольні функції УГК перейшли до Професорської Ради. Згідно з останнім статутом, Професорській Раді належить зверхня контроля над усіма установами Інституту; найвищий догляд належить Міністерству Закордонних Справ та М-ву Шкільництва й Народньої Освіти ЧСР; складається Професорська Рада з осіб, що керують катедрами й за них відповідають перед відділами та Професорською Радою, отже незалежно від того, чи то професори штатні, чи нештатні, чи доценти.

До цієї нової, реформованої згідно з останнім високошкільним статутом Професорської Ради (14/VII. 1925 р.), увійшли: Л. Білецький, проф.; В. Гармашів, др., проф.; акад. Ів. Горбачевський, др., проф.; Хв. Гула, др., доц.; Д. Дорошенко, проф.; Є. Іваненко, проф.; Ів. Кабачків, доц.; М. Лорченко, проф.; Н. Нижанківський, др., в. о. доц.; Ст. Рудницький, др., проф.; С. Русова, проф. *honoris causa*; Ю. Русов, др., доц.; С. Риндик, доц.; В. Сімович, др., проф.; Хв. Слюсаренко, доц.; акад. А. Старков, др., проф.; Хв. Стешко, в. о. доц.; М. Терлецький, проф.; М. Тимченко, проф.; Д. Чижевський, доц.; О. Шульгин, проф.; П. Щуровська, в. о. доц.; Хв. Якименко, проф.; Я. Ярема, др., проф.

Головою Професорської Ради від початку був директор, потім ректор Інституту. Секретаря щороку обирала Проф. Рада. За першим статутом секретар Професорської Ради „веде протокол зборів“. З переходом Інституту на високошкільний статут значіння секретаря Проф. Ради значно збільшується: він, за статутом, входить в склад Сенату, а фактично репрезентує, до певної міри, поруч з ректором Професорську Раду назовні.

Першим секретарем Проф. Ради від 2. червня 1923 р. був лектор А. Животко. На 1924/25 ак. рік обрала Професорська Рада, згідно з новим (II.) статутом, 14/VII. 1924 р. секретарем Проф. Ради проф. Я. Ярему. І надалі щороку на річних зборах Професорська Рада поруч з ректором переобирала й секретаря Проф. Ради.

На 1925/26 ак. р. секретарем Проф. Ради обрано проф. дра В. Гармашова; на 1926/27 ак. рік — проф. М. Тимченка. На дальші ак. роки 1927/28 — 1929/30. переобирано секретарем все проф. М. Тим-

чення. На 1930/31 ак. рік секретарем Проф. Ради обрано доц. дра М. Дольницького; на 1931/32 ак. р. — доц. дра Хв. Гулу; на 1932/33 ак. р. — знов доц. Гулу, що й залишався секретарем Проф. Ради до березня 1933 р., коли, разом з старим ректоратом, відступив, і на його місце секретарем Проф. Ради обрано доц. С. Риндика.

В перші часи існування Інституту центром життя й діяльності його була Професорська Рада. Та з закінченням організації Інституту, з введенням зборів поодиноких відділів та деканатів, з організацією Сенату — фактично діяльність Професорської Ради помітно зменшилася, значна частина її функцій перейшла до відділів та до Сенату.

В перший рік існування Інституту — академ. рік 1923/24. — Професорська Рада відбула 23 засідання й вирішила 168 справ, в акад. р. 1924/25. — 17 засідань і вирішила 60 справ, в ак. р. 1925/26. — 9 засід. і вирішила 69 спр., в акад. р. 1926/27. — 4 засідання й вирішила 56 справ, в акад. р. 1927/28. — 3 засідання й вирішила 40 справ, в акад. р. 1928/29. — 5 засідань і вирішила 54 справи, в акад. р. 1929/30. — 5 засідань і вирішила 45 справ, в акад. р. 1930/31. — 2 засідання й вирішила 16 справ, в акад. р. 1931/32. — 4 засідання й вирішила 18 справ, в акад. р. 1932/33. — 9 засідань і вирішила 42 справи.

Склад Професорської Ради в останньому 1932/33 акад. р. був такий: 1) Артимович Агенор, др., проф.; 2) Білецький Леонід, проф.; 3) Гармашів Всеволод, др., проф.; 4) Гула Хведір, др., доц.; 5) Дольницький Мирон, др., доц.; 6) Іваненко Євген, проф.; 7) Кабачків Іван, доц.; 8) Лорченко Микола, проф.; 9) Омельченко Григорій, доц.; 10) Орлов Олександр, др., доц.; 11) Русова Софія, проф.; 12) Риндик Степан, доц.; 13) Сімович Василь, др., проф.; 14) Січинський Володимир, др., доц.; 15) Славінський Максим, проф.; 16) Слюсаренко Хведір, доц.; 17) Шешко Хведір, в. о. доц.; 18) Тимченко Микола, проф.; 19) Щуровська Платоніда, в. о. доц.; 20) Феденко Панас, др., доцент.

3. Сенат.

Господарські справи Інституту зпочатку, згідно з першим статутом Інституту, вів безпосередньо, під доглядом УГК, Господарський Комітет, що складався з голови — директора Інституту, трьох членів, обраних Професорською Радою зпоміж своїх членів, та одного представника Українського Громадського Комітету. В році 1924., за

порозумінням із УГК, Інститут перебрав фінансово-господарську справу цілковито до своїх рук, і Професорська Рада на зборах 15/IX. 1924 р. ухвалила доручити ведення цих справ директорів, референтам відділів і секретареві Професорської Ради *in corpore*. Від того часу ця нова організація під назвою „Управи“ заступила попередній Господарський Комітет. У склад Управи увійшли: директор Л. Білецький, референти відділів — проф. др. В. Сімович, проф. Іваненко, проф. Якименко та секретар Проф. Ради проф. др. Ярема, що виконував і обов'язки секретаря Управи. З введенням у життя нового, останнього статуту в р. 1925. обов'язки „Управи“ перейшли до новоутвореного Сенату, що складається фактично з ректора, проректора, деканів і секретаря Професорської Ради. Секретарем Сенату, за статутом, може бути особа зпоміж членів Сенату або запрошена з боку (в останнім випадку вона правом рішального голосу не користується).

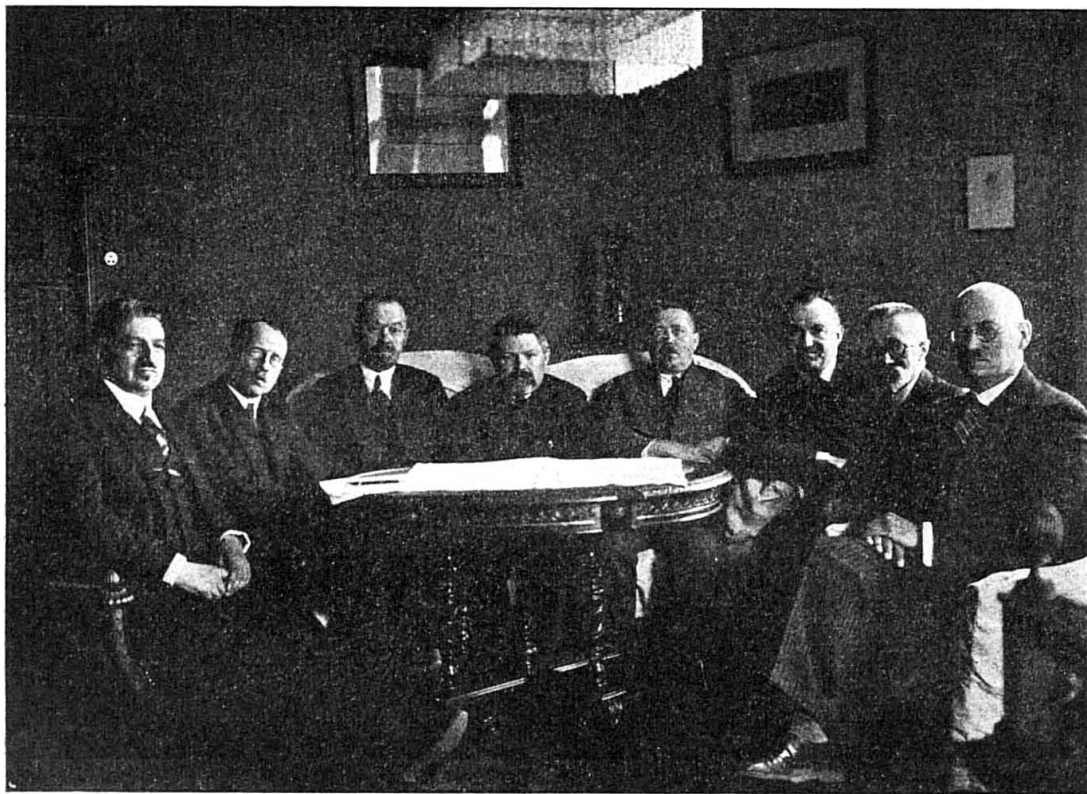
У склад першого Сенату на 1925/26 р. увійшли: ректор — проф. Л. Білецький, проректор — проф. др. В. Сімович, секретар Проф. Ради — проф. др. В. Гармашів, декани — доц. І. Кабачків, проф. Є. Іваненко і проф. Хв. Якименко. На секретаря Сенату запрошено директора канцелярії Інституту І. Мірного. В засіданнях Сенату брали участь, у разі потреби, й продекани відділів. Склад Сенату в дальші роки мінявся відповідно до змін у складі ректорату й деканатів. Секретарем залишався І. Мірний. В акад. році 1932/33. склад Сенату був такий: ректор проф. др. В. Гармашів, проректор проф. М. Славінський, секретар Проф. Ради доц. др. Хв. Гула, декани — доц. І. Кабачків, доц. др. М. Дольницький, в. о. доц. Хв. Стешко, секретар Сенату І. Мірний.

В цьому складі залишався Сенат до березня, коли з уступленням, у зв'язку з ліквідацією Інституту, як школи, старого ректорату й деканатів, змінився відповідно і склад Сенату.

До компетенції Сенату, згідно з статутом, належало: „а) розпоряджатися всіма грошовими сумами, що входять до Інституту від влади ЧСР, і витратити їх згідно з затвердженням кошторисом, б) виробляти кошториси й річні грошові звідомлення та подавати їх на затвердження влади ЧСР, в) виробляти норми постійної платні для академічного персоналу Інституту та його службовців і подавати їх на затвердження влади ЧСР, г) організувати інтернати, їдальні для студентів, професорів та їх родин та інші допомогіві установи, ґ) дбати про матеріальний добробут Українського Педагогічного Інституту і взагалі полагоджувати справи господарського характеру та вирішувати справи, що їх поставить на порядок

денний ректор або, за згодою ректора, один із членів Сенату“.

Таким чином, окрім справ характеру господарського, Сенат мав залагоджувати й усякі інші справи, які визнає за потрібне подати на розгляд Сенату ректор. Фактично, на основі цього пункту статуту, до Сенату перейшли майже всі справи адміністративно-організаційного характеру. Сенат приймав і звільняв студентів (Професорська

Сенат в акад. році 1925/26. Ректор Л. Білецький, секрет. Проф. Ради В. Гармашів, декан Є. Іваненко, декан Хв. Стешко, проректор В. Сімович, декан І. Кабачків, рефер. справ гімназії — директ. гімн. Я. Ярема, секрет. Сенату І. Мірний (з права на ліво).

Рада тільки затверджувала), давав відпустки професорам, студентам і урядовцям, затверджував розклади годин викладів, улаштовував святочні академії й різні шкільні свята, нав'язував зносини з іншими науковими та педагогічними установами, товариствами, кермував бібліотекою та іншими установами Інституту і т. ін. Окрім того Сенат увесь час завідував, в якості куратора, справами української гімназії й інтернату при ній аж до 1/IV.1932 р., коли гімназія перейшла

під опіку новоорганізованого Товариства для підтримування українських шкіл в ЧСР (кураторія).

При Сенаті існували окремі референти в справах фінансових, студенських, господарських, в справах бібліотеки й гімназії, що обиралися звичайно зпоміж членів Сенату. В 1931/32 акад. році референтом у фінансових і студенських справах був проф. др. В. Гармашів, у

Сенат в акад. році 1926/27. Сидять (з ліва на право): декан І. Кабачків, ректор В. Сімович, проректор В. Гармашів, секрет. Проф. Ради М. Тимченко; стоять: декан Хв. Стешко, декан Хв. Гула, секрет. Сенату І. Мірний.

справах господарських і гімназії — доц. др. Хв. Гула, у справах бібліотеки — доц. др. П. Феденко. У р. 1932/33. референтура справ гімназії відпала, референтом справ бібліотеки став в. о. доц. Хв. Стешко, а потім, від березня, доц. др. М. Дольницький.

В 1924/25 акад. році „Управа“ (Сенат) відбула 43 засідання, залягодивши 616 справ. У році акад. 1925/26. Сенат одбув 53 засідання, полагодивши 1352 справи; у 1926/27 акад. році — 37 засідань, полагодивши 919 справ; у 1927/28 акад. р. — 12 офіційних засідань і 31 нараду, полагодивши 766 справ; у 1928/29 акад. р. — 10 офі-

ційних засідань і 22 наради, полагодивши 651 справу; у р. акад. 1929/30. — 15 засідань та 22 наради, полагодивши 675 справ, у році 1930/31. — 28 засідань, полагодивши 380 справ; у році 1931/32. — 34 засідання, полагодивши 449 справ, і в році 1932/33. — 38 засідань, полагодивши 191 справу.

4. Збори відділів та деканати.

Перші статuti Інституту ні академічних зборів окремих відділів, ні деканатів не передбачали. Але розвиток акедемічного життя Інституту вимагав утворення факультетських організацій окремих відділів. Уже першого року існування Інституту Професорська Рада мусіла передати перший науковий плян Інституту, як це вже було зазначено в загальній історичній частині, на перегляд відділам. Вимоги життя викликали і створення представників відділів — референтів. Уже з кінцем р. 1923. таких референтів на всіх, що тоді існували, відділах повибирано, й Професорська Рада 10.XII. того ж року їх затвердила.

Першими референтами відділів були: на історично-літературному відділі — проф. др. В. Сімович, секретарем — лект. І. Кабачків, на природн.-географ. відділі — проф. Хв. Швець, на фіз.-матем. відділі — проф. Є. Іваненко, секретарем — лект. Хв. Гула. На музично-педагогічній відділі, після організації цього відділу з кінцем першого шкільного 1923/24 року, — першим референтом обрано проф. Хв. Якименка, секретарем — лект. Хв. Стешка.

В акад. році 1924/25. референтами були: на істор.-літер. відділі — проф. др. В. Сімович, секретарем — І. Кабачків; на природн.-географ. відділі — акад. проф. др. А. Старков, секретарем — проф. др. С. Рудницький; на фізично-матем. відділі — проф. Є. Іваненко, секретарем — лект. Хв. Гула; на музично-педагог. відділі — проф. Хв. Якименко, секретарем — лект. Хв. Стешко.

З переходом на новий статут із кінцем 1924/25 акад. року на відділах офіційно організуються збори відділів, до яких входять „професори, доценти, що кермують окремими катедрами, і всі інші, що викладають обов'язкові наукові дисципліни“. До обов'язків зборів відділів за статутом належить: а) виробляти пляни навчання відділу, б) пропонувати Професорській Раді на вибір професорів, доцентів та лекторів відповідного відділу, в) приймати асистентів, ляборантів і аспірантів відповідного відділу, г) стежити за нормальним ходом життя академічного на відділі, г) організувати справу провірювання знань

у студентів. Збори обирають із свого складу декана, прорекана й секретаря відділу (деканат, президія відділу).

Таким чином, від початку 1925/26 шк. р. колишніх референтів заступили декани (власне, зайшла зміна назви й узаконення установи, що фактично існувала вже давніше). Перші деканати обрано у складі: на істор.-літерат. відділі декан — доц. І. Кабачків, прорекан — проф. М. Терлецький, секретар — лект. В. Січинський; на матем.-природн. відділі (з'єднані колишні природн.-географ. та фізично-математичний відділи) декан — проф. Є. Іваненко, прорекан — проф. др. Ст. Рудницький, секретар — лект. др. П. Савицький; на музично-педагогічному — декан проф. Хв. Якименко, прорекан — в. о. доц. Хв. Стешко, секретар — в. о. доц. П. Щуровська. Після відходу з Інституту проф. Хв. Якименка в березні 1926 р. деканом обрано Хв. Стешка, прореканом — П. Щуровську-Росиневичеву.

На 1926/27 акад. рік деканати обрано у складі: на істор.-літер. відділі — декан доц. І. Кабачків, прорекан і секретар — доц. Д. Чижевський; на матем.-природн. — декан доц. др. Хв. Гула, прорекан і секретар — доц. С. Риндик; на муз.-педаг. — декан в. о. доц. Хв. Стешко, прорекан і секретар — в. о. доц. П. Щуровська-Росиневичева.

На 1927/28 акад. р. деканати обрано в складі: на істор.-літер. відділі — декан доц. І. Кабачків, прорекан і секретар — доц. Хв. Слюсаренко; на матем.-природн. відділі — декан доц. др. Хв. Гула, прорекан і секретар — доц. др. М. Дольницький; на музично-педаг. відділі — декан в. о. доц. Хв. Стешко, прорекан і секретар — в. о. доц. П. Щуровська-Росиневичева. В тому ж складі без жадної зміни переобрано деканати й на 1928/29 акад. рік, а на 1929/30 р. зайшла деяка зміна тільки на істор.-літерат. відділі, де прореканом замість доц. Хв. Слюсаренка обрано доц. др. П. Феденка.

Більші зміни зайшли в складі деканатів на 1930/31 акад. рік: на істор.-літер. відділі обрано деканом доц. др. П. Феденка, прореканом і секретарем — проф. М. Тимченка; на матем.-природн. відділі — деканом доц. др. Хв. Гулу, прореканом і секретарем — доц. С. Риндика; на музично-педаг. відділі склад деканату залишився без змін.

На рік акад. 1931/32. деканати обрано в складі: на істор.-літер. відділі — декан доц. др. П. Феденко, прорекан і секретар — доц. Слюсаренко; на матем.-природн. відділі — декан доц. др. М. Дольницький, прорекан і секретар — доц. С. Риндик; на музич.-педаг.

відділі — декан в. о. доц. Хв. Стешко, продекан і секретар в. о. доц. П. Щуровська-Росиневичева.

На останній 1932/33 акад. р. обрано на істор.-літер. відділі — деканом доц. Ів. Кабачкова, продеканом і секретарем переобрано доц. Хв. Слюсаренка; на решті відділів деканати переобрано в попередньому складі: на матем.-природничому — декан доц. др. М. Дольницький, продекан і секретар — доц. С. Риндик і на музич.-педаг. — декан в. о. доц. Хв. Стешко, продекан і секретар — в. о. доц. П. Щуровська-Росиневичева.

Після ліквідації Інституту, як школи, і димісії, у зв'язку з цим, старого ректорату й деканатів обрано в березні 1933 р. нові деканати: на істор.-літер. відділі — деканом проф. М. Тимченка, продеканом і секретарем — доц. Хв. Слюсаренка; на матем.-природн. відділі — деканом доц. др. М. Дольницького, продеканом і секретарем — проф. Є. Іваненка. На музично-педаг. відділі деканат залишився без зміни.

III. ДОПОМОГОВО-СЛУЖБОВІ ОРІАНИ ІНСТИТУТУ.

1. Канцелярія.

До адміністративних органів Інституту за статутом належить інститутська канцелярія.

Канцелярію при Інституті зорганізовано одну загальну, в якій скупчувалися усі справи т. зв. ректорської канцелярії (з Сенатом), канцелярійні справи деканатів (окремої канцелярії й урядовців деканати не мають), бібліотеки й почасти Контрольно-іспитової Комісії. Через канцелярію переводилися і всі зносини інститутської української гімназії з Міністерством Шкільництва та Народн. Освіти до 1/IV. 1932 р., коли гімназія, у зв'язку з ліквідацією Інституту, перейшла під заряд окремої Кураторії.

Первісно, у перший час існування нереформованого ще Інституту з двома тільки відділами й двома курсами, канцелярія складалася з управителя канцелярії (полк. О. Шаповал), бухгалтера, скарбника й друкарщиці - машиністки. З поширенням Інституту канцелярська справа з року на рік розросталася й ускладнялася*). Разом з тим збільшувалися й штати Канцелярії.

Після переформування в р. 1925. Інституту у високу школу директором канцелярії запрохано дипл. юр. І. Мірного (від 1/VII.1925.), бухгалтером — інж. - агр. Г. Грицяя (від 15/XI.1925.). Уся канцелярія складалася з директора канцелярії, його помічника (інж.-агр. П. Зоц, він же перекладач на чеську мову), бухгалтера, його помічника (студ. Інституту, потім педагог др. М. Тиравський), скарбника (студ. Інст., потім педагог др. Г. Деркач), друкарщиці-машиністки (п-а О. Царикова), канцеляр. службовця - експедитора (п. В. Йогансон) та кур'єра. Після відходу з Інституту помічника директора канцелярії

*) Окрім звичайної поточної праці високошкільної канцелярії, канцелярія Інституту (мимо бухгалтерії) в писемній формі залагодила р. 1923. — 525 зареєстрованих актів; р. 1924. — 751; р. 1925. — 1880; р. 1926. — 2633; р. 1927. — 2822; р. 1928. — 2673; р. 1929. — 2773; р. 1930. — 2189; р. 1931. — 2003 р. 1932. — 1205 і р. 1933. до 1 липня — 407 зареєстрованих актів.

інж. П. Зоца його заступив від 1/XII. 1928 р. асистент Інституту дипл. юр. Хв. Сумневич, а з відїздом його з ЧСР від листопаду 1929 р. вакансія помічника директора канцелярії, з огляду на скорочення субвенції Інституту, не обсаджувалася. Так само після відїзду з ЧСР у січні 1929 р. М. Тиравського скасовано й окрему посаду помічника бухгалтера (обов'язки його покладено на скарбника). Для перекладів на чеську мову і друкування по чеськи після відходу П. Зоца прийнято п-у А. Штольцову. В цьому ж складі — службовому й персональному — канцелярія залишалася до кінця січня 1933 р., коли, з огляду на ліквідацію Інституту, виповіджено службу всім урядовцям окрім директора канцелярії та бухгалтера, що залишилися на своїх урядах і на далі (від 1. березня 1933 р. — без утримання).

2. Бібліотека.

Уже перший статут Інституту передбачав організацію окремої інститутської бібліотеки, і в перший кошторис видатків Інституту, складений Управою УГК і поданий на затвердження М-ва Закордонних Справ, входила вже певна сума (10.000 кч.) „на заложення бібліотеки Інституту“. В місцевих бібліотеках у Празі неможливо було дістати все потрібне для студіювання дисциплін, що мали викладатися в Інституті. Особливо бракувало української наукової літератури, підручників для студентів та українського красного письменства. Це спонукало дирекцію Інституту з перших же часів організації Інституту подбати якнайшвидче про закладення інститутської бібліотеки. На комплектування бібліотеки призначено було з коштів Інституту місячно 2.000 кч., і на ці кошти протягом вже першого року придбано коло 2.000 книжок, при чому закуплено за дешеву ціну кілька цілих приватних бібліотек. Крім того подаровано ріжними інституціями, видавництвами й приватними особами більш 200 книжок. Разом на кінець першого 1923/24 шкільного року в бібліотеці було вже 2112 назв, 2306 томів. За мовою поділялися вони так: українських — 1100 назв, російських — 600, німецьких — 156, чеських — 152, польських — 61, французьких — 23, на інших мовах — 20; разом 2112 чисел інвентарних.

З часом асигнування на бібліотеку ще збільшилося; окрім того до бібліотеки надходило дуже багато книжок подарованих та у вимін за видання Інституту („Сіяч“). Отже, бібліотека щороку значно поповнювалася, а саме:

В ак. році 1924/25.	прибуло назв книжок	— 2526,	томів	3088
„ 1925/26	„	— 1660	„	1998
„ 1926/27	„	— 393	„	493
„ 1927/28	„	— 491	„	604
„ 1928/29	„	— 248	„	248
„ 1929/30	„	— 435	„	435
„ 1930/31	„	— 355	„	355
„ 1931/32	„	— 182	„	182
„ 1932/33 (до січ. 1933.)	„	— 208	„	260

На початок січня 1933 р.*) бібліотека налічувала 8610 назв книжок, 10.728 томів. З них куплено 7982 томи, подаровано та надіслано у вимін за видання Інституту — 2746 томів.

За мовою усі ці книжки — 10.728 томів — розподілялися так:

Українських книжок	— 5681	себто	52,9 ⁰ / ₀
Російських „	— 2750	„	25,6 ⁰ / ₀
Чеських „	— 805	„	7,5 ⁰ / ₀
Інших слав'янських	— 216	„	2,0 ⁰ / ₀
Німецьких „	— 879	„	8,2 ⁰ / ₀
Французьких „	— 319	„	3,0 ⁰ / ₀
Англійських „	— 26	„	0,3 ⁰ / ₀
Інших „	— 52	„	0,5 ⁰ / ₀
<hr/>			
Р а з о м „	10.728	„	100 ⁰ / ₀

В бібліотеці прийнято десятичну систему розподілу на відділи. Розподіляється бібліотека за відділами так:

0 (загальний відділ) назв книжок (інвентарн. чисел)	— 931
I (філософські науки)	„ — 268
II (релігія)	„ — 92
III (соціальні науки)	„ — 1676
IV (мови — фільольогія)	„ — 358
V (математика, природознавство)	„ — 890
VI (прикладні науки)	„ — 174
VII (мистецтво)	„ — 1148
VIII (література)	„ — 1997
IX (історія й географія)	„ — 1076

Разом назв (інвентарних чисел) — 8610

*) В січні 1933 р. бібліотека, у зв'язку з розпочатою ліквідацією Інституту, переводом її на нове помешкання, розбором і розташуванням на новому місці, була зачинена й не функціонувала протягом чотирьох місяців.

При бібліотеці існувала читальня. В 1928 році до бібліотеки надходило найбільш періодичних видань — 42, а саме: журналів — 36, часописів — 6.

За мовою вони розподілялися так: українських — 24, чеських — 8, російських — 5, німецьких — 4, французьких — 1.

В році 1932., коли за браком коштів цілком було припинено передплату періодичних видань, надходило цих видань до читальні найменше, а саме 32, усі безплатно. Було з них журналів 17, часописів — 15.

За мовою вони поділялися так: журналів українських — 14, чеських — 1, французьких — 1, на двох мовах (російській та українській) — 1; часописів українських — 14, чеських — 1.

Протягом 1931/32 акад. року, коли в Інституті на кінець року залишалося вже тільки 37 студентів та 5 вільн. слух., з бібліотеки випозичено 1556 кижок; за попередній період видавалося пересічно 4234 книги річно. Найбільше книжок — 5664 — випозичено в акад. р. 1927/28., коли Інститут функціонував ще при повному складі курсів.

Першим бібліотекарем був лектор др. Ст. Ріпецький (до липня 1925 р.). Після переформування Інституту у високу школу штат бібліотеки складався з завідуючого бібліотекою (від липня 1925 р. Ол. Шаповал), та його помічника (від 1. квітня 1925 р. до 1. січня 1928 р. студ. Інституту М. Самойлович, а від 1. січня 1928 р. — студ., потім. педаг. П. Зленко). По від'їзді з ЧСР завідуючого бібліотекою Ол. Шаповала, на його місце від 1. грудня 1930 р. призначено кол. помічника П. Зленка; посаду помічника скасовано.

Від р. 1924. при Сенаті існував окремий референт в справах бібліотеки, що обирався Сенатом. Першим референтом, до кінця 1924 р., був проф. др. В. Сімович, потім до 30/III. 1928 р. — в. о. доц. Хв. Стешко; після нього до 5/XI. 1929 р. — доц. Хв. Слюсаренко; далі до кінця 1931/32 акад. р. — доц. др. П. Феденко. Від 1/X. 1932 р. обрано референтом знов в. о. доц. Хв. Стешка. По ліквідації Інституту, як школи, обняв референтуру бібліотеки доц. др. М. Дольницький.

В р. 1925. організовано при бібліотеці окрему бібліотечну комісію, що мала керувати справами бібліотеки, але діяльність її незабаром, того ж року, припинилася, і Сенат, як і перше, порядкував далі справами бібліотеки за допомогою свого референта.

При ліквідації майна Інституту в році 1933. виникло кілька проєктів приділення бібліотеки тій чи іншій інституції. Та врешті, коли з'ясувалося, що Інститут, як установа, остаточно не ліквідується, М-во Шкільництва погодилося залишити бібліотеку Інститутіві (див.

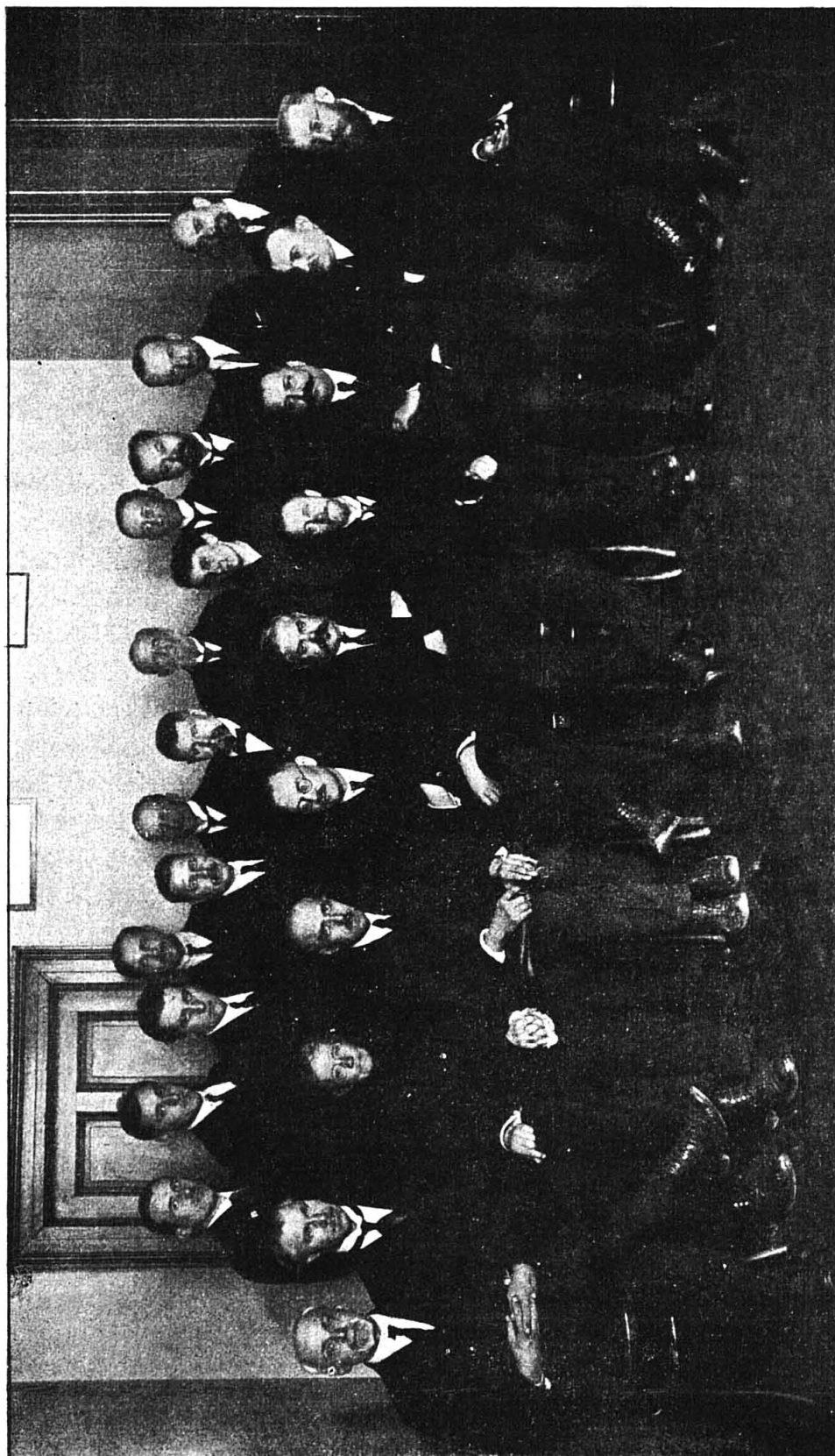
підрозд. „Десятий рік Інституту“). Бібліотеку перенесено до нового помешкання, упорядковано і по кількомісячній перерві, знову відчинено 8/V.1933 р. для користування професури Інституту й інших високих українських шкіл в ЧСР, а також і для сторонніх осіб на основі окремого регуляміну. Бібліотекарем залишився П. Зленко.

IV. АКАДЕМІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ ІНСТИТУТУ.

Перший академічний персонал Інституту запрохав до праці в Інституті основник Інституту Український Громадський Комітет. З огляду на те, що перший статут Інституту не давав вказівки, які вимоги мають ставитися щодо кваліфікації професорів і лекторів Інституту, спеціальна нарада з членів Управи УГК та кваліфікованих вже високими школами професорів (див. вище загальний огляд) 2. червня 1923 р. іменувала запроханих вже до праці осіб професорами чи лекторами Інституту. Професорами, як вище вже було в загальній частині сказано, йменовано осіб, які мали вже певний педагогічний стаж, а саме: Євгена Іваненка, Маркіяна Терлецького, Миколу Тимченка, Софію Русову та др. Якіма Ярему; решту йменовано лекторами, а саме: Валерію Богацьку, Антона Гончаренка, Аркадія Животка, Івана Кабачкова, др. Володимира Кушніра, лікаря Степана Літова, Івана Майстренка, Всеволода Петрова, др. Степана Ріпецького та др. Юрія Русова. Це й був, разом з проф. Л. Білецьким, перший академічний склад Вищого Педагогічного Інституту. Усі вони були емігранти з Великої України, окрім Я. Яреми, В. Кушніра та С. Ріпецького, що походили з Галичини.

Надалі, як загальне правило*), Професорська Рада приймала до Інституту нові сили, окрім уже кваліфікованих високими школами як професорів чи доцентів, тільки в якості лекторів або асистентів, при чому й деякі особи, йменовані зразу лекторами (С. Літов, В. Петрів, А. Животко), вважалися потім, при переході на новий статут, асистентами. Отже в тому ж першому 1923/24 акад. році прийнято до Інституту ще 9 лекторів та 2 асистентів, а саме в 1923 р. — лекторами: Хведора Іулу, Володимира Січинського, Хведора Стешка, Платоніду Щуровську, др. Нестора Нижанківського та лекторів — англій-

*) Виключення зроблено для др. В. Сімовича (1923 р.), др. В. Гармашова та М. Лорченка (1924 р.), котрих іменовано зразу професорами Інституту.

Академічний персонал Інституту в шк. році 1923/24. з головою УГК М. Шаповалом.

ської мови Миколу Рейтлінгера та французької — п-у Морель; асистентами — Мирона Дольницького та Петра Савицького; в початку 1924 р. — лекторами Дмитра Чижевського та Любов Ліндфорс. Професорами штатними запрохано др. В. Сімовича (1923 р.), др. В. Гармашова та Миколу Лорченка (обох в 1924 р.) та нештатними*), на окремі години — академіка проф. др. А. Старкова і кількох професорів Українського Університету в Празі, а саме: заслуж. проф. др. О. Ейхельмана та проф. Хв. Швеця, що вже з самого початку брали найблизчу участь в організації Інституту, Дмитра Дорошенка, др. С. Рудницького та С. Шелухина; далі — проф. Хведора Якименка, та проф. чеської мови Франтішка Забранського.

В акад. році 1924/25., до переведення Інституту на високошкільний статут в липні 1925 р., прийнято знов нових лекторів і асистентів (штатних і нештатних), а саме: Вячеслава Вагнера, Володимира Дяконенка (асист.), О. Кісякова, Мирона Процакевича, Хведора Слюсаренка, Аполінарія Маршинського (спершу нештатн.), Григорія Омельченка (спершу нештатн.), Михайла Іваничука (асист.), Отто Вагнера (нешт. асист.-ляборант), Ніну Дяченкову (асист.), Полікарпа Герасименка, Є. Малика (спершу нешт. асист.) та лектора (нешт.) італійської мови Д'Альфонсо. Професорами (нештатн.) запрошено двох професорів Українського Університету — др. Івана Горбачевського та Олександра Шульгина, та проф. Ярослава Прокеша (істор. Чехії). З попереднього лекторського складу вибули за цей час тільки проф. С. Шелухин, В. Богацька (до викладів не приступ.), др. А. Гончаренко та лект. французької мови Морель. Пізніше, вже в серпні 1925 р. вийшов ще А. Животко та у вересні — М. Рейтлінгер.

Таким чином педагогічний персонал вищого Педагогічного Інституту ще до переорганізування його у високу школу збільшився вже до 50 осіб. Штатних між ними було 33, нештатних 17; професорів було 19 (з них 8 штатних), решта — лектори й асистенти, Доцентів ще не було. Тільки в кінці акад. року 1924/25. при введенні в Інституті нового, високошкільного статуту, який передбачав у складі академічного персоналу Інституту вже й доцентів, Професорська Рада („штатних професорів“) вперше перевела підвищення деяких лекторів в доценти, керуючись уже вимогами нового статуту (§ 9) і принципом, що в число доцентів можуть бути переведені тільки ті

*) Нештатними вважалися ті члени академічного персоналу, що 1) були вже в штаті інших інституцій, отримували пенсію чи персональну стипендію, або 2) не мали в Інституті належного мінімуму-а годин. Сталої платні вони не мали, а отримували винагороду за окремі години, відповідно до кількості цих годин.

лектори, які окрім закінченої високої освіти мають 3-4 семестри педагогічної праці в Інституті й писані чи друковані наукові праці, або вже йменовані доцентами іншими високими школами. Таким чином, 9. VII. 1925 р. йменовані були доцентами лектори Інституту І. Кабачків, Д. Чижевський, Хв. Слюсаренко, др. В. Кушнір, др. Ю. Русов, Хв. Гула та С. Риндик. Тоді ж запрошено знов до нового складу Ради Професорів С. Русову професором *honoris causa* та надано звання виконавців обов'язків доцента лекторам Хв. Стешкові, др. Н. Нижанківському та П. Щуровській.

Надалі Професорська Рада при переведенні академічного персоналу на вищий ступінь керувалася виключно виробленими спеціально для цієї мети і затвердженими Професорською Радою 20/X. 1926 р. „Правилами про порядок підвищення академічного персоналу“, який цілком відповідав становищу Інституту, як високої школи. Новообрані або підвищені в кваліфікації члени академічного персоналу мали затверджуватися в своїм званні Міністерствами Закордонних Справ і Шкільництва й Нар. Освіти.

Між професорами та новоійменованими доцентами в тому ж засіданні Професорської Ради (9/VII.1925 р.) й було розподілено 30 катедр та 4 кляси (на муз.-пед. відділі) Інституту, як високої вже школи (див. розд. „Організація й порядок навчання“). Два дні перед тим в засіданні Професорської Ради дня 7/VII. обрано лекторами др. Панаса Феденка та др. Левка Чикаленка, та запрохано нештатним професором (грамат. індо-європ. мов) проф. Українського Університету в Празі др. Агенора Артимова — усіх на новий акад. рік від 1/X. 1925 р. З нового ж акад. року переведено в лектори асистентів Дольницького, Дяконенка, Малика та Савицького, прийнято лектором фізичного виховання др. Смотлаху, переведено в штатні професори Хв. Якименка.

Отже, перший склад академічного персоналу реформованого вже Педагогічного Інституту на початок нового 1925/26 акад. року, першого року функціонування його, як високої школи був такий:

Професори штатні: Л. Білецький, др. В. Гармашів, Є. Іваненко, М. Лорченко, др. В. Сімович, М. Терлецький, М. Тимченко, Хв. Якименко, др. Я. Ярема; професори нештатні: др. А. Артимович, др. І. Горбачевський, Д. Дорошенко, др. О. Ейхельман, Ф. Забранський, Я. Прокеш, др. С. Рудницький, С. Русова, др. А. Старков (потім — штатний), Хв. Швець, О. Шульгин; доценти штатні: Хв. Гула, І. Кабачків, др. В. Кушнір, С. Риндик, Хв. Слюсаренко,

Д. Чижевський та в. о. доцента: др. Н. Нижанківський, Хв. Стешко, П. Щуровська; доценти нештатні: др. Ю. Русов; лектори штатні: В. Вагнер, П. Герасименко, В. Дяконенко, др. М. Дольницький, Є. Малик, А. Маршинський, О. Кісяків, Л. Ліндфорс, Г. Омельченко, др. М. Процакевич, др. С. Ріпецький, др. П. Савицький, В. Січинський, др. П. Феденко, др. Л. Чикаленко; лектори нештатні: Д'Альфонсо, І. Майстренко, др. Смотлаха; асистенти штатні: Н. Дяченкова, М. Іваничук, др. С. Літов, В. Петрів; асистенти нештатні: др. О. Вагнер.

Разом було 53 члени, з них штатних професорів — 9, нештатних — 11; доцентів шт. — 6 та в. о. доцента — 3, нештат. доцентів — 1; штатн. лекторів — 15, нештатних — 3; асистентів штатн. — 4, нештатн. — 1. За національністю поділялися вони так: українців — 47 (в тому числі емігрантів з Великої України — 34), чехів — 5 (чеська мова, історія Чехії і т. ін.), інших — 2.

Окрім суто-академічного персоналу при Інституті, згідно з статутом, могли бути й аспіранти. Такими аспірантами в р. 1925. і були призначені Іван Кобизський та Марко Хлюр (потім — учителі української гімназії), але невдовзі, у тому ж році, вони з Інституту вийшли, і з того часу аспірантів при Інституті не було*).

З переходом на високошкільний статут і остаточним упорядкуванням справи призначення й підвищення членів академічного персоналу усталено й норми оплати цього персоналу. Згідно з розпорядженням Міністерства Закордонних Справ утримання, починаючи від 1/X. 1925 р., прийнято в такому розмірі: професор — 1500 кч. місячно, доцент — 1200 кч., лектор — 1000 кч., асистент — 600 кч. Додаток на родину — на дружину 200 кч., на дітей по 125 кч. місячно. Додаткові години поверх норми — 9 год. тижнево — оплачувалися: у професорів — 25 кч. за годину, у доцентів — 20 кч., у лекторів і асистентів — 15 кч. Додаткові години характеру технічного (клявір, скрипка і т. і) оплачувалися в половинному розмірі. Години викладів нештатного академічного персоналу оплачувалися з того самого розрахунку. Функційні отримували — ректор 500 кч. місячно, проректор — 300 кч. декани — 250 кч., продекани — 100 кч., секретар Професорської Ради — 100 кч., се-

*) Окрім того при деяких катедрах були коад'ютори й демонстратори (з студентів старших курсів), що допомагали професорам при викладах і в семінарах, а на муз.-педаг. відділі ще акомпаніатори та т. з. допомогіві сили. До академічного персоналу вони не належали.

кретар Сенату — спершу 100, потім 200 кч., секретарі деканатів платні від 1/X. 1925 р. не отримували*).

В дальші роки існування Інституту, з розвитком праці в ньому, запрошувалися до нього все нові лекторські сили, а разом з тим із старого складу його академічного персоналу дехто й відходив здебільшого через від'їзд з ЧСР.

Нові сили, що не були вже раніш професорами чи доцентами іншої високої школи, приймалися далі до Інституту, як сказано вище, тільки асистентами або лекторами, або обиралися асистентами з тих осіб, що вже працювали при Інституті як допомогіві сили, акомпаніятори, коад'ютори й демонстратори (по закінченні високої освіти) і т. і. Підвищення лектора чи асистента на доцента, або доцента на професора після введення нового високошкільного статуту в липні 1925 р. переводилося виключно, як зазначено вже вище, на основі „Правил про порядок підвищення академічного персоналу“.

Таким чином, рік за роком переходили в складі академічного персоналу такі зміни:

В акад. році 1925/26. вступили до Інституту (окрім обраних 7/VII. 1925 р. проф. А. Артимова і лекторів П. Феденка та Л. Чикаленка, що приступили до виконання своїх обов'язків з початком 1925/26 ак. року) такі нові сили: др. Смотлаха (чех) — нешт. лектором фізичного виховання при катедрі гігієни (від 1/X. 1925.); Степан Сірополко — нештатним професором (лектором) школознавства й позашкільної освіти при катедрі педагогіки (від 1/XI. 1925.); Павло Крицький — штат. асистентом-ляборантом при кат. фізики (від 1/XI. 1925.); др. Олександр Орлов — шт. асистентом при кат. геології (від 1/II. 1926.); проф. др. Зденек Неедлі (чех) при кат. історії музики для викладів історії чеської музики (від 1/III. 1926.); Отокар Шін (чех) — нешт. лектором з платн. професора при кат. теорії музики й композиції (від 19/V. 1926. на місце проф. Якименка); дипл. юр. Хведір Сумневич — шт. асистентом при кат. соціології (від 1/VIII. 1926.) З осіб, що вже працювали при Інституті, призначено асистентом при кат. теорії музики й композиції акомпаніятора Зиновія Лиска (від 1/XI. 1925.)**). Прийняті до Інституту в тому році лектором білорусознавства Станкевич та лектором деклямації й дикції Олександр Загаров в дійсності до виконання своїх обов'язків не приступили;

*) З часом додаток на родину був знижений, додаткові години штатного академічного персоналу окремо не оплачувалися.

**) Окрім того вступили нові допомогіві сили на муз.-педаг. відділ — Дмитро Левитський (1/XI. 1925.) та Віра Березовська (1/XII. 1925.).

запрохана професором методики математики Надія Шульгина-Іщук прибула до Праги і приступила до виконання своїх обов'язків тільки в 1926/27 ак. році.

В тому ж 1925/26 акад. році вийшли з Інституту: в зимовому семестрі шт. проф. др. Арсен Старков (31/X. 1925 р. — виїхав до Латвії на посаду проф. унів. в Ризі, де й помер р. 1927.) та шт. проф. Хв. Якименко (31/III. 1926. — виїхав до Франції); з кінцем акад. року (30/IX. 1926 р.) — шт. проф. Маркіян Терлецький (виїхав до Галичини), нешт. проф. др. З. Неєдли, нешт. проф. др. Степан Рудницький (виїхав на Україну), шт. лектор др. Чикаленко (виїхав у Польщу), шт. лектор др. Степан Ріпецький (виїхав до Галичини) та шт. асист. др. Степан Літов (виїхав на Підкарпаття).

В акад. році 1926/27. вступили до Інституту: проф. Алоїс Кадержабек (чех) — нешт. лектором з плат. професора при клясі сольового співу (від 1/X.1926.); проф. Укр. Госп. Акад. в Подєбрадах Максим Славінський — шт. професором історії захід.-европ. літератур (від 1/XI. 1926.); проф. Укр. Вільн. Унів. в Празі Вадим Щербаківський — нешт. проф. при кат. історії України (від 1/XII. 1926.); доцент Кам'янецького Укр. Держ. Унів. Надія Шульгина-Іщук — нешт. проф. при кат. математики (1/I. 1927.); др. Дмитро Пасічник — шт. асистентом при кат. ботаніки (від 1/IV. 1927.); проф. Укр. Господ. Акад. Володимир Чередіїв — нешт. проф. при кат. ботаніки (від 1/IV. 1927.); др. Карел Цейп (чех) — тимчасовим нешт. лектором при кат. ботаніки (від 1/VI. 1927.). З осіб, що вже працювали при Інституті, призначено шт. асистентом акомпаніятора Дмитра Левитського (від 18/VII. 1927. — тимч. з платнею акомпаніятора).

В цьому ж році відбулися перші габілітації членів академічного персоналу на доцентів і професорів на основі згаданих вже вище „Правил про підвищення академічного персоналу“, затверджених Проф. Радою 20/X. 1926 р., а саме підвищені постановами Професорської Ради, згідно з заключенням відповідних відділів: в професори — доцент філософії Дмитро Чижевський на основі прихильно рецензованої професором Українського Вільного Університету в Празі В. Бідновим та професором Українського Наукового Інституту в Берліні др. І. Мірчуком праці на тему „Філософія на Україні“ (5/III. 1927 р.); в доценти — 1) лектор при катедрі географії др. Мирон Дольницький — на основі прихильно рецензованої професором Укр. Університету в Празі й Українського Педагогічного Інституту др. С. Рудницьким та професором того ж Університету та Педагог. Інституту Хв. Швецем праці на тему „Дещо про практичне

примінення теорії географічного циклю“ та габілітаційного викладу на тему „Регіонально-географічне поняття Східної Європи у найновішому освітленні“ (14/I. 1927 р.); 2) асистент при кафедрі геології др. Олександр Орлов — на основі прихильно рецензованої професорами Чеського Карлового Університету др. І. Кратохвілем та др. І. Славіком і професором Україн. Університету й Педагог. Інституту в Празі Хв. Швецем праці на тему „Про бідні залізом члени епідотової групи“ та габілітаційного викладу перед математично-природничим відділом Інституту на тему „Проблеми кристалічних лупаків в сучасному освітленні“ (14/I. 1927 р.); 3) лектор історії др. Панас Феденко — на основі прихильно рецензованої професором Україн. Унів. в Празі В. Бідновим та професором того ж Університету і Українського Наукового Інституту в Берліні Дм. Дорошенком праці на тему „До зносин Богдана Хмельницького з Шведами“ і габілітаційного викладу на тему „Українські козаки на Білій Русі в р. р. 1654-55.“ (18/VII. 1927 р.); 4) лектор при кафедрі хемії др. Поликарп Герасименко — на основі прихильно рецензованої професором Чеського Карлового Університету др. Гейровським та професором Україн. Універс. і Педагог. Інституту в Празі академіком др. Ів. Горбачевським праці на тему „Про електродукцію уранових солей“ та габілітаційного викладу на тему „Значіння електро-капілярних явищ“ (18/VII. 1927.).

З асистентів у лектори обрані асистент при кат. географії Михайло Іваничук (від 20/X. 1926 р.), абсолювентка Чеської Консерваторії в Празі Ніна Дяченкова та абсолювент Чеської Консерв. в Празі та Вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка у Львові Зиновій Лиско (18/VII. 1927.).

В тому ж 1926/27 ак. році вийшли з Інституту: шт. лектор др. Мирон Процакевич (31/III. 1927 р. — виїхав на Україну), нешт. лектор італ. мови Д'Альфонсо (30/IX. 1927.), нешт. лектор фізичного виховання др. Смотлаха (30/IX. 1927.) та тимчас. нешт. лектор Карел Цейп (30/IX. 1927.).

В тому ж році тимчасово припинили виклади в Інституті: проф. Д. Дорошенко (від 1/I. 1927 р.) з причини від'їзду до Берліну на посаду директора Укр. Наук. Інституту, залишаючись в Інституті членом іспитової комісії (безплатно) та проф. др. І. Горбачевський (з кінцем акад. роду), залишаючись керуючим катедрою хемії та членом іспитової комісії (безплатно).

В акад. році 1927/28. вступили до Інституту: доц. Карл. Університету др. Йозеф Гуттер (чех) — нешт. доцентом з

платн. професора при кат. історії музики (від 1/X. 1927 р.); др. Симон Наріжний — асистентом при кафедрі всесвітньої історії (від 19/XI. 1927 р.); Ілля Ясінчук — нешт. асистентом (без утримання) при кафедрі біології (від 1/X. 1927 р.).

В тому же році габілітовані на доцентів: 1) лектор при кафедрі історії мистецтва др. Володимир Січинський — на основі прихильно рецензованої професорами Укр. Вільн. Університету в Празі Д. Антоновичем та В. Щербаківським праці на тему „Архітектура в стародруках“ та габілітаційного викладу на тему „Грецька різьба геленістичної доби“ (5/X. 1927 р.); 2) лектор при кафедрі математики Володимир Дяконенко — на основі прихильно рецензованої др. Володимиром Левицьким (Львів) та проф. Укр. Висок. Педагог. Інституту Н. Шульгиною-Іщук праці на тему „Числення ймовірности“ та габілітаційного викладу на тему „Основи твердження теорії інтегралів аналітичних функцій (19/XI. 1927 р.).

У лектори обрано шт. асистента при кафедрі ботаніки др. Дмитра Пасічника (від. 1/XI. 1927 р.).

У тому ж році відійшли з Інституту: шт. лектор при кат. географії др. Михайло Іваничук (15/III. 1928 р. — виїхав на Україну); нешт. асистент-ляборант при кат. хемії Оттон Вагнер (31/III. 1928 р.). З кінцем року (30/IX. 1928 р.) відійшла з Інституту нешт. проф. Надія Шульгина-Іщук, що від 1/I. 1928 р. була в безплатній відпустці (повернулася на Волинь).

З кінцем року тимчасово припинили виклади в Інституті: нешт. проф. Володимир Чередіїв, залишившись керуючим кат. ботаніки і членом іспитової комісії (безплатно), та нешт. доцент др. Юрій Русов (з огляду на виїзд до Румунії), залишившись керуючим катедрою зоології і членом іспитової комісії (безплатно).

В академ. році 1928/29. вступили до Інституту: др. Іван Шлендик, б. демонстратор, — штат. асистентом при кат. хемії (від 1/X. 1928 р.); др. Олександр Балабас — нештатн. лектором (безплатним) при кафедрі географії (від 19/X. 1928 р.); др. Борис Гомзин, б. коад'ютор, — нешт. асистентом (безплатн.) при кафедрі укр. літератури (від 19/X. 1928 р.); др. Григорій Деркач — нешт. асистентом (безплатн.) при кафедрі укр. історії (від 9/II. 1929 р.); др. Томаш Гриб — тимчасовим (на 1 семестр) нешт. лектором білорусознавства при кафедрі укр. літератури (від 15/II. 1929 р.).

В тому ж році габілітовано на доцента лектора при кафедрі геології др. Петра Савицького — на основі прихильно-рецензованої доцентом Укр. Вис. Педагог. Інституту др. О. Орловим

та доц. Укр. Госп. Акад. А. Чернявським праці на тему „Геологічно-петрографічні відносини в околицях Бані-Сускової“ та габілітаційного викладу на тему „Про деякі формування седиментів“ (19/X. 1928 р.).

У лектори обрано асистента при кафедрі всесвітньої історії др. Симона Наріжного (19/X. 1928 р.); в асистенти — абсолювентку Чеської Консерваторії в Празі Віру Березовську, допомогову силу (акомп.) при клясі клявіру (від 1/X. 1928 р.); в штатні асистенти переведено нешт. асист. др. І. Ясінчука (1/I. 1929 р.).

В тому ж році вийшли з Інституту: штатн. лектор при кафедрі теорії музики й композиції Вячеслав Вагнер (19/X. 1928 р.); нештатний професор геології проф. Хведір Швець (31/I. 1929 р.) та тимчасовий нешт. лектор білорусознавства др. Т. Гриб (1/VII. 1929 р.). В кінці року помер штатн. лектор українознавства Аполінарій Маршинський (30. липня 1929 р.).

Від березня 1929 р. тимчасово припинив виклади, з огляду на від'їзд до Франції, проф. всесвітньої історії Олександр Шульгин, залишившись керуючим катедрою та членом іспитової комісії (безплатно).

В акад. році 1929/30. у зв'язку з вирішенням М-ва Шкільництва ліквідувати Інститут, скороченням бюджету й заборонаю приймати до Інституту нові платні сили (див. вище підрозділ „Сьомий рік Інституту“) вступили до Інституту виключно безплатні сили, а саме: проф. В. Барвінський — професором (тимчас.) при кафедрі теорії музики й композиції (5/XI. 1929 р.); др. Петро Тенянка — асистентом при кафедрі економіки й правознавства (5/XI. 1929 р.); др. Борис Ставинський та др. Яків Огородник — асистентами при кафедрі історії України (11/II. 1930 р.); дипл. юр. Іван Мірний — асистентом при кафедрі економіки й правознавства (28/VI. 1930 р.); др. Галя Мазуренко-Боголюбова-Байкова — асист. при кат. історії західно-європейської літератури (28/VI. 1930 р.); др. Людмила Краковська — асистентом при кат. історії мистецтва (28/VI. 1930 р.); др. Дмитро Равич — асистентом при кафедрі історії музики (28/VI. 1930 р.).

У тому ж році габілітовано на доцента лектора при кафедрі історії слов'янських літератур Григорія Омельченка на основі прихильно рецензованих проф. Педаг. Інст. Л. Білецьким та професорами Карлового Університету Гиском і Сметанкою праць: 1) „Історія тексту і перше („Лішкове“) видання поеми Карла Гавлічка-Боровського „Křest svatého Vladimíra“ та 2) První tři redakce „Křestu sv. Vladimíra“ od Havlíčka Borovského“ та габілітаційного викладу на тему — „Роман Іраска „Темно“ (28/VI. 1930 р.).

У лектори обрано (11/II. 1930 р.) асистентів: Віру Березовську — при клясі клявіру, Дмитра Левитського — при клясі сольоспіву та Всеволода Петрова — при катедрі гігієни.

Усі, підвищені у 1929/30 році на доцентів і лекторів, отримували, згідно з розпорядженням міністерства, вже й далі свою стару платню лекторську чи асистенську.

У тому ж році вийшли з Інституту: штатн. асистент Хведір Сумневич (31/X. 1929 р. — виїхав на Волинь); в. о. доцента др. Нестор Нижанківський (30/XI. 1929. р. — не повернувся з відпустки до Галичини); штатн. лектор др. Зиновій Лиско (31/XII. 1929 р. — виїхав на Україну); нешт. проф. В. Барвінський (11/II. 1930 р. — повернувся до Галичини).

Окрім того, з кінцем цього акад. року 1929/30., у зв'язку з розпорядженням М-ва Шкільництва про припинення з нового академічного року платні тим членам академічного персоналу, що мали або придбали чеське або якебудь інше громадянство, вийшли з Інституту з днем 30/IX. 1930 р. нешт. професори — Франтішек Забранський (окр. лектура чеської мови), Ярослав Прокеш (історія Чехії) та Отакар Шін (лектура при катедрі теорії музики). Решта лекторського персоналу, що мала вийти з Інституту на основі зазначеного розпорядження м-ва, — доц. Іозеф Гуттер, лект. Алоіз Кадержабек, доц. Олександр Орлов та лект. Олександр Кісяків — висловили бажання працювати далі при Інституті безплатно (фактично Кісяків далі викладав в Інституті вже не мав).

З огляду на розпорядження М-ва Шкільництва, що штатними силами в Інституті можуть залишатися надалі тільки ті, що не мають ніде, крім Інституту, заробітку, перейшли з штатних у нештатні з погодинною платнею доц. О. Орлов, що пізніше, з кінцем року, як вище сказано, перейшов на становище зовсім безплатного, та лектор Н. Дяченкова (див. вище підрозділи „Сьомий рік“ та „Восьмий рік Інституту“).

В академ. році 1930/31. з нових сил вступив до Інституту тільки один асистент — дипл. педаг. Леонід Миколаєнко.

Нових габілітацій на професорів чи доцентів у 1930/31 ак. році не було. Обрано в лектори одного асистента при катедрі хемії др. Ів. Шлендика (10/II. 1931 р.), але з залишенням асистенської платні.

Тимчасом вибули з Інституту окрім зазначених вище Забранського, Прокеша й Шіна, що відійшли ще к початку 1930/31 акад. року, ще шт. проф. Яким Ярема (31/X. 1930 р. — виїхав у без-

платну відпустку на 2 семестри до Галичини, з якої не повернувся), лектор Ніна Дяченко (30/X. 1930 р. — отримала працю при театрі у Пльзні) та помер асистент, молодий вчений, що подавав великі надії, Яків Огородник (27/X. 1930 р.). Окрім того, в наслідок зменшення з наказу М-ва Шкільництва складу іспитових комісій у зв'язку з скороченням бюджету Інституту, мусіли перейти з кінцем 1930/31 ак. року (на 1931/32 ак. р.) на становище безплатних останні нешт. професори А. Артимович, О. Ейхельман і В. Щербаківський, та доц. П. Герасименко-Вовковинський, що вже раніш, з початком року, отримавши працю поза Інститутом, мусів перейти із штатних у нештатні. З тої ж причини, як такий, що не входив до складу іспитових комісій, зовсім залишив Інститут з кінцем акад. року шт. асистент І. Ясінчук.

В академ. році 1931/32. нових сил до Інституту вже не вступало зовсім і жадних підвищень переведено не було. Навпаки, знов мусіли вийти з Інституту двоє шт. лекторів Д. Пасічник (1/III. 1932 р.) та В. Березовська (1/III. 1932 р.) — тому, що набули чеське громадянство, один шт. проф. Д. Чижевський (1/V. 1932 р. — отрим. посаду в університеті в Гале, в Німеччині) та троє нешт. асистентів — Л. Красковська, Г. Мазуренко-Боголюбова та Л. Миколаєнко, виїхавши зовсім з Праги. На кінець 1931/32 ак. року з усього академічного персоналу залишалося в Інституті вже тільки 27 платних сил (див. підрозд. „Дев'ятий рік Інституту“).

В останньому 1932/33 ак. році вийшов з Інституту в самому початку 1933 р. ще доц. П. Савицький (виїхав до Польщі) та виїхав на Волинь у безтермінову відпустку доц. В. Дяконенко.

V. ОРГАНІЗАЦІЯ, ПОРЯДОК І ПЛАН НАВЧАННЯ.

1. Організація навчання.

Навчання в Інституті зорганізовано, в основі, на зразок західноєвропейських високих шкіл і мало на меті дати теоретичні знання й потрібну практичну підготовку будучим фаховим педагогам українських середніх шкіл з різних галузів науки, а разом з тим дати змогу найбільш до того здатним з них придбати відповідні знання й засвоїти наукові методи для дальшої, по скінченні Інституту, наукової праці, щоб таким чином сприяти утворенню з молодих педагогів нових наукових сил в різних галузях для шкіл високих.

Згідно з зазначеною метою Інститут поділено на три відділи (факультети) — історично-літературний, математично-природничий і музично-педагогічний. Історично-літературний відділ складається з підвідділів історичного (історії й суспільних наук) та літературного (літератури й мистецтва); математично-природничий — з математичного та природничого. Для переведення навчання в Інституті засновано 33 катедри, з них 6 загальних, на яких викладалися дисципліни, обов'язкові для слухачів усіх відділів (катедри ці приписані до історично-літературного відділу), 11 катедр спеціальних на історично-літературнім відділі, 12 на математично-природничому і 4 катедри (й 5 дисциплін поза катедрами) та 4 класи на музично-педагогічному. Окрім того існували (приписані до історично-літературного відділу) 7 окремих поза катедрами загальних лектур для студентів усіх або кількох відділів (3 обов'язкові та 4 необов'язкові).

При деяких катедрах (фізики, хемії, зоології, ботаніки, географії та геології) існували окремі кабінети, лабораторії, при деяких організовано семінари з різних дисциплін, а також госпітації та пробні лекції в гімназії.

Згідно з основним розподілом катедр, переведеним Професорською Радою дня 9. липня 1925 р., і дальшими, прийнятими Професорською Радою змінами, до окремих відділів належать такі катедри:

А. Історично-літературний відділ.

а) Приписані до істор.-літературного відділу катедри загально-обов'язкових (для всіх відділів) дисциплін.

1) *Катедра педагогіки* з приналежними дисциплінами: теорія та історія педагогіки, дидактика, позашкільна освіта, школознавство, національна школа в Чехословаччині, шкільне бібліотекознавство.

Керування цією катедрою доручено проф. С. Русовій.

2) *Катедра педагогічної психології* з педологією з приналежними дисциплінами: педагогічна психологія, дошкільне виховання, експериментальна педагогіка, рефлексологія.

Керування цією катедрою доручено проф. др. Я. Яремі, пізніше — проф. Д. Чижевському.

3) *Катедра філософії* з приналежними дисциплінами: вступ до філософії, історія філософії, логіка, естетика.

Керування цією катедрою доручено проф. Д. Чижевському, пізніше — проф. др. А. Артимовичеві.

4) *Катедра гігієни* з приналежними дисциплінами: гігієна загальна й шкільна, фізичне виховання.

Керування цією катедрою доручено проф. др. В. Гармашову.

5) *Катедра економіки* з приналежними дисциплінами: політична економія, історія економічних доктрин, економічна політика, принципи кооперації.

Керування цією катедрою доручено доц. І Кабачкову.

З цією катедрою сполучено приналежні до скасованої окремої

кафедри правознавства дисципліни: основи права, історія українського права, історія конституцій.

6) *Кафедра соціології* з приналежними дисциплінами: загальна соціологія, історія політичних та соціальних теорій.

Заступництво інтересів цієї кафедри доручено доц. І. Кабачкову.

б) Кафедри історичного підвідділу.

7) *Кафедра історії України* з приналежними дисциплінами: історія України, історичний епос, українська історіографія, українська археологія, етнологія, антропогеографія й історична географія України.

Керування цією кафедрою доручено проф. Д. Дорошенкові, після нього проф. Славінському, а пізніше — доц. др. П. Феденкові.

8) *Кафедра історії слав'ян* з приналежними дисциплінами: вступ до слав'янознавства, історія Чехії, Московщини, Польщі, південних слав'ян.

Керування цією кафедрою доручено доц. Хв. Слюсаренкові.

9) *Кафедра старовинної історії* з приналежними дисциплінами: історія Сходу, Греції й Риму, історична географія.

Керування цією кафедрою доручено проф. М. Терлецькому, пізніше — доц. Хв. Слюсаренкові.

10) *Кафедра всесвітньої історії середніх і нових віків* з приналежними дисциплінами: історія середньовіччя, історія нових віків, методологія історії, філософія історії.

Керування цією кафедрою доручено проф. О. Шульгинові, пізніше — проф. Славінському.

в) Кафедри літературного підвідділу.

11) *Кафедра української мови* з приналежними дисциплінами: українська мова*), вступ до історії української мови, історія української мови, історична граматики української мови з діалектологією, українська палеографія, староболгарська мова.

Керування цією кафедрою доручено проф. др. В. Сімовичеві.

12) *Кафедра історії української літератури* з приналежними дисциплінами: українська народня поезія, вступ до історії української літератури, історія української літератури для студентів літературів, окремий курс історії української літератури для студентів-істориків, історія української драми, теорія поезії.

Керування цією кафедрою доручено проф. Л. Білецькому.

13) *Кафедра історії слав'янських літератур* з приналежними дисциплінами: історія московської, польської, чеської та південнославіянських літератур.

Тимчасове заступництво інтересів цієї кафедри доручено доц.

*) Обов'язкова для студентів усіх відділів.

Хв. Слюсаренкові, пізніше керування цією катедрою доручалося по-
слідовно — проф. Л. Білецькому та доц. Г. Омельченкові.

14) *Катедра історії західноєвропейських літератур.*

Тимчасове заступництво інтересів цієї катедри доручено проф.
М. Тимченкові, пізніше керування цією катедрою доручено проф.
М. Славінському.

15) *Катедра класичних мов і письменства* з приналежними
дисциплінами: латинська мова, латинський автор, грецька мова й ав-
тор, історія римської і грецької літератур.

Керування цією катедрою доручено проф. М. Тимченкові.

16) *Катедра мовознавства* з приналежними дисциплінами: увід
до мовознавства, порівняльна граматики слов'янських мов, порівняль-
на граматики індоевропейських мов.

Заступництво інтересів цієї катедри доручено проф. др. В. Сімови-
чеві, пізніше керування цією катедрою доручено проф. др. А. Арти-
мовичеві.

17) *Катедра мистецтва* з приналежними дисциплінами: історія
мистецтва всесвітнього, історія мистецтва українського, дикуція, музи-
кознавство, історія української музики, музична етнографія.

Керування цією катедрою доручено доц. др. В. Січинському.

г) Окремі лектури

(приписані до істор.-літерат. відділу).

Обов'язкові для студентів усіх відділів: чеська мова, німецька мова.

Обов'язкові для студентів математично-природничого й музич-
но-педагогічного: українознавство, себто — українська мова, історія
України, історія української літератури.

Необов'язкові: французька мова, англійська мова (припин. в
1925 р.), московська викладава мова, польська викладава мова.

Б. Математично-природничий відділ.

Катедри загально-обов'язкових дисциплін і окремих лектур див. у
спис. істор.-літер. відділу.

а) Катедри математичного підвідділу.

1) *Катедра математики* разом з методикою математики.

Керування цією катедрою доручено проф. Є. Іваненкові.

2) *Катедра астрономії.* Керування цією катедрою доручено доц.
др. Хв. Гулі.

3) *Катедра фізики й метеорології.* Керування цією катедрою
доручено проф. М. Лорченкові.

4) *Катедра теорії механіки.* Керування цією катедрою доруче-
но доц. С. Риндиківі.

б) Катедри природничого підвідділу.

6) *Катедра біології з гігієною й анатомією.* Керування цією

катедрою доручено акад. проф. др. А. Старкову, пізніше — проф. др. В. Гармашову.

7) *Катедра хемії (органічної й неорганічної)*. Керування цією катедрою доручено акад. проф. др. І. Горбачевському.

8) *Катедра зоології*. Керування цією катедрою доручено доц. др. Ю. Русову, пізніше — проф. др. В. Гармашову.

9) *Катедра ботаніки*. Керування цією катедрою доручено акад. проф. др. А. Старкову, пізніше ведення справ катедри доручено лект. др. М. Процакевичу, після керування кат. доруч. проф. В. Чередіву.

10) *Катедра загальної географії*. Заступництво інтересів цієї катедри доручено проф. др. С. Рудницькому, пізніше — доц. др. М. Дольницькому.

11) *Катедра геології з мінеральною, петрографією й палеонтологією*. Керування цією катедрою тимчасово доручено проф. др. С. Рудницькому, пізніше проф. Хв. Швецеві, після — доц. др. О. Орлову.

12) *Катедра фізичної хемії*. Керування цією катедрою доручено доц. др. П. Герасименкові.

В. Музично-педагогічний відділ.

Катедри загально-обов'язкових дисциплін і окремих лектур див. у спис. істор.-літер. відділу.

а) Катедри відділу.

1) *Катедра теорії музики й композиції* з приналежними дисциплінами: основи музики, наука гармонії, наука контрапункту, форми музичні, теорія композиції.

Керування цією катедрою доручено проф. Хв. Якименкові, пізніше — в. о. доц. др. Н. Нижанківському.

2) *Катедра історії музики* з приналежними дисциплінами: історія всесвітньої музики, історія української музики.

Тимчасове керування катедрою доручено в. о. доц. Хв. Стешкові.

3) *Катедра музичної етнографії*. Заступництво інтересів цієї катедри доручено деканові музично-педагогічного відділу.

4) *Катедра музичної акустики й психофізіології* з приналежними дисциплінами: музична акустика, музична психофізіологія, музична естетика (обсажена не була).

Заступництво інтересів цієї катедри доручено деканові музично-педагогічного відділу.

б) Кляси.

1) *Кляса клявіру*. Тимчасове керування цією клясою доручено в. о. доц. П. Щуровській.

2) *Кляса диригентури*. Тимчасове керування цією клясою доручено в. о. доц. П. Щуровській.

3) *Кляса скрипки* і 4) *Кляса сольоспіву*. Заступництво інтересів цих кляс доручено деканові музично-педагогічного відділу.

2. Порядок навчання в Інституті.

Курс навчання в Інституті обіймав 4 роки. Кожний рік академічний поділявся на 2 семестри — зимовий з 1. жовтня до 31. березня, та літній з 1. квітня до 30. вересня включно. Виклади в Інституті, як загальне правило, провадилися від жовтня до кінця червня. Виклади поділялися на теоритичні виклади й семінарійні заняття. Окрім того переводилися практичні вправи, госпітації й пробні лекції в українській реформованій реальній гімназії при Інституті (в м. Ржевницях), а також організувалися геологічні, ботанічні й інші екскурсії (див. підрозд. „Екскурсії“).

В Інституті прийнята була система курсова, після якої іспити переводяться після закінчення курсу предмету, отже починаючи вже з 1. року навчання. Щодо іспитів, усі предмети поділено на три категорії: 1) предмети, що з них переводяться повні й остаточні іспити — з цих предметів дипломних іспитів не переводиться; 2) предмети, що з них на курсах переводяться тільки кольоквії, а потім з них складаються дипломні іспити і 3) предмети, що їх студенти тільки слухають, а іспитів не складають. Порядок іспитів установлено „Регуляміном академічного життя й обов'язків студентів“ (див. прилоги). Студенти, що прослухають повний курс — 8 семестрів навчання в Інституті, відбудуть практичні вправи і складуть усі курсові іспити і кольоквії, дістають назву абсолювентів Інституту. Після успішного складення дипломних — усних і писемних — іспитів абсолювенти одержують диплом і титул педагогів шкіл середньошкільного типу. Для осіб, що скінчили Інститут, установлена особлива, затверджена Сенатом Інституту відзнака (жетон) з ініціалами Українського Високого Педагогічного Інституту. Особи, що дістануть в Інституті титул педагога, допускаються до складання при Інституті іспиту (ригоровів) та оборони дисертації на ступінь доктора відповідних за відділами наук, що в них вони спеціалізувалися в Інституті (див. прил. „Приписи про докторські іспити“).

3. План навчання.

Навчання в Інституті переводилося за низченаведеними планами навчання:

А. Відділ історично-літературний.

І. КУРС.

а) Загально-освітні предмети
(обов'язкові для студентів усіх відділів).

	I. сем.	II. сем.
	число	годин
	тижнево	
Теорія педагогіки (проф. С. Русова)	2	—
Історія педагогіки (проф. С. Русова)	—	3
Основи педагогічної психології (проф. Я. Ярема) . . .	2	2
Льогіка (проф. Д. Чижевський)	2	—

	I. сем.	II. сем.
Вступ до філософії (проф. Я. Ярема, пізніше — проф. Д. Чижевський)	—	2
Гігієна (загальна й шкільна) (проф. В. Гармашів)	2	2
Українська мова (проф. В. Сімович)	2	2
Семинар із української мови (проф. В. Сімович)	—	1
Чеська мова (проф. Забранський)	2	2
Німецька мова (доц. В. Кушнір)	2	2
Політична економія*) (доц. І. Кабачків)	2	2
	<hr/> 16	<hr/> 18

б) Спеціальні предмети
(для студ. істор.-літер. відділу).

Підвідділ історії та суспільних наук.

Історія Сходу (проф. М. Терлецький, пізніше доц. Хв. Слюсаренко)	2	—
Історія Греції (проф. М. Терлецький, пізніше — доц. Хв. Слюсаренко)	2	—
Історія Риму (проф. М. Терлецький, пізніше — доц. Хв. Слюсаренко)	—	4
Історія України (проф. Д. Дорошенко, пізніше — доц. П. Феденко)	2	2
Семинар із історії України (проф. Д. Дорошенко, пізніше — доц. П. Феденко)	1	1
Історіографія (проф. Д. Дорошенко, пізніше — доцент П. Феденко)	1	1
Вступ до слав'янознавства (доц. Г. Омельченко)	2	—
Українська народня поезія (проф. Л. Білецький)	2	2
Історія мистецтва (доц. В. Січинський)	2	2
Латинська мова (проф. М. Тимченко)	2	2
Основи права (проф. О. Ейхельман)	1	—
Музикознавство (в. о. доц. Хв. Стешко)	1	1
	<hr/> 18	<hr/> 15

Підвідділ літератури й мистецтва.

Українська народня поезія (проф. Л. Білецький)	2	2
Вступ до історії української літератури (проф. Л. Білецький)	2	—
Історія грецької літератури (проф. М. Тимченко)	2	—
Історія латинської літератури (проф. М. Тимченко)	—	2
Історія України (проф. Д. Дорошенко, пізніше — доц. П. Феденко)	2	2
Історія Греції (проф. М. Терлецький, пізніше — доц. Хв. Слюсаренко)	2	—
Історія Риму (проф. М. Терлецький, пізніше — доц. Хв. Слюсаренко)	—	4
Вступ до слав'янознавства (доц. Г. Омельченко)	2	—

*) Для студ. матем.-природ. та муз.-педаг. відділів викладався скорочений курс на I семестрі з 2 год. тижнево.

	I. сем.	II. сем.
Історія мистецтва (доц. В. Січинський)	2	2
Латинська мова (проф. М. Тимченко)	2	2
Основи права (проф. О. Ейхельман)	1	—
Музикознавство (в. о. доц. Хв. Стешко)	1	1
	<hr/> 18	<hr/> 15

в) Необов'язкові предмети.

Графічні предмети (доц. В. Січинський)	2	1
Французька мова (проф. С. Русова)	2	2
	<hr/> 4	<hr/> 3

II. КУРС.

а) Загально-освітні предмети
(обов'язкові для студ. усіх відділів).

Дидактика (проф. С. Русова)	2	—
Основи педагогічної психології (проф. Я. Ярема).	2	2
Позашкільна освіта (проф. С. Сірополко).	1	—
Дошкільне виховання (проф. С. Русова)	—	1
Історія філософії*) (проф. Д. Чижевський)	2	2
Німецька мова (доц. В. Кушнір)	2	2
Соціологія**) (проф. О. Ейхельман)	2	2
Фізичне виховання (лектор В. Петрів)	2	2
	<hr/> 13	<hr/> 11

б) Спеціальні предмети
(для студ. істор.-літер. відділу).

Підвідділ історії та суспільних наук.

Історія України (проф. Д. Дорошенко, пізніше — доц. П. Феденко)	2	2
Семинар із історії України (проф. Д. Дорошенко, пізніше — доц. П. Феденко)	1	1
Всесвітня історія (проф. О. Шульгин, пізніше — лект. С. Наріжний)	3	3
Семинар із всесвітньої історії (проф. О. Шульгин, пізніше — лект. С. Наріжний)	1	1
Історія Чехії (проф. Прокеш, пізніше — доц. Хв. Слюсаренко)	2	—
Історія Московщини (доц. Хв. Слюсаренко)	—	2
Методологія історії (проф. О. Шульгин)	—	1
Історія української літератури (проф. Л. Білецький)	3	3
Староболгарська мова (проф. В. Сімович)	2	—
Латинська мова (проф. М. Тимченко)	2	2
Історія економічних доктрин (доц. І. Кабачків)	—	2

*) Крім студ. музич.-педаг. відділу, для яких на IV. курсі викладався окремий курс у зв'язку з естетикою.

**) Для студ. матем.-природ. та муз.-педаг. відділів викладався скорочений курс.

	I. сем.	II. сем
Економічний семінар (доц. І. Кабачків)	2	2
Історія мистецтва (доц. В. Січинський)	2	—
Історія конституцій (проф. О. Ейхельман)	—	2
Методика історії (проф. М. Терлецький, пізніше — доц. Хв. Слюсаренко)	2	1
	<u>22</u>	<u>22</u>

Підвідділ літератури й мистецтва.

Історія української літератури (проф. Л. Білецький)	2	2
Семінар із історії української літератури (проф. Л. Білецький)	1	1
Увід до мовознавства (проф. В. Сімович, пізніше — проф. А. Артимович)	2	—
Староболгарська мова (проф. В. Сімович)	2	—
Вступ до історії української мови (проф. В. Сімович)	—	1
Семінар і вправи з україн. мови (проф. В. Сімович)	—	2
Історія західноєвроп. літератур (проф. М. Тимченко, пізніше — проф. М. Славінський)	2	2
Історія чеської літератури (проф. Ф. Забранський)	1	1
Історія московської літератури (доц. Г. Омельченко)	—	2
Історія України (доц. П. Феденко)	2	2
Латинський автор (проф. М. Тимченко)	2	2
Грецька мова (проф. А. Артимович, пізніше — проф. М. Тимченко)	2	2
Історія мистецтва (доц. В. Січинський)	2	—
Методика поезії (проф. Л. Білецький)	2	—
Методика мови (проф. В. Сімович)	—	1
Методика української літератури (проф. Л. Білецький)	—	1
Семінар із методики української літератури (проф. Л. Білецький)	—	1
Історія української музики (в. о. доц. Хв. Стешко)	1	—
	<u>21</u>	<u>20</u>

в) Необов'язкові предмети.

Географія (для істориків) (доц. М. Дольницький)	2	2
Семінар із філософії (для всіх студентів) (проф. Д. Чижевський)	2	2
Історія штихарства й друкарства (для всіх студентів) (доц. В. Січинський)	1	1
Французька мова (для всіх студентів) (проф. С. Русова)	2	2
	<u>7</u>	<u>7</u>

III. КУРС.

а) Загально-освітні предмети (обов'язкові для студентів усіх відділів).

Експериментальна педагогіка (проф. Я. Ярема)	1	—
Семінар із основ педагогічної психології (проф. Я. Ярема)	1	2

	I. сем.	II. сем.
Національна школа Чехословаччини й інших слав'янських народів (проф. С. Русова)	—	1
Школознавство й нові форми шкільних організацій (проф. С. Сірополко)	1	1
Бібліотекознавство (проф. С. Сірополко)	1	—
Практичні справи з бібліотекознавства (проф. С. Сірополко)	—	1
Німецька мова (доц. В. Кушнір)	1	1
Принципи кооперації (лект. С. Ріпецький, пізніше — асист. Хв. Сумневич, потім асист. П. Тенянко)	1	—
	<hr/> 6	<hr/> 6

б) Спеціальні предмети

(для студ. істор.-літер. відділу).

Підвідділ історії та суспільних наук.

Спеціальний курс із історії України (проф. Д. Дорошенко, пізніше — доц. П. Феденко)	3	—
Український історичний епос (проф. Д. Дорошенко, пізніше — доц. П. Феденко).	1	—
Історія України (проф. Д. Дорошенко, пізніше — доц. П. Феденко)	—	2
Всесвітня історія (проф. О. Шульгин, пізніше — лект. С. Наріжний)	3	3
Семинар із всесвітньої історії (проф. О. Шульгин, пізніше — лект. С. Наріжний).	2	2
Філософія історії (проф. О. Шульгин)	—	1
Історія Польщі (доц. Хв. Слюсаренко)	2	—
Історія південних слав'ян (доц. Хв. Слюсаренко)	—	2
Антропогеографія й історична географія України (доц. М. Дольницький).	2	—
Українська археологія (лект. Л. Чикаленко, пізніше — проф. В. Щербаківський).	2	2
Етнологія (лект. Л. Чикаленко, пізніше — доц. М. Дольницький).	—	2
Історія українського права (доц. І. Кабачків)	2	—
Економічна політика (доц. І. Кабачків)	—	2
Українська палеографія (доц. В. Січинський)	—	1
Пробні лекції з історії (проф. М. Терлецький, пізніше — доц. Хв. Слюсаренко)	3	3
	<hr/> 20	<hr/> 20

Підвідділ літератури й мистецтва.

Історія української літератури (проф. Л. Білецький)	3	3
Семинар із історії української літератури (проф. Л. Білецький)	2	2
Історія західноєвропейських літератур (проф. М. Славінський)	4	4

	I. сем.	II. сем.
Історія південно-слав'янських літератур (доц. Г. Омельченко)	—	2
Історія польської літератури (доц. Г. Омельченко)	2	—
Порівняльна грамати́ка слав'янських мов (проф. В. Сімович)	—	2
Порівняльна грамати́ка індоєвропейських мов (проф. А. Артимович)	2	—
Історія української мови (проф. В. Сімович)	2	—
Семинар і вправи з української мови (проф. В. Сімович)	2	2
Історична грамати́ка української мови з діалектологією (проф. В. Сімович)	—	2
Теорія поезії (Л. Білецький)	2	—
Естетика (проф. Д. Чижевський)	—	1
Музична етнографія (в. о. доц. Хв. Стешко)	—	1
Українська палеографія (доц. В. Січинський)	—	1
Грецька мова (проф. А. Артимович, пізніше — проф. М. Тимченко)	2	2
Пробні лекції з мови й літератури (проф. Л. Білецький, пізніше — доц. Г. Омельченко)	3	3
	<hr/> 24	<hr/> 25

в) Необов'язкові предмети.

Географія (для істориків) (доц. М. Дольницький)	2	2
Семинар із філософії (проф. Д. Чижевський)	2	2
Французька мова (проф. С. Русова)	2	2
	<hr/> 6	<hr/> 6

IV. КУРС.

а) Загально-освітні предмети
(обов'язкові для студентів усіх відд.).

Семинар із педагогіки (проф. С. Русова)	1	1
Педагогічна психологія (проф. Я. Ярема)	1	2
Рефлексологія (проф. Я. Ярема)	1	—
	<hr/> 3	<hr/> 3

б) Спеціальні предмети
(для студ. істор.-літер. відділу).

Підвідділ історії та суспільних наук.

Історія України (доц. П. Феденко)	2	2
Всесвітня історія (проф. О. Шульгин, пізніше — лект. С. Наріжний)	2	2
Семинар із економіки (доц. І. Кабачків)	2	2
Пробні лекції з історії (доц. Хв. Слюсаренко)	3	3
	<hr/> 9	<hr/> 9

Примітка.

Семинар із економіки можна замінити іншими дисциплінами, відповідно до груп, установлених § 5. правил при дипломній іспити.

Підвідділ літератури й мистецтва.

	I. сем.	II. сем.
Семинар із історії української літератури (проф. Л. Білецький)	2	2
Семинар із української й слав'янської філології (проф. В. Сімович)	2	2
Семинар із історії мистецтва (доц. В. Січинський).	2	2
Семинар із історії західноєвропейських літератур (проф. М. Славінський)	2	2
Пробні лекції з мови й літератури (проф. Л. Білецький, пізніше — доц. Г. Омельченко)	3	3
	<hr/> 11	<hr/> 11

Примітка.

Семинар із історії мистецтва можна замінити іншими дисциплінами (див. § 5 правил про дипломні іспити).

в) Необов'язкові предмети.

Французька мова (для студ. усіх відділів) (проф. С. Русова)	2	2
Викладова мова чеська (для студ. усіх відділів) (проф. Ф. Забранський)	2	2
Викладова мова польська (для студ. усіх відділів) (доц. В. Кушнір)	2	2
Викладова мова московська (для студентів усіх відділів) (проф. М. Тимченко)	2	2
Географія України (для студ. усіх відд.) (доц. М. Дольницький)	2	2
Антична мітологія (для студ. літерат.) (проф. М. Тимченко).	1	1
	<hr/> 11	<hr/> 11

Б. Відділ математично-природничий.

І. КУРС.

а) Загально-освітні предмети.

Як на істор.-літературному відділі (див. стор. 78.).

б) Спеціальні предмети

(для студ. математ.-природн. відділу).

Підвідділ математичний.

Вступ до вищої аналізи (проф. Іваненко і доц. Дяконенко)	2	—
Аналітична геометрія (доц. Дяконенко)	2	4
Основний курс фізики (проф. Лорченко)	5	3
Неорганічна хемія (лект. Майстренко)	4	3
Сферична тригонометрія (доц. Гула)	1	1
Просемінар з фізики (проф. Лорченко)	—	2
„ з хемії (лект. Майстренко)	—	2
„ з аналітичної геометрії (доц. Дяконенко)	—	1

	I. сем.	II. сем.
Препедевтика вищого рахунку (проф. Іваненко)	—	3
Просемінар з вищого рахунку (проф. Іваненко і доц. Дяконенко)	—	1
Вступ до теоретичної механіки (доц. Риндик)	—	1
Нарисна геометрія (доц. Риндик)	—	3
	<hr/> 14	<hr/> 24

Підвідділ природничий.

Анатомія (ак. проф. Старков, пізніше проф. Гармашів) .	2	2
Математична географія і картографія (проф. Рудницький, пізніше — доц. Дольницький і лект. Балабас) . .	5	5
Мінеральогія і кристальогія (доц. Савицький, пізніше — доц. Орлов)	4	4
Неорганічна хемія (лект. Майстренко)	4	4
Основний курс фізики (проф. Лорченко)	5	3
Просемінар з фізики (проф. Лорченко)	—	2
Елементи вищої математики (доц. Гула й доц. Дяконенко)	2	2
	<hr/> 22	<hr/> 22

в) Необов'язкові предмети.

Французька мова (проф. С. Русова)	2	2
---	---	---

II. КУРС.

а) Загально-освітні предмети.

<i>Як на істор.-літературному відділі (див. стор. 80.) і додатково:</i>		
Українознавство: історія України (лект. А. Маршинський)	2	2

б) Спеціальні предмети (для студ. матем.-природн. відділу).

Підвідділ математичний.

Диференціальне числення (проф. Іваненко)	2	3
Просемінар з диференціального числення (проф. Іваненко)	1	1
Вища альгебра (доц. Дяконенко)	3	—
Просемінар в вищій альгебри (доц. Дяконенко)	1	—
Загальна астрономія (доц. Гула)	4	3
Основний курс фізики (проф. Лорченко)	3	3
Просемінар з фізики (проф. Лорченко)	1	2
Теоретична механіка (доц. Риндик)	3	4
Нарисна геометрія (доц. Риндик)	2	2
Методика аритметики (проф. Іщукова, пізніше — доц. Гула)	2	2
Методика геометрії (проф. Іщукова, пізніше — проф. Іваненко)	2	2
	<hr/> 24	<hr/> 22

Підвідділ природничий.

	I. сем.	II. сем.
Анатомія й фізіологія людини (ак. проф. Старков, пізніше — проф. Гармашів)	2	2
Загальна зоологія (доц. Русов і лект. Малик)	4	4
Загальна ботаніка (лект. Процакевич, пізніше — проф. Чередієв і лектор Пасічник)	4	4
Загальна геологія (проф. Швець, пізніше — доц. Савицький)	5	4
Фізична географія (проф. Рудницький, пізніше — доц. Дольницький, лект. Іванчук і лект. Балабас)	5	5
Основний курс фізики (проф. Лорченко)	3	3
Петрографія (доц. Орлов)	2	2
Органічна хемія (акад. проф. Горбчевський, пізніше — лект. Майстренко)	4	4
Хемічна лабораторія	4	—
	<hr/> 33	<hr/> 28

в) Необов'язкові предмети.

Семинар із філософії (для всіх студ.) (проф. Д. Чижевський)	2	2
Французька мова (для всіх студ.) (проф. С. Русова)	2	2
Історія штихарства й друкарства (для всіх студ.) (доц. В. Січинський)	1	1
	<hr/> 5	<hr/> 5

III. КУРС.

а) Загально-освітні предмети

<i>Як на істор.-літературному відділі (див. стор. 81.) і додатково:</i>		
Українознавство: історія української літератури (лект. А. Маршинський)	2	2

б) Спеціальні предмети (для студ. матем.-природн. відділу).

Підвідділ математичний.

Інтегральне числення (проф. Іваненко)	4	4
Теоретична астрономія (доц. Гула)	2	2
Теорія чисел (доц. Дяконенко)	2	—
Числення ймовірностей (доц. Дяконенко)	2	2
Теоретична механіка (доц. Риндик)	4	4
Теорія функцій (доц. Дяконенко й доц. Гула)	1	1
Теоретична фізика (доц. Герасименко)	3	3
Метеорологія (проф. Лорченко)	3	3
Інтегрування диференціальних рівнянь (проф. Іваненко і доц. Дяконенко)	—	4
Варіаційне числення (доц. Дяконенко)	—	2
Методика геометрії (проф. Іщукова, потім проф. Іваненко)	2	2
„ альгебри (проф. Іщукова, після доц. Гула)	2	2
„ фізики (проф. Лорченко)	3	2
	<hr/> 28	<hr/> 31

Підвідділ природничий.

I. сем. II. сем.

Біогеографія, антропогеографія й вибрані питання з описової географії (проф. Рудницький, пізніше — доц. Дольницький і лект. Іваничук)	6	6
Історична геологія і палеонтологія (проф. Швець, пізніше — доц. Савицький)	3	3
Систематична ботаніка (лект. Процакевич, проф. Чередіїв і лект. Пасічник)	4	4
Систематична зоологія (доц. Русов й лект. Малик)	5	5
Фізична хемія (доц. Герасименко, пізніше — лект. Шлендик)	3	3
Мінеральогія (доц. Савицький, пізніше доц. Орлов)	1	1
Біологія (проф. Гармашів)	4	4
Семинар з біології (проф. Гармашів)	2	—
Методика природознавства (лект. Малик, пізніше — лект. Пасічник)	3	3
Методика географії (проф. Рудницький, пізніше — доц. Дольницький)	2	2
Методика фізики (проф. Лорченко)	2	2
	<hr/> 35	<hr/> 33

в) Необов'язкові предмети.

Семинар із філософії (проф. Д. Чижевський)	2	2
Французька мова (проф. С. Русова)	2	2
	<hr/> 4	<hr/> 4

IV. КУРС.

а) Загально-освітні предмети

Як на істор.-літературному відділі (див. стор. 83.).

б) Спеціальні предмети

(для студ. матем.-природ. відділу).

Підвідділ математичний.

Математичний семінар I. (проф. Іваненко)	4	4
Математичний семінар II. (доц. Дяконенко)	4	4
Семинар з теоретичної фізики (доц. Герасименко)	3	3
Семинар з механіки (доц. Риндик)	4	4
Семинар з астрономії (доц. Гула)	4	4
Постановка фізичних дослідів в середній школі (проф. Лорченко)	2	2
	<hr/> 21	<hr/> 21

Підвідділ природничий.

Семинар з географії (проф. Рудницький, доц. Дольницький)	5	5
Практичні вправи з географії (доц. Дольницький)	2	2
Семинар з ботаніки (проф. Чередіїв, пізніше — лект. Пасічник)	4	4

	I. сем.	II. сем.
Семинар з геології (проф. Швець, пізніше — доц. Савицький)	3	3
Семинар з зоології (доц. Русов, пізніше — лект. Малик)	4	4
Семинар з фізичної хемії (доц. Герасименко)	3	3
Семинар з мінералогії (доц. Орлов)	3	3
Семинар з біології (проф. Гармашів)	2	2
Методика природничих наук (лект. Малик, пізніше — лект. Пасічник)	2	2
Постановка фізичних дослідів в середній школі (проф. Лорченко)	2	2
	<hr/> 30	<hr/> 30

в) Необов'язкові предмети.

Французька мова (для студ. усіх відділів) (проф. Русова)	2	2
Викладова чеська мова (для студ. усіх відділів) (проф. Ф. Забранський)	2	2
Викладова мова польська (для студ. усіх відділів) (доц. В. Кушнір)	2	2
Викладова мова московська (для студ. усіх відділів) (проф. М. Тимченко)	2	2
Географія України (для студ. усіх відділів) (доц. М. Дольницький)	2	2
	<hr/> 10	<hr/> 10

В. Відділ музично-педагогічний.

І. КУРС.

а) Загально-освітні предмети.

Як на істор.-літературному відділі (див. стор. 78.).

б) Спеціальні предмети

(для студ. музично-педаг. відділу).

Музична акустика (лект. В. Вагнер, пізніше — лект. Л. Ліндфорс)	2	—
Музична психофізіологія (лект. В. Вагнер, пізніше — лект. Л. Ліндфорс)	—	2
Основи музики (в. о. доц. др. Н. Нижанківський, пізніше — лект. З. Лиско, потім лект. Д. Левитський)	4	4
Історія всесвітньої музики (в. о. доц. Хв. Стешко)	2	2
Семинар з історії музики (в. о. доц. Хв. Стешко)	1	1
Інтонія й ритмічні вправи (в. о. доц. П. Щуровська)	4	4
Обов'язковий клявір (лект. В. Вагнер та О. Кісяків)	1	1
Диригентура (в. о. доц. П. Щуровська)	4	4
Спеціальний клявір (в. о. доц. Н. Нижанківський, пізніше — лект. В. Березовська)	1	1
Сольовий спів (лект. Л. Ліндфорс та проф. Л. Кадержабек)	1	1
Скрипкова гра (лект. О. Кісяків)	1	1

	I. сем.	II. сем.
Італійська мова (для студ. з класи сольоспіву) (лект. Д'Альфонсо)	2	2
	<hr/> 23	<hr/> 23

II. КУРС.

а) Загально-освітні предмети.

Як на істор.-літературному відділі (див. стор. 80.) і додатково:
Українознавство: історія України (лект. А. Маршинський) 2 2

б) Спеціальні предмети (для студ. музич.-педаг. відділу).

Історія всесвітньої музики (в. о. доц. Хв. Стешко) . . .	2	2
Історія української музики (в. о. доц. Хв. Стешко) . . .	1	1
Семинар з історії музики (в. о. доц. Хв. Стешко) . . .	1	1
Наука гармонії (проф. Хв. Якименко, пізніше — проф. О. Шін, в. о. доц. Н. Нижанківський)	4	4
Музична дикція й деклямація (лект. В. Ваґнер, пізніше — лект. Д. Левитський)	2	2
Інтоніяція й ритмічні вправи (в. о. доц. П. Щуровська) . . .	4	4
Обов'язковий клявір (лектори В. Ваґнер та О. Кісяків) . . .	1	1
Диригентура (в. о. доц. П. Щуровська)	4	4
Спеціальний клявір (в. о. доц. Н. Нижанківський, лект. В. Березовська)	1	1
Сольовий спів (лект. Ліндфорс, проф. Л. Кадержабек) . . .	1	1
Скрипкова гра (лект. О. Кісяків)	1	1
Італійська мова (лект. Д'Альфонсо)	2	2
	<hr/> 24	<hr/> 24

III. КУРС.

а) Загально-освітні предмети

Як на істор.-літературному відділі (див. стор. 81.) і додатково:
Українознавство: історія української літератури (лект. А. Маршинський) 2 2

б) Спеціальні предмети (для студ. музично-педаг. відділу).

Наука гармонії (проф. О. Шін, в. о. доц. Н. Нижанківський)	4	4
Історія всесвітньої музики (в. о. доц. Хв. Стешко) . . .	2	2
Історія української музики (в. о. доц. Хв. Стешко) . . .	1	1
Історичний семінар з історії музики (в. о. доц. Хв. Стешко) . . .	1	1
Історія чеської музики (проф. З. Неєдли, пізніше — доц. Й. Гутгер)	1	1
Музична етнографія (в. о. доц. Хв. Стешко)	2	2
Струментознавство (лект. В. Ваґнер, пізніше — лект. З. Лиско)	1	1

	I. сем.	II. сем.
Акомпанімент та читання партитур (лект. З. Лиско)	1	1
Обов'язковий клявір (лект. В. Ваґнер, лект. О. Кісяків, пізніше — лект. З. Лиско)	1	1
Методика співу (лект. Н. Дяченкова)	1	1
Інтонація й ритмічні вправи (в. о. доц. П. Щуровська)	3	3
Диригентура (в. о. доц. П. Щуровська)	4	4
Спеціальний клявір (в. о. доц. Н. Нижанківський та лект. В. Березовська)	1	1
Сольоспів (проф. Л. Кадержабек, лект. Л. Ліндфорс та Н. Дяченкова)	1	1
Скрипкова гра (лект. О. Кісяків)	1	1
	<hr/> 25	<hr/> 25

IV. КУРС.

а) Загально-освітні предмети.

Як на істор.-літературному відділі (див. стор. 83.).

б) Спеціальні предмети

(для студ. музично-педаг. відділу).

Історія всесвітньої музики (в. о. доц. Хв. Стешко)	2	2
Історія української музики (в. о. доц. Хв. Стешко)	1	1
Семинар із історії музики (в. о. доц. Хв. Стешко)	1	1
Музична естетика (проф. Д. Чижевський, пізніше — в. о. доц. Хв. Стешко)	2	2
Контрапункт (проф. О. Шін та в. о. доц. Н. Нижанківський)	4	4
Музичні форми (проф. О. Шін та в. о. доц. Н. Нижанківський)	3	3
Інтонація й ритмічні вправи (в. о. доц. П. Щуровська)	4	4
Література сольового співу (лект. Н. Дяченкова)	1	1
Методика клявірної гри (лект. В. Березовська)	1	1
Диригентура (в. о. доц. П. Щуровська)	4	4
Спеціальний клявір (в. о. доц. Н. Нижанківський та лект. В. Березовська)	1	1
Сольовий спів (проф. Л. Кадержабек, лект. Л. Ліндфорс та лект. Н. Дяченкова)	1	1
Скрипкова гра (лект. О. Кісяків)	1	1
	<hr/> 26	<hr/> 26

Необов'язкові предмети.

Необов'язкові предмети на всіх курсах як на матем.-природн. відділі.

4. Експерсії.

Уже з перших років існування Інституту відбувалися експерсії студентів Інституту під керуванням професорів. Експерсії мали своєю метою як поширення спеціальних наукових знань студентів, так і цілі загальноосвітні. Перша така експерсія характеру загально-освітнього для студентів усіх курсів і відділів відбулася ще на початку першого академічного року, а власне у серпні 1923 р. — на педагогічну виставку в будинку Іраскової гімназії (Реслова вул., Прага II). Це була виставка шкільна усіх земель ЧСР, і тому вона дала дуже багато для студентів Інституту, які познайомилися із станом шкільного життя й праці Чехії, Моравії, Словачії й Підкарпаття. Друга експерсія відбулася на „Велетрги“, промислову виставу в Празі, де студенство й професура Інституту побачили все найвидатніше й найцікавіше з техніки й промислу ЧСР; третя — на етнографічну виставку Підкарпатської Руси, де студенство мало нагоду познайомитися з культурно-мистецькими витворами українського народу з Підкарпаття; четверта — в р. 1924/25. на виставку Укр. Господарської Академії в Подебрадах.

Це були загально-інститутські експерсії, з участю студентів і професорів Інституту. Та з часом, коли з розвитком академічного життя в Інституті і професура, й адміністративні органи, що перше улаштували ці експерсії, обтяжені своїми безпосередніми обов'язками не мали вже змоги присвячувати досить часу для організації таких спільних загальних експерсій, виникла потреба створити якийсь окремий орган, щоб налагодити й упорядкувати справу таких загально-освітніх експерсій. З цією метою вже в році 1925. відбулися перші збори групи заінтересованих професорів і студентів Інституту, які й ухвалили заснувати при Інституті для правильного ведення справи експерсій — експерсійний комітет. На скликаних ініціативною групою зборах 19. грудня 1925 р. такий комітет під назвою Тимчасовий Експерсійний Комітет і засновано. Головою Комітету обрано проф. М. Терлецького, заступниками — лекторів Г. Омельченка та С. Ріпецького, секретарями — студентів Т. Монюка та М. Нагірного. Пізніше, з огляду на від'їзд проф. Терлецького з ЧСР, на зборах 27. березня 1927 року головою Комітету обрано лект. Г. Омельченка.

Першу експерсію Комітет улаштував 28/II. 1926 р. до Кладного, де оглянуто „Плотінову Гуту“ — велику фабрику сталевих виробів, та вільну школу праці. Участь в експерсії взяло 29 студентів різних відділів та 4 професори. Протягом того ж 1926 року Експерсійний Комітет організував цілу низку (12) експерсій в Празі й поза Прагою, а саме експерсії на Град, на Празькі взірцеві „Велетрги“, на Чеську Сільсько-господарську виставу, на Карлів Тин і Скалку, до „Дельніцкої пекарні“, до Парляменту, до Педольогічного Інституту (огляд дефективних дітей), до бібліотеки Стараговського монастиря, на мистецькі виставки, для огляду різних шкіл і т. і. Кількість учасників цих експерсій досягала часом до 40 осіб, і відбувалися вони спочатку досить правильно. Але в дальших роках, головним чином у зв'язку з переобтяженням працею студентів старших курсів і при-

пиненням прийнять на I. курс, кількість їх і число учасників значно зменшилися, а потім такі екскурсії і зовсім припинилися.

Перші екскурсії характеру навчального відбулися в академічному році 1924/25. Це були геологічні екскурсії під проводом др. П. Савицького. Завданням цих перших екскурсій було при звичаєння студентів до спостережень в природі, до орієнтування по геологічній мапі та вправи в геологічній малюванні. Таких геологічних екскурсій в 1924/25 ак. р. відбулося 14, в 1925/26. — 12, в 1926/27. — 8, в 1927/28. — 4. і т. д. Екскурсії відбувалися з усіма річками й тільки в 1927/28 р. екскурсії відбулися з самим 4-м річником (фахові). Більші, кількадевні геологічні екскурсії відбулися: в р. 1925. — 1) до Будейовицької китловини (двотижнева — 10-24 серпня), 2) до Кутної Гори (півтора-денна); в р. 1926. — 3) в Посазав'є (дводенна), 4) на Підкарпатську Русь (2¹/₂ місячна — 1/VII-15/IX.), 5) по верхньому току Бороунки (дводенна — 17-18/V.); в р. 1927. — 6) до дюн Садска (дводенна — 12-13/VI.), 7) по середньому току Влтави (20-21/V. — дводенна). За весь час геологічних екскурсій відбулося 45 (разом 137 днів).

Окрім цих спеціально геологічних екскурсій відбувалися й інші, здебільшого географічні, екскурсії студентів-природників. Перші такі екскурсії відбулися в академічному році 1925/26., а саме 3 одноденні екскурсії для морфологічних і картографічних вправ в околицях Праги під проводом професора др. С. Рудницького. В академ. році 1926/27. в червні відбулися дві географічно-геологічні екскурсії — дводенна до Моравського Красу під проводом доц. др. М. Дольницького (20 учасників — 20-21/VI.) та триденна до Чесько-Саксонської Швайцарії під проводом проф. Хв. Швеця та доц. М. Дольницького (20 учасників — 21-23/VII.). В академ. році 1927/28. — одноденна географічна екскурсія в долину Шарки під проводом лектора др. Іваничука (у травні), триденна загально-природнича екскурсія до Моравського Красу, а звідти на виставу „Сучасної культури“ в Брні під проводом доц. др. М. Дольницького, лект. др. Є. Малика та лект. др. Д. Пасічника (15 учасн. — 28-30/VI.), дводенна географічна екскурсія на Праховські Скали (Чеський Рай) під проводом доц. М. Дольницького (16 учасників — в червні), триденна загально-природнича екскурсія до Чеського Середогір'я під проводом доц. М. Дольницького, лект. Є. Малика та лект. Д. Пасічника (16 учасн. — в кінці червня), дві одноденні екскурсії для картографічних вправ в околицях Праги під проводом доц. др. М. Дольницького (8 учасників — у травні й червні).

В тому ж часі на природничім відділі відбулося кілька спеціально ботанічних екскурсій. Головніші з них: в 1926/27 акад. році — в Радотин („Циганська Долина“ — 11/IV.), в Добржиховиці („Карлицька Долина“ — 18/IV.), в Карлов Тин (15 VI.), в Пругоніці (Пругоніцький парк — 22/VI.); в 1927/28 акад. р. у Мнішек (15/VI.), на Шумау (Домажліці — 13/IX.), в Бороун (20/IX.).

Окрім математично-природничого відділу відбувалися екскурсії характеру навчального й на відділах історично-літературному й музично-педагогічному. Екскурсії ці були досить численні, але завжди тільки кількогадинні й сливе виключно в межах м. Праги.

VI. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ. НАУКОВІ ВИДАННЯ.

1. Видання підручників при Інституті. Видавництво „Сіяч“.

Бібліотека Інституту тільки в де-якій мірі могла задовольнити потребу студентів у підручниках для студіювання численних дисциплін, що викладалися в Інституті. Для цієї мети спершу при Інституті була заснована окрема видавнича комісія з професорів Інституту (проф. Швець, проф. Тимченко, лектор Богацька) на чолі з директором, проф. Л. Білецьким. Комісія розглянула й ухвалила до друку кілька підручників, складених на основі прочитаних професорами Інституту курсів. Але така організація видавничої діяльності виявилася непрактичною. Тому виникла думка заснувати при Інституті спеціальне видавниче Товариство з професорів і студентів Інституту, яке й перебрало б на себе видання підручників. Товариство під назвою Українське Видавниче Товариство „Сіяч“ повстало 17. V. 1924 р. і згідно з своїм статутом ставило собі метою задовольняти потреби Педагогічного Інституту виданням книг наукового змісту, спеціальних підручників та взагалі книжок педагогічного та наукового характеру з усіх галузів знання в українській мові.

Матеріальні засоби Товариства складалися з паїв — членських внесків (спочатку — 150 кч., пізніше — 100 кч.), а головним чином з субсидій від Інституту.

До кінця першого акад. року 1923/24 Товариство видало вже (літографічно) такі книжки:

1. Ярема Я., проф., др. — Вступ до філософії; ст. 166, друковано 300 прим.
2. Гончарів-Гончаренко Ант., лект., др. — Загальна гігієна; ст. 369, 100 прим.

В академічному році 1924/25:

3. Русова С., проф. — Теорія педагогіки на основі психології; ст. 234, 100 прим.
4. Гула Хв., доц. — Теорія векторів; ст. 69, 150 прим.
5. Іваненко Є., проф. — Пропедевтика вищого рахунку; ст. 232, 150 прим.
6. Іваненко Є., проф. — Аналітична геометрія у просторі; ст. 304, 100 прим.
7. Чижевський Дм., доц. — Логіка; ст. 331, 100 прим.
8. Старков А., проф., др. — Загальна біологія; ст. 192, 100 прим.

В академічному році 1925/26:

9. Кабачків І., доц. — Політична економія; ст. XXI+353, 100 прим.
10. Іваненко Є., проф. — Альгебрична аналіза; ст. 162, 100 прим.
11. Омельченко Гр., лект. — Ввід до слав'янознавства; ст. 131, 100 прим.
12. Русова С., проф. — Дидактика; ст. 191, 100 прим.

13. Іваненко Є., проф. — Диференціальне числення; ст. 372, 100 прим.
14. Герасименко П., лект. — Основи термодинаміки; ст. 115, 100 прим.
15. Січинський В., лект. — Конспект історії всесвітнього мистецтва. Ч. I: До ренесанса; ст. 264, рис. 53 (в тексті), 100 прим.
16. Січинський В., лект. — Стилї. Альбом рисунків до конспекту історії всесвітнього мистецтва; XXII табл., 283 рис., 500 прим.

В академічному році 1926/27:

17. Сімович В., проф., др. — Нарис граматики староболгарської мови; ст. VI + 385, 100 прим.
18. Животко А., лект. — Дошкільне виховання; ст. 200, 300 прим.
19. Кушнір В., др. — Підручник німецької мови; ст. 462, 100 прим.
20. Чижевський Дм., проф. — Грецька філософія до Плятона. Хрестоматія; ст. 306, 100 прим.
21. Дольницький М., лект., др. — Основи фізичного землезнання; ст. 195, 100 прим.
22. Русова С., проф., — Нові методи дошкільного виховання, ст. 108, 100 прим.
23. Лорченко М., проф., — Експериментальна фізика, кн. I: Механіка; ст. 382, 100 прим.
24. Іваненко Є., проф. — Вищий рахунок (означені інтеграли), ч. II; ст. 400, 100 прим.
25. Савицький П., лект., др. — Геологія. Зош. I.; ст. 50, 100 прим.
26. Сірополко Ст., проф. — Школознавство; ст. 67, 100 прим.
27. Чижевський Д., доц. — Філософія на Україні; ст. 200, 100 прим.
28. Гордаш-Дяченкова Н., лект. — Сольовий спів; ст. 92, 7 табл., 100 прим.
29. Іваненко Є., проф. — Вищий рахунок, ч. III. (Диференціальні рівняння); ст. 320, 100 прим.
30. Січинський В., лект. — Програма викладів історії всесвітнього мистецтва; ст. 16, 100 прим.
31. Дяконенко В., лект. — Числення ймовірностей; ст. 250, 100 прим.

В академічному році 1927/28:

32. Герасименко П., доц., др. — Теорія електричності; ст. 212, 100 прим.
33. Русов Ю., доц., др. — Зоологія безхребетних тварин; ст. 303, 100 прим.
34. Артимович А., проф., др. — Практична граматика латинської мови, ч. I.; ст. 160, 100 прим.
35. Мордухай-Болтовський, проф. — Систематична збірка елементарних вправ з диференціальних і інтегральних числень, т. II.; ст. 419, 100 прим.
36. Січинський В., доц., др. — Звіт з катедри історії мистецтва; ст. 32, 100 прим.

37. Січинський В. — Конспект з історії всесвітнього мистецтва, ч. I.: До ренесанса, 2-ге видання; ст. 351, 200 прим.

38. Ярема Я., проф., др. — Педагогічна психологія; ст. 348, 100 прим.

39. Білецький Л., проф. — Українська народня поезія; ст. 210, 100 прим.

В академічному році 1928/29:

40. Гула Хв., доц., др. — Сферична астрономія; ст. 151, 100 прим.

41. Чижевський Дм., проф. — Філософія на Україні, 2-ге видання; ст. 142, 100 прим.

В академічному році 1929/30:

42. Артимович А., проф., др. — Практична грамати́ка латинської мови, II част. Синтаксис; ст. 501, 200 прим.

В академічному році 1932/33:

43. Сімович В., проф., др. — Староболгарська хрестоматія з додатком вибору з пам'ятників старо- та середньо-української мови; ст. 438+XLIV+12, 100 прим.

44. Драгоманівський Збірник; IV + 319 ст., 200 прим.

Разом видруковано 44 книги, 5506 примірників, коло 650 аркушів друку.

Товариство „Сіяч“ обмінювалося своїми виданнями з іншими установами, а також висилало безплатно свої видання до різних інституцій і окремим ученим. За час свого існування Товариство вислало свої видання — разом 1.566 примірників — 59 установам, з них 21 — у ЧСР (Міністерство Закордонних Справ, Міністерство Шкільництва та Народньої Освіти, бібліот. Карлового Університету, Національний Музей ЧСР, Українська Господарська Академія в Подєбрадах, Український Вільний Університет, Український Інститут Громадознавства, Українська гімназія в Ржевниціях, Союз Підкарпатських студентів у Празі, Музей Визвольної Боротьби України, Український Історичний Кабінет у Празі і т. і.), 21 — на Великій Україні (Академія Наук у Києві, Інститут Книгознавства, Книжкова Палата, Інститут Народнього Господарства, Державний Музей у Києві, Історичний Археологічний Інститут у Кам'янці, Інститути Народньої Освіти (ІНО) у Києві, Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Кам'янці Подільському, Полтаві і т. і.), 12 — у Галичині, на Волині та у Варшаві (Наукове Товариство ім. Шевченка, Просвіта, Українське Педагогічне Товариство, Український Національний Музей у Львові, Учительська Поміч у Львові, Українські гімназії у Луцьку й Рівному і т. і.), 2 — у Парижі (Інститут Слав'янознавства, Бібліотека ім. С. Петлюри), 1 — у Берліні (Інститут Слав'янознавства), 1 — у РСФСР (Товариство дослідження української історії, літератури і мови у Ленінграді) і одній — на Литві (Литовський університет у Ковні).

В 1926 р. Т-во „Сіяч“ взяло участь у виставці книжок, влаштованій під час Міжнародного Конгресу бібліотекарів і приятелів книги

в Празі, і в р. 1932 — у виставці книжок під час II. Українського Наукового З'їзду в Празі.

Першим головою Товариства був проф. Л. Білецький, потім від січня 1925 р. до листопаду 1926 р. доцент І. Кабачків і від листопаду 1926 р. проф. Чижевський. По відїзді в р. 1932. проф. Чижевського з ЧСР його заступив містоголова Товариства доц. др. В. Січинський. Членами правління на початок 1933 р. були проф. др. В. Сімович і був. студенти Інституту М. Калинець, П. Кологривенко та М. Шляхтиченко. Найбільше членів Товариство мало в акад. році 1927/28. — 102, з них членів академічного персоналу 25, студентів і абсольвентів — 77. На початок 1932/33 акад. року залишилося членів 38, з них членів академічного персоналу — 26, б. студентів і абсольвентів — 12.

Субсидії від Інституту на видання підручників за весь час до кінця 1932 р. Товариство отримало 104.183 кч.

2. Видання праць професорів Інституту в Громадському Видавничому Фонді.

Видрукувати всі потрібні книжки видавництво „Сіяч“ не мало змоги через брак коштів і технічних засобів. Тому значну кількість праць професорів Інституту, що мали більш загальне значіння, передано було іншим, стороннім видавництвам. Так Український Громадський Видавничий Фонд видрукував в рр. 1924-27 такі праці професорів Інституту:

1. Риндик С., доц. — Міцність матеріалів; ст. 364, 2.000 прим.
2. Русова С., проф. — Теорія і практика дошкільного виховання; ст. 128, 2000 прим.
3. Гончаренко А., лект., др. — Загальна гігієна; ст. 204, 3.000 прим.
4. Якименко Хв., проф. — Практичний курс науки гармонії; ст. 132, 2.000 прим.
5. Гармашів В., др. — Шкільна гігієна; ст. 144, 3.000 прим.
6. Шульгин Ол., проф. — Нариси з нової історії Європи; ст. 220, 2.000 прим.
- ✓ 7. Ярема Я., проф., др. — Провідні ідеї філософії Т. Г. Масарика; ст. 80, 1.000 прим.
8. Іваненко Є., проф. — Курс аналітичної геометрії; ст. 424, 2.000 прим.
9. Старков А., академік, проф., др. — Загальна біологія; ст. 184, 2.000 прим.
10. Білецький Л., проф. — Основи української літературно-наукової критики, т. I; ст. 312, 2.000 прим.
11. Січинський В., лект. — Архітектура старокнязівської доби; ст. 52, 1.000 прим.

3. Фундація Інституту у Видавничому Фонді.

Для видрукування деяких своїх видань в Українському Громадському Видавничому Фонді Інститут заложив року 1925. при Видавничому Фонді свою власну фундацію. Фундація складалася з періодичних внесків з коштів, призначених в кошторисах Інституту на потреби видавничі. Зложено було на фундацію разом 37.500 кч.

Коштом фундації переведено переклад і редагування творів проф. Хведора Вовка (проф. Інституту М. Славінський), виданих з ініціативи і за допомогою (переклад і зредагування) Інституту Українським Громадським Видавничим Фондом в р. 1927. під титулом „Студії з української етнографії та антропології“, і т. і.

Решту фундації на суму 27.000 кч. у серпні 1928 р. переведено з Видавничого Фонду на рахунок акційної спілки „Легіографія“ і по-вжито разом з доданими Міністерством Шкільництва 24,645 кч. на друкування інститутського наукового видання „Науковий Збірник“ в друкарнях Легіографії.

4. „Науковий Збірник“ Інституту; „Драгоманівський Збірник.“

Окрім видання підручників і інших праць характеру допомогового при вивченні певних дисциплін Інститут уже давніше спинявся на думці про утворення свого власного суто-наукового видання — „Наукового Збірника“ Інституту. Та на перешкоді передусім стояв брак коштів для друкування такого видання. Виникла була думка друкувати Збірник, з огляду на брак коштів, у невеликій кількості способом літографським, але пізніше такий спосіб видання Збірника визнано непрактичним і не відповідним для поважного наукового видання високої школи. Вирішено було друкувати Збірник коштом фундації Інституту в Українським Громадським Видавничим Фонді звичайним друкарським способом. І тільки тоді, коли фундація збільшилася остільки, що могла покрити принаймні половину потрібних видатків на друкування Збірника, а Міністерство Шкільництва й Народньої Освіти, на прохання ректорату Інституту, обіцялося дати певну допомогу на цю ціль від себе, справа стала на реальний ґрунт. Редактором Збірника обрано проф. др. В. Сімовича, і незабаром до Збірника зголосили свої праці коло 30 авторів — членів академічного складу Інституту. З кінцем акад. р. 1927/28. редакція Збірника була вже сливе закінчена, і вихід цього I. тому наукових праць Інституту мав бути зв'язаний з ювілейним роком п'ятиріччя його існування. Та з різних причин друкування Збірнику затяглося, і вийшов він з певним запізненням — у кінці р. 1929. Цей великий I. том Збірника (VIII+576 ст. вел. 8^о) містить у собі праці 28 авторів — 11 професорів, 10 доцентів, 5 лекторів і 2-х асистентів Інституту. Друковано його в кількості 500 примірників.

Уже під час друкування I. тому до редактора Збірника вплинуло ще кілька нових праць, які вже не було змоги, за браком місця, вмістити в цьому I. томі Збірника. Статті надходили й далі, тому

ухвалено було негайно приступити до підготування дальшого тому Збірника. Редактором обрано знов проф. др. В. Сімовича. Кошти на друкування цього нового тому Збірника дало Міністерство Шкільництва, уділивши на весні 1931 р. для цієї мети 30.000 кч. Події, що настали у внутрішньому житті Інституту у зв'язку з несподіваним проголошенням його ліквідації вже з 1. січня 1932 р., а потім недуга редактора затримали своєчасний вихід цього тому Збірника. Друкування його закінчилося тільки в літі 1933 р. До Збірника увійшли 22 праці 22 авторів — 8 професорів, 10 доцентів, 2 лекторів та 2 асистентів Інституту. Відмінною прикметою цього тому Збірника в протилежність тому I., є те, що в ньому майже половину праць, а саме 10, присвячено дослідженню чесько-українських взаємовідносин (стиків) в минулому чи сучасному та 3 — темам загально-чеським (природа, мова). Друковано цей том Збірника в кількості 300 примірників. Обіймає він 424 сторінки друку вел. 8°.

Ще під час збирання матеріалів для Наукового Збірника виникла думка виділити з цих матеріалів окремо усі праці, присвячені особі й діяльності патрона Інституту Михайла Драгоманова, і скласти з них окремий „Драгоманівський Збірник“. Зміст цього збірника вирішено було поширити, допустивши туди й видатніші праці студентів Інституту, хоч би вони й не мали суто-наукового характеру. Редактором і цього Драгоманівського Збірника обрано проф. др. В. Сімовича. З огляду на брак коштів цей збірник ухвалено друкувати способом літографським у виданні „Сіяча“.

Драгоманівський Збірник вийшов з друку в січні 1933 р. До Збірника увійшли праці 15 авторів — 14 членів педагогічного персоналу і 1 б. студента Інституту (13 статей і 2 музичні композиції). Драгоманівський Збірник друковано в кількості 200 примірників, обіймає він IV+319 стор. вел. 8°.

VII. НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ. УЧАСТЬ ПРОФЕСУРИ ІНСТИТУТУ В РІЗНИХ НАУКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ І ВИДАННЯХ ПОЗА ІНСТИТУТОМ.

Окрім праці педагогічної, навчальної Інститут, як вище вже було зазначено, провадив і працю характеру суто-наукового. Ця наукова робота переводилася як в самому Інституті, так і поза ним. Праця в Інституті полягала в доповідях на наукових засіданнях відділів та різних наукових товариств при Інституті, у співробітництві в наукових виданнях Інституту та в складанні наукових високошкільних підручників з різних галузей наук, що викладалися в Інституті. Праця поза Інститутом виявлялася в співробітництві в різних наукового характеру т-вах, організаціях та виданнях як українських, так і чужих та в участі в різних наукових з'їздах, конференціях і т. і.

Наукові засідання відділів, з читанням наукових докладів і дискусіями по них, уведено в Інституті власне від 1930/31 акад. року

(див. розділ „VIII рік Інституту“). Але й перед тим при Інституті існували вже товариства, де провадилася відповідна наукова праця. Першим таким товариством було Т-во ім. Гр. Сковороди, засноване в 1924 р., яке з часом підупало й на його місце в 1925 р. створилося нове Науково-педагогічне Т-во, що в деякій мірі мало своїм завданням заступити Т-во ім. Гр. Сковороди. В 1928 р. засновано нове наукове товариство — Біологічне Т-во. Це Т-во перетворено того ж року в „Математично-природниче Т-во при Українським Високім Педагогічним Інституті“. Нарешті в 1929/30 році засновано „Т-во Українських Професорів вищих шкіл“. З цих Т-в наукову роботу особливо розвинуло Математично-природниче Т-во, відбувши вже в перший рік свого існування 10 засідань з 11 докладами, а за весь час 40 засідань з 41 докладом, при чому, починаючи від 1932 р., наукові засідання Т-ва сполучалися з новозорганізованими засіданнями математично-природничого відділу (12 останніх засідань). Щодо наукових засідань на відділах, то на історично-літературному відділі відбулося загалом (від початку 1931 р.) 16 наукових засідань з 16 доповідями, на математично-природничому відділі 12 з 12 доповідями й на музично-педагогічному 4 засідання з 4 доповідями.

Окрім того кількадесят, здебільша наукових, рефератів виголошено було під час різних інститутських свят і академій.

Щодо різних наукових товариств поза Інститутом, то в однім тільки Історично-філологічним Т-ві в Празі члени професорського складу Інституту виголосили 255 наукових докладів (із них 176 штатний персонал Інституту) — з усіх 432 докладів. Значну кількість рефератів виголосили члени Інституту також в Українським Т-ві Прихильників Книги в Празі, в Українським Педагогічним Т-ві в Празі, Українським Інституті Громадознавства в Празі, Українським Т-ві мистецтва в Празі, Науковім Т-ві ім. Шевченка у Львові і т. д. Дуже чинну участь узяла також професура Інституту в новозаснованій року 1933. Укр. Науковій Асоціації, до складу якої увійшла вся сливе професура Інституту.

Щодо участі Інституту в різних наукових з'їздах і конференціях, то в перші роки існування Інститут брав участь в них здебільшого через висилання своїх делегатів, окрім з'їздів, що відбувалися в Празі, в яких участь окрім делегатів брала звичайно більша кількість членів Інституту; в останні ж часи, коли матеріальні умови існування Інституту згіршилися, Інститут мусив обмежитися позаочним членством та висиланням докладів.

Так, між іншим, уже в академічному році 1924/25. Інститут брав участь у I. з'їзді слав'янських географів і етнографів у Празі та в педагогічному з'їзді Т-ва Нової Школи в Гайдельберзі; в 1925/26 академ. році — участь у бібліографічному з'їзді в Празі, в науково-педагогічному конгресі в Німеччині, в педагогічному конгресі в Англії; в 1926/27 акад. р. — в I. Українському науковому з'їзді в Празі, в конференції „Школою до миру“ в Празі, в II. з'їзді слав'янських географів і етнографів у Варшаві, в конгресі зоологів у Будапешті; в

1927/28 ак. р. — у з'їзді слав'янських етнографів у Празі, слав'янських природознавців у Празі, з'їзді чеського вчительства, у педагогічних з'їздах у Гайдельберзі й у Берні, у філософічному з'їзді в Берліні й т. і.; в 1928/29 ак. р. — в інтернаціональному конгресі народного мистецтва в Празі, у педагогічному з'їзді в Женеві, у з'їзді для дослідження історії релігій у Лунді (Швеція), у з'їзді слав'янських хорів у Познані; в 1929/30 ак. р. — у з'їзді слав'янських фіольологів у Празі-Брні-Братиславі, у III. з'їзді слав'янських географів та етнографів у Београді (Югославія); в 1930/31 ак. р. — у II. з'їзді слав'янських класичних фіольологів у Празі; в 1931/32 ак. р. — в II. Українському науковому з'їзді у Празі.

Щодо до друкованих праць професури Інституту, то, як показано вже було в розділі VI. „Видавнича діяльність“, в роках 1924—32. інститутське видавництво „Сіач“ видрукувало 42 високошкільні підручники з різних дисциплін, виготовані професурою Інституту, та одна праця, прийнята до друку „Сіачем“, вийшла потім в іншому виданні. В той же час Т-во „Український Громадський Видавничий Фонд“ видрукувало ще 11 більших праць професорів Інституту здебільшого такого ж характеру. Отже, разом видруковано окремими книгами 54 праці характеру допомогового при вивченні дисциплін, що викладалися в Інституті, обсягом коло 800 аркушів друку. Окрім того, залишилося ще чимало праць того ж характеру, видати які не було вже змоги.

Суто-наукові праці професорського персоналу Інституту містилися в „Науковому Збірнику“ Інституту, якого вийшло 2 великі томи (біля 1000 сторінок вел. 8^о), та почасти в інститутському „Драгоманівському Збірнику“ (323 ст.). Про Збірники докладно сказано в тому ж розділі VI. („Наукові видання“). Та велику більшість наукових праць професури Інституту не було змоги вмістити у власних виданнях Інституту або в виданнях Українського Громадського Видавничого Фонду, що від р. 1927. свою видавничу діяльність, через брак коштів, сливе зовсім припинив. Отже, друкувалися далі праці професури Інституту окремими виданнями (кількадесят) та в різних виданнях українських і чужих, в „Записках Наукового Т-ва ім. Шевченка“ у Львові, членами якого була значна кількість професорів Інституту, у „Збірнику Історично-фіольологічного Т-ва“ у Празі, в „Україні“ — органі історичної секції Всеукраїнської Академії Наук, у збірниках „За 100 літ“ та інших виданнях на Радянській Україні, у „Книголюбі“, у виданні Українського Академічного Комітету (діяльн. членом якого був Інститут) „Україна“, у „Суспільстві“ — органі Українського Інституту Громадознавства у Празі, в „Українському Інженері“, „Мистецтві“, у виданнях Українського Наукового Інституту в Берліні та Українського Наукового Інституту в Варшаві, а також в „Українській Загальній Енциклопедії“, де участь взяло 13 членів Інституту й одним з редакторів та окремим редактором відділу „Україна“ був професор Інституту др. В. Сімович, і в багатьох інших виданнях і журналах українських, а також в чужих, переважно в чеських, німецьких, польських, французьких та англійських.

VIII. СТУДЕНСЬКИЙ СКЛАД ІНСТИТУТУ.

Останній статут Інституту говорить тільки про дійсних студентів Інституту, якими можуть бути „особи української національності, що мають закінчену середню освіту“, а на основі окремої постанови Професорської Ради також і „особи інших національностей“. Попередні статuti згадували і за вільних слухачів. Фактично ж слухачі Інституту, згідно з розподілом на категорії, переведеним Проф. Радою 27/X. 1924 р., поділялися на дійсних (звичайних) студентів, надзвичайних слухачів, що студіювали разом з тим на інших високих школах (або на інших відділах Інституту), і вільних слухачів, що могли не мати закінченої середньої освіти (мінімум — 6 кл. середньої школи), студіювали предмети за своїм вибором і обов'язковим іспитам не підлягали. Від 1927/28 ак. р. розділ студентів на дійсних і надзвичайних скасовано, і всі слухачі на далі поділялися тільки на дійсних студентів та вільних слухачів.

В перший рік існування Інституту, в 1923/24 акад. році прийнято було на I. курс з початку року 85 осіб і згодом ще 2 особи. Але брак візи на в'їзд до ЧСР, неотримання стипендії, вступ до інших високих шкіл і т. ін. — все це спричинилося до того, що фактично студіювало на I. курсі тільки 72 особи — 43 чол. і 29 жінок. Усі ці 72 особи зараховані були дійсними студентами і з часом усі отримали стипендії (деякі спочатку від УГК, а потім, як і інші, від М-ва Закорд. Справ). Ні надзвичайним, ні вільним слухачам стипендії взагалі не уділювалися. З цих перших 72 студентів на історично-літературний відділ записалося 39 студентів (23 на історичний і 16 на літературний підвідділ), на тодішній природничо-географічний відділ — 23 студенти, на фізично-математичний — 10 студ.

За національністю перший склад студентів поділявся так: українців — 70; білорусів — 2.

За місцем народження: з Великої України — 66 (а саме: з Лівобережжя — 23, з Правобережжя з Волинню й Басарабією — 43), з Кубані — 1, з Галичини — 3, з Білоруси — 2.

За віком: 1) молодші 20 років — 4, 2) від 20 до 25 років — 27, 3) від 25 до 30 років — 18, 4) від 30 до 35 років — 23.

Коли в другому (літньому) семестрі одкрито було підготовчий курс нового музично-педагогічного відділу, до нього вступило 17 нових студентів і 8 записалося надзвичайними слухачами з тих, що вже студіювали разом з тим на інших відділах Інституту.

На початок 1924/25 акад. року з 72 студентів першого прийому на II. курс перейшло 66 студентів, вибуло 3 і залишилося на I. курсі через недугу 3. На I. курс зразу прийнято (разом з тими, що перейшли з підготовчого курсу музично-педагогічного відділу, і з тими, що залишилися на I. курсі на другий рік) — 63 дійсних студентів (49 чол. і 14 жінок, з них 53 стипендіяти й 10 без стипендій), 40 надзвичайних (30 чол. і 10 жінок) і 8 вільних слухачів (3 чол. й 5 жінок). З них вступило:

	дійсн. студ.	надзвич. слух.	вільних слух.
на підвідділ історичний	19	2	1
„ літературний	13	—	2
„ природничий	3	4	—
„ математичний	14	8	1
на відділ музично-педагог.	14	26	4
Разом	63	40	8

Усі записані на I. курс *поділялися за національністю*: українців — 101, білорусів — 6, чехів — 2, жидів — 1, сербів — 1; *за місцем народження*: з Великої України (з Волинню) — 74, з Галичини — 21, з Білоруси — 6, з Кубані — 4, з Буковини — 2, з Басарабії — 1, з інших країв — 3.

На протязі року в складі студентів перейшли деякі зміни, вступило кілька нових студентів, кілька вийшло і на кінець шкільного року 1924/25. (власне на 1. липня 1925 р.) рахувалося: на I. курсі — дійсн. студ. 66, надзв. слух. 30, вільн. слух. 8; на II. курсі — дійсн. студ. 65.

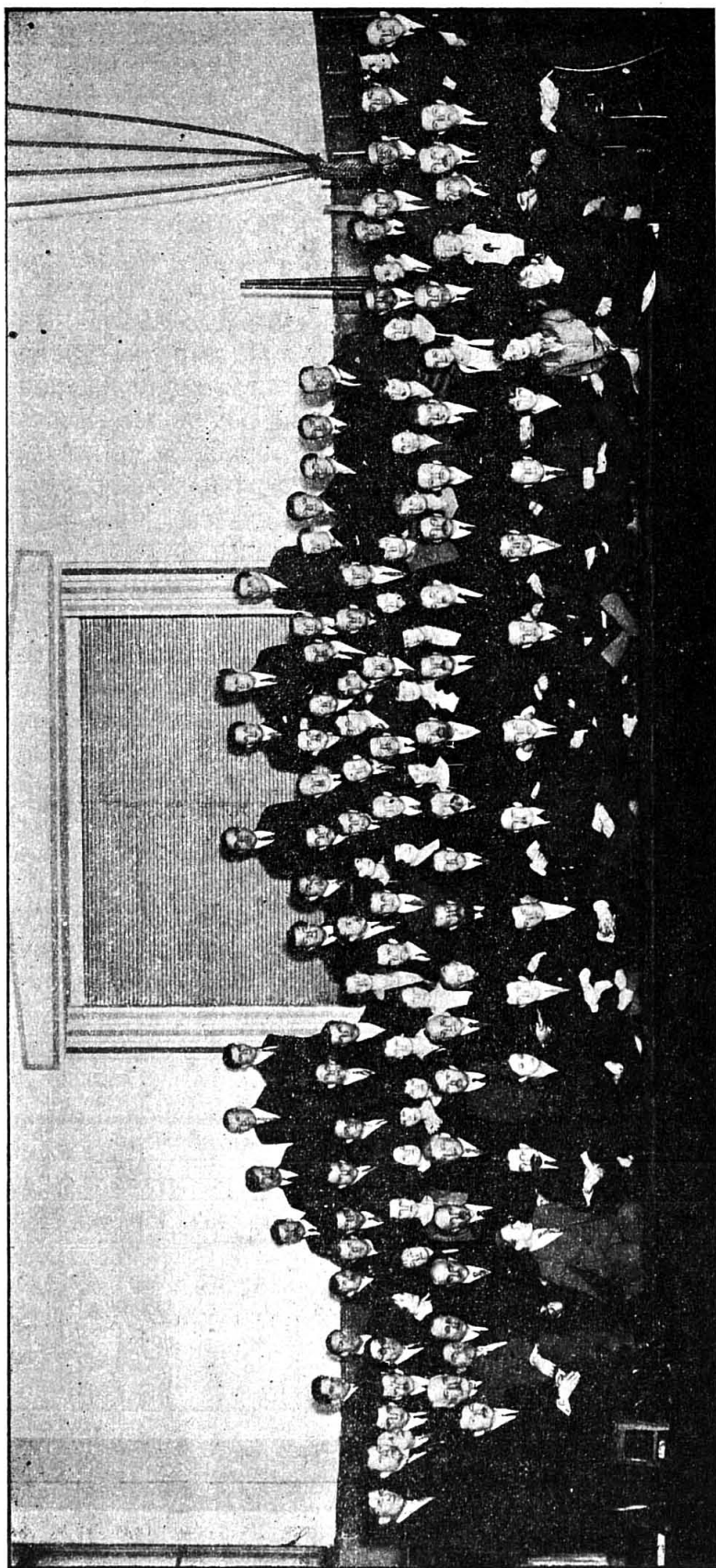
З них 54 дійсних студентів I. курсу й усі дійсні студенти II. курсу мали стипендії; 12 дійсних студентів I. курсу стипендій не мали.

В початку дальшого 1925/26 акад. року на I. курс Інституту знов прийнято було 30 нових студентів-стипендіатів (і 3 студенти-стипендіяти залишилися на I курсі на другий рік), 28 дійсних студентів без стипендій, 19 надзвичайних і 6 вільних слухачів. Отже, разом на I. курсі було 86 слухачів. З них вписалося на іст.-літер. відділ: дійсних студ. 32, надзвич. — 4, вільн. слух. 1; на мат.-прир. відділ: дійсн. студ. — 19, надзв. — 3, вільн. слух. — 2; на муз.-педаг. відділ: дійсн. студ. — 10, надзв. 12, вільн. слух. — 3.

За національністю поділялися вони так: — українців — 83, білорусів — 2, чехів — 1; *за місцем народження*: з Великої України — 44, з Галичини — 26, з Волині під Польщею, Холмщини — 7, з Кубані — 1, з Буковини — 1, з Білоруси — 3, з Зеленого Клину — 2, з інших країв 2.

На II. курсі залишилося дійсних студентів 56 (51+5), надзвичайних — 12, вільних слухачів — 4, на III. курсі — дійсних студентів 65 (усі стипендіяти). Отже, на всіх курсах було дійсн. студ.-стип. — 149, без стип. 33, надзв. — 31, вільн. слух. — 10, разом 223.

Це була найбільша кількість слухачів в Інституті за весь час його існування. Однак, за неможливістю успішно студіювати одночасно на двох високих школах, кількість надзвичайних студентів на I. і II. курсах вже протягом року значно зменшилася. Так само зменшилася й кількість дійсних студентів без стипендій почасти через перехід їх до розряду стипендіатів (на стипендії, що звільнялися протягом року, коли на то був дозвіл міністерства), головним же чином через неможливість при прийнятій в Інституті курсовій системі з обов'язковими щорічними іспитами успішно студіювати в Інституті і разом з тим заробляти на прожиття. В наслідок зазначених змін на кінець 1925/26 ак. р. (30/IX.) залишалося в Інституті: дійсн. студ. стип. — 147, без стип. — 18, надзв. — 16, вільн. слух. — 8.

Група студентів, академічного й службового персоналу Інституту з 1927/28 акад. року.

Протягом дальшого академ. року 1926/27. знов у складі слухачів перейшли деякі зміни (нового прийому на I. курс не було), і на кінець ак. р. 1926/27. залишалося в Інституті 149 дійсн. студ. (з них 138 стипенд.), 8 надзвич. та 7 вільн. слухачів.

Це був останній рік, коли головний кадр студентів Інституту складали студенти-стипендіяти. З кінцем року 59 студентів IV. курсу мали абсолювувати Інститут (в дійсності абсолювували, склавши усі курсові іспити, 51 студент). Це були перші абсолювенти Інституту. З вересня вони почали приступати до останніх, дипломних іспитів (стипендії були їм продовжені до I. січня 1928 року).

Таким чином, на початок 1927/28 акад. року залишалося в Інституті вже тільки два курси — III. і IV. з загальною кількістю студентів (і б. надзв. слух.) — 91 (7 студ. на новий рік не вписалося), вільних слухачів — 6 та абсолювенти, що мали скласти дипломні іспити. Але в жовтні—листопаді з дозволу Міністерства Закордонних Справ та Міністерства Шкільництва знов відбулося нове прийняття студентів зразу на I. і II. курси (уже без стипендій), а саме — на I. курс 63 студ. та 12 вільн слух. і на II. курс — 34 студ.

З новоприйнятих студентів вступило на I. курсі на істор.-літер. відділ 26 студ. і 6 вільних слухачів, на математично-природничий відділ — 22 студ. й на музич.-педагог. — 15 студ. і 6 вільних слухачів; на II курсі усі 34 студ. вписалися на матем.-природн. відділ.

Новоприйняті поділялися: *за національністю* — українців — 106, білорусів, чехів і грузинів — по 1; *за місцем народження*: з Великої України (окрім частини під Польщею) — 46, з Волині під Польщею (не емігрантів) — 16, з Галичини — 33, з Буковини — 5, з Білоруси — 1, з Росії (Московщини) 2, з Зеленого Клину 1, з інших країв — 5.

Таким чином, по закінченні нового прийняття в Інституті було вже 188 дійсн. студ.*) і 18 вільн. слухачів, разом 206. Окрім того залишалися при Інституті ще абсолювенти (51), що мали скласти остаточні, дипломні іспити.

Увесь склад студентів і вільн. слухачів за курсами й відділами розподілявся так:

Курси	Істор.-літ. відділ				Матем.-прир. відд.				Муз.-пед. відділ				Разом			
	д. студ.		в. слух.		д. студ.		в. слух.		д. студ.		в. слух.		д. студ.		в. слух.	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
I.	24	2	2	3	14	8	1	—	7	8	2	4	45	18	5	7
II.	—	—	—	—	33	1	—	—	—	—	—	—	33	1	—	—
III.	14	5	—	—	10	—	—	—	7	4	1	1	31	9	1	1
IV.	19	6	1	—	14	1	—	—	9	2	—	3	42	9	1	3
Раз.	57	13	3	3	71	10	1	—	23	14	3	8	151	37	7	11
													188		18	

*) Розділ між студентами дійсними і надзвичайними, як сказано вже було вище, від 1927/28 ак. р. скасовано.

За національністю розподілялися вони так: українців — 194, білорусів — 6, литовців — 1, грузинів — 1, чехів — 3, жидів — 1; за місцем народження — з Великої України (окрім част. під Польщею) — 105, з Волині під Польщею — 21, з Кубані — 4, з Галичини 50, Буковини — 6, Басарабії — 1, Зеленого Клину — 3, Білоруси — 7, Росії (Московщини) — 2, Австрії — 2, з інших країв — 5.

З абсолювентів першого випуску протягом року встигли цілком закінчити дипломні іспити й отримали дипломи й титул педагогів середніх шкіл перші 38 осіб, з яких 15 залишилося при Інституті для підготування на степень доктора (див. „V. рік Інституту“); в стадії іспитів залишалося 8 осіб, а 5 хоч і абсолювували, але до дипломних іспитів через недуги чи з інших причин в тому році ще не приступили.

Виступили з Інституту протягом року 7 студентів і абсолювували з кінцем року 36 студентів IV. курсу (другий випуск*).

З початком 1928/29 акад. року прийнято на I курс знов нових дійсних студентів 51, а згодом ще 11, разом 62 (жін. 9) — усі без стипендій — і вільних слухачів — 8 (жін. 6) та на II. курс 2 дійсних студентів. Але на II. курс вписалося б. студентів I. курсу тільки 34 (з 60-ти на кін. року) й 6 вільних слухачів (з 12-ти); на III. — 15 студ. (з 33); на IV. — 29 останніх студентів-стипендіатів і 3 без стипендій та 2 вільні слухачі. Отже на II. й III. курси вписалося пересічно тільки половина тих студентів, що студіювали в попередньому році на відповідних I. та II. курсах (причину цього явища пояснено вище в загальній частині — „Шостий рік Інституту“).

Так само досить пливкий елемент уявляло з себе й новоприйняте студенство: дехто з новоприйнятих студентів перейшов з Інституту до інших шкіл уже в перший тиждень студій в Інституті, так що хоч прийнято їх було всього на I. курс 62, але одночасно на цьому курсі більш 53 студентів записано не було. Новоприйняті студенти (62+2) й вільні слухачі (8) за відділами вступили: на I. курс на іст.-літ. відділ — 13 студ. і 1 вільн. слух., на мат.-прир. відділ — 34 і 1 вільн. слух. і на муз.-педаг. відділ — 15 студ. і 6 вільн. слухачів; на II. курс на мат.-прир. відділ — 2 студ.

Новоприйняті поділялися за національністю: українців — 64, жидів — 4, чехів — 1, — болгар — 1, румунів (зукраїнізов.) — 1, вірмен (зукраїнізов.) — 1; за місцем народження: з Великої України (окрім частини під Польщею) — 27, з Волині під Польщею (не емігрантів) — 18, з Галичини — 17, з Басарабії (переважно не емігрантів) — 6, з Кубані, П.-Ам. Сп. Держав, ЧСР та Болгарії — по одному — 4.

Протягом року вийшло з Інституту 13 студ. та 3 вільні слухачі. Але тому, що студ. III. курсу, які разом з тим студіювали й на інших школах, викладів майже зовсім не відвідували і курсових іспитів не складали, Професорська Рада з кінцем року ухвалила зовсім скреслити

*) Решта студ. IV. курсу закінчила слухання викладів, але ще не склала усіх курсових іспитів.

їх із списків студентів Інституту. З кінцем року закінчили студії студенти IV. курсу (з 30 студентів абсолювувало 29).

Таким чином на новий 1929/30 акад. рік в Інституті знов мали залишитися тільки II. і III. курси — 87 ст. і 11 вільн. слухачів.

Але у самому кінці 1928/29 ак. р. Інститут знов одержав дозвіл на нове прийняття студентів на I. курс на новий 1929/30 акад. рік. Це й було останнє вже прийняття студентів. Вступило їх на I курс 54 і 9 вільних слухачів, а саме: на іст.-літ. відділ 15 дійсн. студ. (14 чол., 1 жін.) і 2 вільні слухачі, на мат.-прир. відділ — 20 д. студ. (18 чол., 2 жін.) і 2 в. слухачі, на муз.-пед. відділ — 19 д. студ. (13 чол., 6 жін.) і 5 вільних слухачок.

За національністю поділялися вони так: українців — 57, болгар — 2, жидів — 2, чехів — 1, білорусів — 1; за місцем народження: В. Україна (окрім земель під Польщею) — 21, Волинь під Польщею — 14, Галичина — 18, Польща (окрім укр. земель) — 2, Болгарія — 2, ЧСР (Підкарпатська Русь) — 2, Буковина — 1, Білорусь — 1, інші краї — 2.

Отже в Інституті знов було 141 дійсних студентів та 20 вільних слухачів, що розподілялися за курсами й відділами так:

Курси	Істор.-літ. відд.				Матем.-прир. відд.				Муз.-педаг. відд.				Разом			
	д. студ.		в. слух.		д. студ.		в. слух.		д. студ.		в. слух.		д. студ.		в. слух.	
	ч.	ж.	ч.	ж.	ч.	ж.	ч.	ж.	ч.	ж.	ч.	ж.	ч.	ж.	ч.	ж.
I.	14	1	—	2	18	2	2	—	13	6	—	5	45	9	2	7
II.	12	1	—	1	25	4	1	—	10	1	—	3	47	6	1	4
III.	14	1	—	2	8	2	—	—	2	7	1	3	24	10	1	5
IV.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Раз.	40	3	—	5	51	8	3	—	25	14	1	11	116	25	4	16

В дальшому акад. році 1930/31 нових прийнять на I курс вже не було, отже залишилися тільки II, III. та IV. курси. Протягом року багато студентів виступило з Інституту (частина не повернулася після вакацій з Польщі, частина, студіюючи на інших школах, залишила студії в Інституті) і на кінець акад. р. 1930/31. залишалося в Інституті вже тільки 84 дійсних студентів та 12 вільних слухачів (причини масового відходу студентів пояснено вище в загальній частині — див. „Восьмий рік Інституту“, ст. 36).

На початок 1931/32 акад. року, коли було проголошено негайну ліквідацію Інституту, залишалося в Інституті ще два курси — III. та IV. На цих курсах із 63 дійсних студентів, та 7 вільних слухачів, що на кінець попереднього акад. року рахувалися ще на II. та III. курсах, залишилося (з кінцем I. семестру) тільки 37 дійсних студентів та 5 вільних слухачів: 19 студ. і 3 вільні слух. на III. курсі та 18 студ. і 2 вільні слух. на IV. курсі. Решта з причин, зазначених вище, з Інституту виступила, не дослухавши курсу.

На початок 1932/33 акад. року в Інституті залишався тільки IV. річник, який згідно з наміченим планом ліквідації Інституту мав би закінчити скорочений курс до 1. березня 1933 р. Але через прискішену ліквідацію Інституту курс закінчений не був.

Таким чином за весь час існування Інституту, як школи, вписана була, за роками, така кількість слухачів (перша цифра — зимовий семестр, друга (в дужках) — літній):

Р о к и		Дійсні студенти		Надзвич. слухачі (до 1927-28 ак. р.)	Вільні слух.	Разом
		стип.	без стип.			
I.	1923/24 ак. р. (I. курс і підгот. курс муз.-пед. відд.)	72 (69)	— (17) (підгот. курс муз.-пед. відд.)	— (8) (підгот. курс муз.-пед. відд.)	—	72 (69+25)
II.	1924/25 ак. р. (I. і II. кур.)	119 (119)	10 (12)	40 (30)	8 (8)	177 (169)
III.	1925/26 ак. р. (I, II, III.)	149 (147)	33 (18)	31 (16)	10 (8)	223 (189)
IV.	1926/27 ак. р. (I, II, III, IV.)	140 (138)	15 (11)	11 (8)	7 (7)	173 (164)
V.	1927/28 ак. р. (I, II, III, IV.)	79 (77)	109 (104)	—	18 (18)	206 (199)
VI.	1928/29 ак. р. (I, II, III, IV.)	29 (27)	116 (105)	—	16 (13)	161 (145)
VII.	1929/30 ак. р. (I, II, III.)	—	141 (133)	—	20 (19)	161 (152)
VIII.	1930/31 ак. р. (II, III, IV.)	—	111 (84)	—	15 (12)	126 (96)
IX.	1931/32 ак. р. (III. і IV.)	—	57 (37)	—	6 (5)	63 (42)
X.	1932/33 ак. р. (IV. курс)	—	19 (—)	—	3 (—)	22 (—)

Окрім студентів були ще при Інституті, як сказано вище, докторанти. Інститут докторантів утворився року 1928. з осіб, що по скінченні студій в Інституті і складенні дипломних іспитів залишалися при Інституті для дальшої праці під керівництвом професорів Інституту, щоб дістати науковий ступінь — докторат (див. розд. „V. рік Інституту“ та „Матеріальна допом. студ.“). Перші докторанти закінчили свою працю і склали докторські іспити в акад. році 1928/29. — 12 осіб; в році 1929/30. склали докторські іспити — 8 осіб; в р. 1930/31. — 3; в р. 1931/32. — 5 і в р. 1932/33. — 2. Окрім того з осіб сторонніх склав докторат при Інституті — 1 (в акад. році 1931/32., промудався в р. 1932/33.) Декілька докторантів з причини прискішеної ліквідації Інституту закінчити розпочатих іспитів не встигли, декілька склали при інших високих школах.

Отже, за весь час існування Інституту як школи, до липня 1933 р. прослухали повний курс навчання в Інституті (8 семестрів) — 178 дійсних студентів, абсолювувало 116 студентів, закінчило з них Інститут цілковито (до липня 1933 р.) з дипломом і титулом педагога середніх шкіл — 84 особи й одна стороння особа. Отримали

титул доктора Інституту — 31 особа. Вільні слухачі студіювали здебільшого не всі дисципліни відповідного відділу й курсу й іспити складали тільки з окремих предметів.

З 84 закінчивших Інститут педагогів історично-літературний відділ закінчило 48 (з них 13 жінок), а саме підвідділ історії й суспільних наук 33, підв. літератури й мистецтва 15; математично-природничий відділ — 28 (з них 7 жін.), а саме підвідділ природничий — 22, підв. математичний — 6; муз.-педагогічний відділ — 8.

Отримали титул доктора істор.-літературних наук Інституту — 17 осіб, математ.-природн. наук — 10, музично-педагогічних наук — 4*) (див. прилоги).

ІХ. МАТЕРІАЛЬНА ДОПОМОГА СТУДЕНТАМ.

При заснуванні Інституту урядом ЧСР призначено було для студентів Інституту, емігрантів, що не мали матеріального забезпечення, — 50 стипендій. Цю кількість стипендій в першому ж році існування Інституту збільшено було до 72. На другий 1924/25 ак. р., з новим прийняттям студентів на перший курс, загальна кількість стипендій збільшилася до 120, а в 1925/26 ак. р. — до 150. У році акад. 1924/25. було усього дійсних студентів 129 і 40 надзвичайних, а в році 1925/26 дійсних — 182 і 33 надзвичайних. Отже, в перші роки існування Інституту велика більшість дійсних студентів Інституту діставала стипендії. Надзвичайні студенти й вільні слухачі стипендій в Інституті взагалі не діставали. З часом відсоток студентів, що діставали стипендії, значно зменшився, бо з роком акад. 1925/26. закінчилося приймання студентів на стипендії, отже взагалі кількість стипендій в Інституті вище 150 ніколи не підіймалася. З кінцем 1926/27 ак. р. закінчила Інститут вже перша група студентів-стипендіатів, а з кінцем 1927/28 ак. р. — друга, і на початок 1928/29 ак. р. залишався в Інституті останній, IV. курс, з 32-х студентів якого 29 ще користувалися стипендіями. Абсольвентам, що закінчили студії в 1926/27 р., стипендії продовжено для складання дипломних іспитів до 1. січня 1928 р., абсольвентам 1927/28 ак. р. — до 1 січня 1929 р. і абсольвентам 1928/29 ак. р. — до 1. січня 1930 р. Це були останні студенти-стипендіати.

До кінця 1926 р. стипендії видавалися в розмірі 500 к. ч. місячно і крім того додатково по 50 к. ч. місячно на одяг. Від 1. січня 1927 р. розмір стипендій знижено до 450 к. ч. і додаткові на одяг вже не видавалися. Але одночасно з тим м-во призначило тимчасово 1000 к. ч. місячно для видачі допомоги по 100 к. ч. місячно 10-ти студентам-

*) З стін Інституту вийшли не тільки свідомі педагоги, молоді наукові сили, але й ціла плеяда молодих українських письменників і поетів: О. Бабій, Б. Гомзин, Ю. Дараган, В. Заріцький, Галя Мазуренко, Ю. С. Масляк, М. Обідний, О. Стефанович, П. Тенянка, Ю. Шкрумеляк, О. Шовгенова-Теліга й інші.

стипендіям, які мали при собі родину. До того часу студенти Інституту ніякої додаткової допомоги на родину не діставали. Ця допомога припинилася з кінцем року 1929.

Окрім студентів-стипендіатів в Інституті були ще й студенти-допомоговці (8—15 щороку), що діставали постійну допомогу (здебільшого в розмірі 150—200 к. ч. місячно) з сум, що поповнювалися шляхом ‰ самооподаткування академічного персоналу та урядовців Інституту.

Це добровільне самооподаткування на утримання студентів-допомоговців Інституту заведено від 1/V. 1925 р. замість бувшого до того часу оподаткування на українські високі школи на Західніх Землях України і в затвердженому Проф. Радою за згодою академічного персоналу та урядовців Інституту розмірі стягалося що-місяця при видачі утримання. Це самооподаткування персоналу Інституту припинилося з днем 1. січня 1932 р., коли у зв'язку з розпочатою ліквідацією Інституту персонал замість попереднього утримання почав діставати тільки допомогу на прожиток в значно скороченому проти попереднього розмірі.

Фондом ‰ самооподаткування заряджував Сенат Інституту.

Другим приватним джерелом допомоги студентам Інституту був т. зв. фонд проф. Горбачевського, що утворився року 1925. зпочатку з пожертви проф. І. Горбачевського — 1542 к. ч. належної йому полекційної платні в Інституті, яку він передав на фонд допомоги студентам. Далі фонд поповнювався як платнею професорів Горбачевського й Артимовича, яку вони передавали до фонду, так і різними іншими пожертвами, пенями, зборами й т. і. До фонду цього вступило за весь час його існування 16.918,67 к. ч. Цим фондом порядкував окремий Допомоговий Комітет, що згідно з реґуляміном своїм ставив собі за ціль „всебічну допомогу студентам Інституту“ і складався, за статутом, з представника Сенату (ректор Інституту), інститутського лікаря і членів від студенства. Допомоговий Комітет видавав безповоротні грошові допомоги (хорим) і безпроцентові позички студентам Інституту. Останні виплати з цього фонду були в грудні 1931 р., після чого фонд, за вичерпанням коштів, зліквідовано.

Справа забезпечення студентів одягом, якою спершу опікувалася адміністрація Інституту разом із Радою Студенської Громади Інституту, після скасування спеціального одягового додатку до стипендій перейшла цілком до Громади Студентів Інституту, за запорукою якої певні фірми, на основі відповідної умови з Громадою, постачали й далі студентам одяг у борг на виплат.

Окрім стипендій студенських приділено було Інституту також певну кількість стипендій докторанських, що призначалися для тих абсольтентів Інституту, які, діставши вже диплом педагоґа, хотіли продовжити свої студії в Інституті науковим підготуванням на ступень доктора під керуванням своїх професорів і виявили до того відповідну здібність.

Вперше уділило міністерство такі стипендії на прохання ректорату Інституту для абсольтентів першого випуску 1927 р. Докторан-

ські стипендії призначалися звичайно на один рік (пізніше — на 9 місяців) в розмірі звичайної студенської стипендії — 450 к. ч. місячно. Для першого випуску 1927 р. уділено таких стипендій 13 (потім додано ще дві у зменшеному розмірі — 400 к. ч. місячно — з заощаджень Інституту) — на один рік від 1. січня 1928 р.; для другого випуску 1928 р. — 8 і для третього 1929 р. — 5.

Окрім допомоги грошової організовано було при Інституті також допомогу медичну як для студентів, так і для персоналу Інституту. Для цієї мети існував при Інституті лікар (професор Інституту др. В. Гармашів), що крім амбулаторного прийому в Інституті одвідував хорих, в разі потреби, й на помешканнях. На рецепти інститутського лікаря простіші ліки видавалися студентам Інституту безплатно з Ч.-С. Черв. Хреста. З Червоного ж Хреста через Інститут діставали деякі хорі студенти й невелику грошову допомогу на відживлення. Тяжче хорі студенти висилалися за допомогою Червоного Хреста на лікування до санаторій і лікарень чи шпиталів.

Х. СТУДЕНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ.

При Інституті існували дві студенські організації: „Студенська Громада“ та „Академічна Громада“. Студенська Громада утворилася 13. вересня 1923 р., коли з'їхалася більша частина студентів ново-відкритого Інституту. Громада мала назву „Студенська Громада Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі“ й мала свою печатку з написом назви Громади в мові українській і чеській. Метою Студенської Громади за статутом Громади (п. 5.) було: а) об'єднання всіх, що студіюють в Українському Педагогічному Інституті, для самовиховання й підготовки до праці на користь свого народу; б) організація співжиття членів Громади на принципах громадської та товариської солідарности; в) самопомога в академічних справах і піднесення інтелектуального розвитку своїх членів та г) матеріальна самопомога. Членами Громади за п. 10. статуту були „всі студіюючі в Українському Педагогічному Інституті, що значаться в списках студентів Інституту“. Органами Громади були: 1) Загальні Збори членів Громади, 2) Рада Громади, 3) Ревізійна Комісія та 4) Товариський Суд.

Перша Рада Громади обрана була в складі: голова — П. Тенянка члени — Б. Гомзин, І. Щерблюк, Г. Деркач та П. Герасимовичева. Далі на голову обиралися: І. Щерблюк, П. Тенянка, М. Обідний, Г. Руденко, М. Калинець, Л. Волохів.

Рада Громади, особливо в перші роки існування Громади, переводила досить інтенсивну роботу як культурного, так і господарсько-допомогового характеру. До роботи першого роду належало заснування студенської наукової бібліотеки, видання „Бюлетеню Студенської Громади“ (в 1924/25 р.), улаштування літературно-вокальних вечірок, участь і провадження роботи в інститутському видавництві

„Сіяч“, участь в педагогічно-філософському Т-ві ім. Г. Сковороди при Інституті, заснування Екскурсійного Комітету й т. д. Робота господарсько-допомогового характеру виявилася в заснуванні студенської ощадно-позичкової каси, участі в заснуванні Допомогового Комітету при Інституті (до складу якого входили представники Сенату й Ради Громади) і праці в ньому, у відкритті їдальні (хутко припиненої), в організації задоволення студентства одягом на пільгових умовах, в організації бюро праці для осіб, що закінчують Інститут, в заходах для урегулювання медичної допомоги в Інституті й санаторійного лікування, у виданні жетону-відзнаки для закінчивших Інститут і т. ін.

Студенська Громада була членом Центрального Союзу Українського Студентства („ЦЕСУС“); окремі її члени входили до складу Управи й Суду ЦЕСУС-а та до Редакційної Комісії „Студенського Вісника“. Була Громада теж членом Українського Громадського Видавничого Фонду.

У внутрішнім житті інститутським при вирішенні різних справ, що торкалися усього студентства, у зносинах з Ректоратом і Сенатом в імені студентства Інституту виступала Громада. Громада ж взяла чинну участь і в клопотах про остаточне зформування Інституту, як високої школи з 4-річним курсом навчання.

Як сказано вже вище, за статутом Студенської Громади членами її вважалися усі студенти Інституту. Так воно спочатку й було. Але тому, що в складі студентства Інституту були представники різних угруповань і різних політичних напрямків, в Громаді вже від заснування помічалися деякі тертя, певна незгода. Врешті дійшло до одвертого розколу. Частина студентів вирішила виступити із старої „Студенської Громади“ й заснувати нову — „Академічну громаду Студентів Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі“. 21. березня 1925 р. скликано було організаційні збори цієї нової Громади. В нову „Академічну Громаду“ увійшла приблизно $\frac{1}{3}$ усіх старих студентів-б. членів Студенської Громади — спершу 37, а потім число це збільшилося до 41. В старій Студенській Громаді мали перевагу студенти ес-ерівського напрямку; до Академічної Громади увійшли прихильники правіших, а почасти й лівіших напрямків. Головою Академічної Громади обрано Бориса Гомзина, який залишався головою весь час її існування. До першої Управи, окрім голови Гомзина, входили: В. Куриленко, Ів. Скубко, якого незабаром заступив Я. Кралька, та Ол. Іванів. Головним завданням своїм новоутворена Громада ставила піклування чисто академічними інтересами своїх членів і взагалі інтересами цілого українського студентства та справами загально-українськими. Праця у видавництві „Сіяч“ перейшла виключно до рук „Академічної Громади“, загалом же (в Допомоговому Комітеті і т. і.) обидві Громади працювали поруч. Академічна Громада мала й свій академічний періодичний орган — журнал „Спудей“, який припинився на 4-му числі в 1926 р. за браком коштів. Того ж року восени припинила фактично своє існування й сама Академічна Громада. Завмерла, і навіть формально не була розв'язана. До упадку з таким ентузіаз-

мом заснованої Академічної Громади привели першим чином знов таки тертя між членами, представниками різних напрямків: більшість членів не погоджувалася з правими ухилами керми Громади, дехто подав заяви про виступ з Громади, більшість просто зтратила інтерес до праці в Громаді. Дехто вважав існування двох Громад річчю штучною й непотрібною.

Таким чином в Інституті знов залишилася одна Студенська Громада. 26. жовтня 1927 р. вона урочисто, з участю Сенату Інституту, відсвяткувала чотириліття свого існування. До складу її належало ще 98 студентів і студенток Інституту, себто половина усього складу студентства Інституту. Але й вона швидко хилиться до упадку. Через рік, в жовтні 1928 р. до складу її належало вже тільки 18 членів, хоч в Інституті залишалося ще коло 80 студентів II-IV. курсів та вступило на I. курс ще 62 студенти.

Ядро Громади все ще складали старі студенти-емігранти, стипендіяти, що їх залишилося в Інституті всього коло 30. Нові студенти, що приходили головним чином з Волині й Галичини, — стипендій в Інституті не мали, студіювали здебільшого окрім Інституту й на інших високих школах і уявляли собою досить пливкий елемент, мало зв'язаний з внутрішнім життям Інституту. До Громади вони звичайно не вступали. Студенти-волиняки мали якийсь час свою власну Громаду, яка проте існувала вже поза Інститутом і нічим зв'язана з ним власне вже не була, окрім участі в ній осіб, що студіювали в Інституті.

Тим часом не тільки кількість членів, а й обсяг діяльності Студенської Громади потроху зменшувався. Як вимоги самого життя викликали в свій час повстання Студенської Громади й наповнили змістом коло її діяльності, так само завмирання життя Інституту, припинення дальших приймань студентів, припинення стипендій, погіршення матеріального стану студентства й професури, що викликали зменшення, а потім і припинення діяльності Допомогового Ко-Комітету, скорочення, а потім і припинення видавничої діяльності „Сіяча“ й т. і. — обмежували все більше поле діяльності Студенської Громади, яка врешті й завмерла в році 1932., хоча формально, як і Академічна Громада, розв'язана не була.

Окремо від цих студенських організацій стояв інститут студенських старост. Старости вибиралися на кожному курсі кожного відділу. Їх призначенням було зноситися з деканатами й професурою в справах академічних.

ХІ. УСТАНОВИ, ЗВ'ЯЗАНІ З ІНСТИТУТОМ: МАТУРАЛЬНІ КУРСИ, ІНТЕРНАТ ДІТЕЙ-СИРІТ, УКРАЇНСЬКА ГІМНАЗІЯ, КОНТРОЛЬНО-ІСПИТОВА КОМІСІЯ.

Постановою УГК з дня 24. IX. 1924 р., як то сказано було вище в загально-історичній частині (стор. 17 й 23), до Педагогічного Інституту передані були Українські Матуральні Курси й т. зв. Інтернат дітей-сиріт, що були до того часу під керуванням УГК.

Курси ці організовані були УГК в Подєбрадах в 1922 р., а потім переведені до Праги й почали тут функціонувати від 9. IX. 1923 р. на чолі з директором курсів проф. Є. Іваненком. На курсах викладали 10 професорів та лекторів Інституту (Є. Іваненко, Ф. Гула, І. Майстренко, Я. Ярема, М. Тимченко, В. Кушнір, С. Риндик, М. Терлецький, М. Лорченко, В. Богацька) та 6 сторонніх, спеціально запрошених лекторів (Н. Григорійв, М. Хлюр, І. Кобизський, І. Паливода, К. Плохий, Т. Пасічник). До цих курсів перейшли й студенти підготовчого курсу Інституту після відділення його від Інституту й приєднання до матуральних курсів. Усього учнів на курсах було 141, з них стипендіатів 104. Усі учні поділені були відповідно до знань і здібностей на 4 групи. Перша, старша група скінчила курси й склала іспити 4. IX. 1924 р., остання — 5. III. 1925 р., після чого курси зачинено. З 123 учнів, що приступили до іспитів, скінчило курси своєчасно 111 учнів та 9 було репробовано, і більша частина з них скінчила пізніше.

При матуральних курсах з весни 1924 р. відчинено було дві молодші підготовчі класи. До цих клас вступили переважно діти-сироти, що прибули в кінці грудня 1923 р. до Праги з табору Щепійорно в Польщі в кількості 29 дітей разом з двома своїми виховниками Ів. Кобизським та М. Хлюром. Діти ці жили в окремому „Інтернаті дітей-сиріт“ в бараках, приділених для цієї мети Ч-С. Червоним Хрестом, що дав від себе також опал, інвентар і опікувався санітарно медичною справою інтернату. Цей інтернат і було передано до педагогічного Інституту разом з матуральними курсами.

Коли матуральні курси у березні 1925 р. закрились, виникла думка, як то було вже зазначено в загально-історичній частині, реформувати підготовчі класи при матуральних курсах і школу для дітей в інтернаті в гімназію. З початком 1925/26 шкільного року гімназія й почала існувати при Інституті, спочатку в складі I, III. і V. клас з окремим статутом як Українська реформована реальна гімназія при Інституті (як школа вправ Інституту) під керівництвом директора, який, згідно з статутом гімназії, призначався Сенатом із членів Професорської Ради Інституту. На утримання своєї гімназії отримала від Міністерства Закорд. Справ окреме асигнування 15.000 к.ч. місячно. Це й був перший бюджет гімназії, який з часом, з поширенням гімназії, відповідно збільшився. При гімназії залишився інтернат. Окрім дітей-сиріт з інтернату, до гімназії вступило чимало дітей українських емігрантів, що перебували в ЧСР. Поруч з нормальними класами реформованої реальної гімназії при гімназії склалися з старших учнів, що перше вчилися на колишніх матуральних курсах, 2 групи учнів, які відповідали 5-6 і 6-7 класам звичайної реальної (нереформованої) гімназії. Ці учні з часом скінчили курс і склали іспити за програмою реальної гімназії, при чому з останньої групи в 1926/27 шк. р. утворено вже нормальну останню 7 класу реальної (нереформованої) гімназії. Таким чином у 1926/27 шк. р. гімназія функціонувала в складі II, IV. і VI. клас реформованої реальної гімназії та VII. класи реальної (нереформованої) гімназії. Окрім

того фактично існували ще I. й III. класи, як підготовчі гімназіальні курси, але ці курси не були ще визнані чеською шкільною владою.

Усіх учнів на кінець 1926/27 шк. р. було 111 (93 в класах реформованої реальної гімназії та 18 в VII. класі реальної гімназії). На допомозі Міністерства Закорд. Справ було з них в інтернаті 80 і поза інтернатом 18, разом 98 учнів. Решта 13 учнів були на утриманні батьків. В цьому 1926/27 шк. році закінчило вже гімназію 14 учнів. Це був ще випуск nereформованої реальної гімназії. На початок шк. р. 1927/29 залишилися тільки нормальні класи реформованої реальної гімназії. Отже, ціла гімназія остаточно перетворилася в реформовану реальну гімназію (8-класову) й функціонувала в тому році у складі I, II, III, IV, V. і VII. клас, бо восени 1927 р. шкільна влада визнала вже як II. і IV. класи бувші підготовчі курси I. та III. класи. Кількість учнів на кінець шкільного року була 101 і 6 приватистів (61 хл. і 46 дівчат). Походило з них із Великої України 40, з українських земель під Польщею — 48, з інших країв — 19. Усі національності української. На допомозі міністерства було з них в інтернаті — 89 і поза інтернатом — 10, разом 99, своєкоштных — 8.

Учительський персонал складався на кінець 1927/28 шк. р., цього першого року існування вже остаточно сформованої гімназії, з 8 учителів штатних і 7 нештатних (з них 5 учителів чеської мови в різних класах гімназії) та 1 учителя для необов'язкових предметів.

Персонал інтернату складався з 5 виховників та виховниць — здебільшого абсолювентів та педагогів Інституту, лікаря й господаря.

Директором гімназії з початку її заснування, як гімназії, від 1 травня 1925 р. до 1 лютого 1928 р. був професор Педагогічного Інституту др. Яким Ярема, а від 1 лютого 1928 р. проф. Інституту др. Агенор Артимович. В 1930 р. проф. Артимович залишив посаду директора з причини недуги, й на його місце призначило Міністерство (на підставі розписаного Сенатом Інституту конкурсу) професора гімназії Івана Кобизського, який і залишався директором гімназії й на далі роки.

Від початку заснування гімназія була в Празі, лекції відбувалися в помешканнях чеських шкіл, а інтернати (бурси) містилися в старих військових бараках на передмісті. Помешкання було тісне, невідне, дуже негігієнічне. Не було місця для влаштування своєї кухні, теплих уборних. Од осені 1927 р. гімназію переведено в м. Ржевниці під Прагою, інтернати розмістилися в нових вигідних будинках, господарку кухні перебрала до рук адміністрація гімназії.

Гімназія від самого початку заснування її перебувала при Інституті під доглядом і ближчим керівництвом Сенату Інституту й щодо навчання, й щодо справ господарських. Усі її грошові розрахунки, звіти, взагалі зносини з міністерством йшли виключно через Інститут. При Сенаті був постійний референт в справах гімназії (один з членів Сенату). Нагляд над гімназією з боку Міністерства Шкільництва й Нар. Освіти провадився через спеціально призначеного „інспектора“ (до 1. XI. 1930 р. дир. академічної гімназії в Празі Ф. Лакомий,

а потім проф. Й. Урбан). Такий порядок тривав до осені 1932 р., коли, з огляду на близьку ліквідацію Інституту, довелося гімназію від нього відділити. З цією метою, з ініціативи М-ва Шкільництва й Нар. Осв., засновано в початку 1932 р. окреме „Товариство для допомоги українським школам в ЧСР“ („Spolek pro podporu ukrajinských škol v ČSR v Praze“) з представників чеського й українського громадянства, під опіку якого з днем 31 березня 1932 р. і перейшла гімназія. На чолі Т-ва стала Кураторія, яка з свого складу обирає Управу. Першим головою Кураторії став директор реальної школи в Празі др. І. Вінклер, заступником голови обрано др. Хв. Гулу, доц. Інституту, колишнього референта справ гімназії в Сенаті Інституту.

В рік відділення гімназії від Інституту вчилася в ній 111 учнів (66 хл. і 45 дівчат), педагогічний персонал складався з 7 штатних та 6 нештатних учителів (трое з останніх разом з тим були виховниками в інтернаті гімназії). Окрім того чеську мову викладали 4 учителі місцевої школи („міщанки“). За час перебування гімназії під зарядом Інституту закінчили її та одержали свідоцтво зрілості 72 учні (58 хл. та 14 дівчат).

Окрім зазначених установ — Укр. Матуральних Курсів, Інтернату дітей-сиріт та Укр. реформ. реальної гімназії існувала при Інституті ще одна загального значіння інституція, зорганізована зарядженням М-ва Шкільництва й Нар. Осв. з дня 3/VI. 1926 р. — „Українська контрольна й іспитова Комісія для перевірювання середньошкільної освіти“, що мала своїм завданням перевірення освітніх документів студентів Інституту й Укр. Господ. Академії в Подєбрадах, а також і документів усіх взагалі українських і білоруських студентів, що того потребуватимуть, незалежно від того, на яких високих школах вони студіюють.

Комісія існувала до 20/I. 1930 р. Докладні відомості про організацію, завдання й діяльність цієї Комісії подано в загально-історичній частині (див. стор. 22, 24, 34).

ХІІ. ІНСТИТУТСЬКІ СВЯТА: ПРИЛЮДНІ УРОЧИСТІ АКАДЕМІЇ, КОНЦЕРТИ ТА ШКІЛЬНІ СВЯТА.

Від першого року свого існування, починаючи від урочистого відкриття Інституту 7. липня 1923 р., Інститут щороку улаштував різні свята на спомин визначних подій нашого минулого чи на пошану пам'яті то своїх українських видатних людей, то світових славнозвісних діячів духової культури. То пишні й бучні, прилюдні, то скромні, шкільні, родинного характеру, в колі своєї інститутської сім'ї. Прилюдні свята відбувалися в великих залах Обецного Дому, Умелецкої Беседи, „Глаголю“ й т. і. На цих святах окрім широких кол українського громадянства бували представники Міністерства Закордонних Справ та Шкільництва й Народньої Освіти та інших офі-

ційних установ, високих шкіл та різних наукових і громадських чеських інституцій і організацій, представники різних національних організацій (білоруських, грузинських, козачих, горців Кавказу, литовських і інш.), а також представники різних Інституцій і організацій українських. Програм цих свят складався з відповідних промов і рефератів, часом суто-наукових розправ та вокально-музичних відділів з широким програмом з участю інститутського студентського хору та співаків, музиків і декламаторів з академічного персоналу та студентства переважно музично-педагогічного відділу Інституту. Цим музичним частинам свят Інститут надавав особливе значіння не тільки тому, що вони надавали святам особливо урочистого характеру (відспівання гімнів, патріотичних пісень і т. п.), але й тому, що давали змогу широким колам українського громадянства на чужині не тільки почути у мистецькій виконанні свої рідні співи й музику, але й познайомитися з новими творами українських компоністів, а також і з славнозвісними творами світових мистців.

Шкільні свята неприлюдні, так мовити — домашні, відбувалися здебільшого в помешканнях Кржеменцової гімназії або в самому Інституті — для студентства, професорського й службового персоналу та їх родин. Як були традиційні прилюдні свята — Шевченківське й Драгоманівське (на Драгоманівських святах звичайно ректор Інституту подавав звіт з попереднього академічного року, й переводилася іматрикуляція нових студентів), — так були традиційні свята і шкільні, що теж відбувалися щороку: день 28. жовтня — роковини повстання Чесько-Словацької Республіки та день 7 березня — день народин Президента ЧСР Т. Масарика (року 1925. в 75-ліття народин Т. Масарика відбулася прилюдна святочна академія, р. 1930. — у 80-ліття народин — святочна академія і р. 1931. — прилюдне святочне наукове засідання Інституту).

Інститутські свята вносили в одноманітне трудове життя школи певне оживлення, різноманітність, поглиблювали взаємовідносини між школою й широкими колами українського громадянства, та сприяли нав'язанню ближчих зносин з представниками дружніх нам націй. Тому Інститут надавав їм великого значіння і дбайливо їх улаштовував.

Перше прилюдне інститутське свято — відкриття Інституту відбулося 7. липня 1923 р. дуже урочисто, про що докладно сказано вище в загальній частині (підрозд. „Заснування Інституту“ — ст. 11.).

На цьому святі директор Інституту проф. Білецький виголосив свою програмову промову-доповідь, в якій, змалювавши стан, що в ній перебувала давніше школа на Україні, намітив як головне завдання праці нововідкритого Українського Педагогічного Інституту витворення такого новітнього учительства, що мало б покласти в основу своєї прийдешньої самостійної праці і з'уміло б перевести в життя такі головні завдання:

1) виховувати здорову і сильну духом людину в гармонійнім поєднанні всіх духових сил душі (інтелекту, почуття і волі); 2) розви-

вати інтелектуальну сферу в дитині в об'єднанні з емоційно-образним мисленням (культивування творчої фантазії); 3) виховувати людину творчу і працездатну, культивуючи здорову інтуїцію, найголовнішу силу творчого процесу; 4) духово підносити дитину через уявлення до мислення, через репродукційну і творчу уяву до емоційно-образного мислення і до інтуїції; 5) розвивати самодіяльність дитини і виявляти процес шукання правди (наукової, філософської, етичної і т. д.), примінюючи відповідні методи педагогічної праці; 6) базувати усю цю працю на національному ґрунті виховання.

8. листопада того ж таки 1923 року відбулося друге урочисте свято, що стає традиційним в житті Інституту — святочна прилюдна академія, присвячена пам'яті патрона Інституту Михайла Драгоманова. Свято це улаштував Інститут в залах Общого Дому спільно з основником Інституту Українським Громадським Комітетом. На академії виступили з рефератами директор Інституту проф. Л. Білецький на тему „М. Драгоманів і його місце в історії розвитку української літературно-наукової критики“ й голова УГК М. Шаповал на тему „М. Драгоманів, як педагог суспільства“.

20 січня 1924 р. відбулося урочисте свято сполуки Українських Земель, улаштоване Інститутом теж разом з УГК. На святі цьому реферат предložив проф. Інституту др. В. Сімович.

7 березня — свято на пошану Пана Президента ЧСР Т. Масарика, на якому з докладами виступили проф. др. Я. Ярема і проф. С. Русова.

17 березня відбулося перше урочисте Шевченківське свято, улаштоване Інститутом спільно з УГК та з Українським Історично-філологічним Науковим Товариством — в 63. роковини смерті Т. Шевченка. З доповідями на цьому святі виступили директор Інституту проф. Л. Білецький на тему „Еволюція поетичних образів ідей у творчості Т. Шевченка“ та проф. др. В. Сімович на тему „Великий лях — поема Т. Шевченка“. Це свято, як і свято Драгоманівське, стає традиційним, улаштовується Інститутом щороку з найбільшою урочистістю та можливо широким програмом музично-вокального відділу.

Улітку того ж таки 1924 р. відбулося ще свято, присвячене пам'яті Б. Грінченка, з рефератами професорів Л. Білецького, В. Сімовича та Д. Дорошенка.

Окрім того у березні (15. III. 1924 р.) заходами Комітету при Інститутській Студенській Громаді (ім. Сковороди) улаштовано святочну академію з нагоди 130. роковин смерті українського філософа Г. Сковороди.

Визначніші свята, що відбулися в дальші роки існування Інституту, були такі:

В академічному році 1924/25: 20 грудня 1924 р. традиційне свято — урочиста академія пам'яті М. Драгоманова з рефератами: проф. др. В. Сімовича — „Австроруські спомини Драгоманова“ та студента Щерблюка — „Відносини Драгоманова до студентів на підставі його листів до редакції „Друга“; 6 березня 1925 р. — святоч-

на академія з приводу 75. річниці народження Президента ЧСР проф. Т. Масарика з рефератами: проф. Я. Яреми — „Масарик, як педагог і виховник свого народу“ та студента П. Тенянка — „Масарик і студентство“; 2 травня 1925 р. — святочна академія-концерт пам'яті Т. Шевченка з рефератами лектора Д. Чижевського — „Характер релігійності Т. Шевченка“ та студента Б. Гомзіна — „Ідея національної свободи й почуття вічності у творах Т. Шевченка“.

В академічному році 1925/26: 21/XI. 1925 р. — концерт-академія з нагоди 25-літніх роковин з дня смерті чеського композитора Зденка Фібіха з рефератами в. об. доц. Хв. Стешка — „Фібіх, як композитор“ (музичний програм виключно з творів Фібіха); 19/XII. 1925 р. — святочна академія пам. М. Драгоманова з рефератами: проф. Д. Дорошенка — „Драгоманів і українська історіографія“, доц. Хв. Слюсаренка — „Драгоманів і його студії з історії Риму“ та студента П. Тенянка — „Чудацькі Думки“ М. Драгоманова“ (На цьому святі в музичному відділі було виконано між іншим уперше студентським хором Інституту „Поклик до братів Слав'ян“ Драгоманова, музика в. о. доц. Інституту Н. Нижанківського); 18/II. 1926 р. — урочиста академія-концерт, присвячена Т. Шевченкові, з викладом проф. Л. Білецького — „Ідея й образ у поетичній концепції Т. Шевченка“ та рефератом студ. О. Іващенко — „Українська жінка в поезіях Т. Шевченка“ (В концертній частині між іншим уперше виконана композиція проф. Інституту Хв. Якименка на слова Шевченка „Чого мені тяжко“; у травні 1926 р. — святочна академія (з покладенням вінків на пам'ятник) на пошану пам'яті Ф. Палацко (разом з іншими українськими школами в ЧСР); 28/V. — жалібна академія з приводу вбивства Симона Петлюри (вдень) і свято на пошану пам'яті Івана Франка.

В академічному році 1926/27: 18/XII. 1926 р. — святочна академія — Драгоманівське свято, сполучене з святом настановлення нового ректора, з інавгураційним викладом нового ректора проф. др. В. Сімовича — „Драгоманівський правопис, його науковість (фонетичність), практичність та його майбутнє“; 26/II. 1927 р. — свято Песталоцці з нагоди 100-літніх роковин його смерті з викладами проф. Д. Чижевського та проф. С. Русової; 14/III — інститутський студентський вечір на користь хорих студентів з виставою й концертом; 30/IV. — урочисте Шевченківське свято-академія з рефератом лект. др. П. Феденка — „Шевченко й Гоголь“ та лект. Г. Омельченка — „До зносин Т. Шевченка з Я. Кухаренком“; 28/V. — свято-концерт Бетговена з нагоди 100-ліття з дня його смерті з рефератом в. о. доц. Хв. Стешка.

В академічному році 1927/28: 1/X. 1927. — академія пам'яті Михайла Максимовича — 100-ліття української науки (1827 р. — магістерська праця і збірник українських народніх пісень М. Максимовича) з викладами: проф. Л. Білецького — „Життя й діяльність Максимовича“ та проф. др. В. Сімовича — „Ритмика Слова о полку Ігоревім в перекладі на українську мову Максимовича“; 26/XI. — ювілейне свято О. Кобилянської з рефератами проф. В. Сімовича (вступ-

ний реферат), проф. Л. Білецького — „Гене́за поетичної творчості О. Кобилянської“ та студентки С. Цимбалістівни — „О. Кобилянська й критика“; 19/XII. — урочиста Драгоманівська академія з викладом доц. др. М. Дольницького — „Проблема поділу східної Європи в Мих. Драгоманова“ (У музичному відділі між іншим виконана уперше композиція лект. Інституту др. З. Лиска — „У тієї Катерини“, музична поема на фортепіано та для трьох баритонів); 24/I. 1928 р. — урочистий вечір творів М. Лисенка з нагоди 15. роковин його смерті з вступним рефератом ректора проф. др. В. Сімовича про значіння М. Лисенка — національного генія-музики й виставою: Музичний образ — „Огні горять“ і „Ноктюрн“ — одноактова опера, „Плач Ярославни“ — музичний фрагмент (В лютому того ж року вечір повторено в Подєбрадах); 26/V. — урочисте Шевченківське свято-академія з рефератом проф. М. Славінського — „Поява Шевченка“.

В академічному році 1928/29: 17/XI. 1928 р. — академія-концерт з нагоди 100. роковин смерті композитора Фр. Шуберта з рефератом в. о. доц. Хв. Стешка; 30/I. 1929 — урочисте свято п'ятиліття існування Інституту з докладом ректора др. В. Сімовича — „П'ять років Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі“ та промовою представника студентства Інституту (В музичному відділі виконано між іншим „Кантату на п'ятиліття Інституту“, комп. лект. Інституту др. З. Лиска на слова кол. студента Інституту др. Б. Гомзина, та деклямацію „П'ять літ“ — ювілейну поезію студента Інституту О. Стефановича); 15/V. — урочисте Шевченківське свято — академія-концерт з рефератом проф. С. Сірополка — „Шевченко, як педагог“; 29/V. — улаштована музично-педагогічним відділом Інституту святочна академія з приводу 25. роковин смерті чеського композитора Антоніна Дворжака з рефератом в. о. доц. Хв. Стешка — „Життя і творчість А. Дворжака“.

В академічному році 1929/30: 14/XII. — урочисте свято — академія на пошану пам'яті М. Драгоманова з викладом доц. др. П. Феденка; 5/III. 1930 р. — святочна академія з нагоди 80. ліття уродин Пана Президента ЧСР Т. Г. Масарика з вступною промовою ректора проф. др. В. Сімовича, викладом проф. Я. Яреми та промовою кол. студента Інституту педагога Л. Волохова — від студентства Інституту; 4/IV — святочний концерт, присвячений майстрові чеської музики Ферстерові з нагоди 70-ліття його народин, з рефератом в. о. доц. Хв. Стешка; 28/V. — святочна Шевченківська академія-концерт з рефератом доц. др. В. Січинського — „Шевченко-графік“.

В академічному році 1930/31: 1/XII. 1930 р. — урочисте засідання з приводу 300-ліття від дня смерті Івана Кеплера, улаштоване Природничо-Математичним Т-вом при Педагогічному Інституті, з вступним словом проф. др. В. Гармашова та викладом доц. др. Хв. Гули — „Іван Кеплер — життя і твори“; 17/XII. 1930 р. — Драгоманівське свято — академія, сполучена з настановою нового ректора, з докладом ректора проф. др. В. Сімовича, інавгура-

ційним викладом нового ректора проф. др. В. Гармашова — „Недуга та смерть М. Драгоманова“ (В музичному відділі свята між інш. виконано „На проводи“ — мішаний хор, композиція проф. Інституту Хв. Якименка до слів М. Старицького, присвячених Драгоманову); 7/III. 1931. — прилюдне святочне наукове засідання Інституту в день уродин Пана Президента ЧСР Масарика з рефератом доц. др. П. Феденка — „Слав'янська ідея у Масарика“; 7/V. — прилюдна ювілейна академія з нагоди 75-ліття з дня народження проф. Інституту С. Хв. Русової з привітальною промовою ректора др. Гармашова, рефератом проф. Л. Білецького про життя й діяльність С. Русової, привітаннями від студентів Інституту та від різних українських інституцій та організацій.

В академічному році 1931/32: 12/XII. 1931 р. — Драгоманівське свято-академія з вступним словом ректора проф. др. В. Гармашова й викладом проф. Д. Чижевського — „Драгоманів і Стронін“.

В академічному році 1932/33. відбулося останнє інститутське свято — урочисте свято десятиліття існування Інституту, сполучене з академією на честь патрона Інституту М. Драгоманова. Свято відбулося 19/VI. 1933 р., як і 10 років перед тим свято відкриття Інституту, в залі Геологічного Інституту (на Вишеграді, Альбертов 6) у присутності представників міністерств Закарпаття та Шкільництва й Нар. Освіти ЧСР, чеських і українських високих шкіл, представників від Грузинів, Білорусів, Литовців, Кубанців та від багатьох українських установ і організацій. По промові ректора проф. др. В. Сімовича та слові в імені кол. студентів Інституту др. П. Тенянка вислухано численні привітання, що надійшли від різних установ і організацій. В другій частині свята — академії, присвяченій М. Драгоманову, виступили з докладами проф. Білецький, — „Драгоманів і Франко“ та доц. П. Феденко — „Драгоманів і українофільство“.

За десять літ свого існування улаштував Інститут коло 40 тільки прилюдних урочистих свят з музичними відділами програмів, не рахуючи багатьох свят шкільних для тіснішого інститутського кола.

Окрім улаштування своїх власних свят, академій і концертів Інститут що-року брав участь висиланням своїх делегатів, адрес, привітань і т. і. в різних ювілеях, святах, жалібних академіях і т. д., що улаштовували інші українські й неукраїнські установи й організації як в ЧСР, так і поза її межами.

ПРИЛОГИ.

Прилога 1.

Статут

Українського Високого Педагогічного Інституту ім. Михайла Драгоманова у Празі (останній, введений в Інституті від 8 липня 1925 р.).*)

I. Загальні положення.

§ 1. Інститут має назву „Український Високий Педагогічний Інститут ім. Михайла Драгоманова у Празі“; місце його осідку на території ЧСР є місто Прага, та воно в разі потреби й за згодою Влади ЧСР може бути змінене.

§ 2. Український Високий Педагогічний Інститут є школа з високошкільною організацією й наукою; її мета підготовляти вчителів для української середньої школи, а також організаторів шкільництва й народньої освіти.

§ 3. Український Високий Педагогічний Інститут знаходиться під доглядом Міністерства Закордонних Справ та Міністерства Шкільництва й Народньої Освіти ЧСР.

§ 4. Український Високий Педагогічний Інститут складається з трьох відділів: 1. відділ історично-літературний із підвідділами а) літератури й мистецтва та б) історії й суспільних наук; 2. відділ математичний з підвідділами а) математики й фізики та б) природничих наук; 3. відділ музично-педагогічний.

Примітка: Визначує нові відділи, поділює відділи на підвідділи, з'єднує відділи й підвідділи, касує їх — Професорська Рада Інституту. Але ж такі постанови Професорської Ради підлягають затвердженню Міністерства Шкільництва та Міністерства Закордонних Справ ЧСР.

§ 5. Викладава мова в Українськiм Високiм Педагогічнiм Інституті — українська. Коли б виникла потреба якусь наукову дисципліну викладати іншою, неукраїнською мовою, то це може статися після вирішення Професорської Ради Інституту.

§ 6. Український Високий Педагогічний Інститут має печатку з написом двома мовами: українською та чеською: „Український Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова у Празі“.

II. Академічний персонал Українського Високого Педагогічного Інституту.

§ 7. Академічний персонал Українського Високого Педагогічного Інституту складається з професорів, доцентів, лекторів наукових і практично-помічних предметів, асистентів, ляборантів і аспірантів.

§ 8. На професорів Українського Високого Педагогічного Інституту можуть бути обрані 1) особи, що мають титул професора українських чи інших високих шкіл або відповідний науковий ступінь українських чи інших високих шкіл, а також відповідний науково-педагогічний стаж, або 2) такі, що викажуться оригінальними науковими працями й науковим педагогічним стажем.

§ 9. Доцентами Українського Високого Педагогічного Інституту можуть бути вибрані особи, що 1) є доцентами українських чи інших високих шкіл, або 2) ті, що скінчили курс високої школи та мають наукові праці, а також педагогічний стаж.

§ 10. На лекторів наукових предметів можуть бути покликані особи, що скінчили відповідну високу школу й мають з свого фаху спеціальне підготування; лекторами практично-помічних предметів можуть бути особи, що мають спеціальне підготування для тих предметів.

§ 11. Асистентами, ляборантами й аспірантами можуть бути передусім найздібніші б. студенти, що скінчили Український Високий Педагогічний Інститут

*) Див. загально-істор. частину стор. 18.

і визначились інтересом до науково-педагогічної праці. Коли ж би з деяких дисциплін не нашлося кандидатів на асистентів, лаборантів та аспірантів серед закінчивших студентів Українського Високого Педагогічного Інституту, то можуть ними стати інші особи, що скінчили якусь високу школу й виказали у відповідному фаху здібності до науково-педагогічної праці.

Примітка: До тимчасового виконування обов'язків асистента й лаборанта можуть бути допущені й такі особи зпоміж студентів Українського Високого Педагогічного Інституту, що своїх студій іще не закінчили, але ж виявили здібності до науково-педагогічної праці найвищої кваліфікації.

III. Наукова частина.

§ 12. Дисципліни, викладані в Українським Високім Педагогічним Інституті, поділяються на 1) загально-обов'язкові для всіх студентів Інституту і 2) спеціальні, обов'язкові лише для студентів із поодиноких відділів, чи підвідділів.

§ 13. Загально-обов'язкові дисципліни для всіх студентів розподілені між такі катедри: 1. педагогіка; 2. педагогічна психологія з педологією; 3. філософія; 4. гігієна; 5. економіка; 6. соціологія і правознавство. Лектури: 7. українознавство (укр. мова, історія України, істор. укр. літер.); 8. чеська мова; 9. німецька мова. Всіма цими дисциплінами відає історично-літературний відділ.

§ 14. Спеціальні предмети, обов'язкові лише для студентів одного з відділів, чи підвідділів, розподіляються між такі катедри: а) на відділі історично-літературному: 1. українська мова; 2. мовознавство; 3. українська література; 4. історія України; 5. класична філологія; 6. історія стародавніх і античних народів; 7. історія західно-європ. літератур; 8. історія слав'янських літератур; 9. історія середньовіччя й нових часів; 10. історія Слав'ян; 11. історія мистецтва; — б) на відділі математично-природничому: 1. математика; 2. теоретична механіка; 3. астрономія; 4. фізика й метеорологія; 5. зоологія; 6. ботаніка; 7. мінералогія з кристалографією та геологія; 8. хемія; 9. фізична хемія; 10. географія; 11. біологія; — в) на відділі музично-педагогічному: 1. теорія музики й композиції; 2. історія музики; 3. музична етнографія; 4. музична акустика та психофізіологія; 5. класи: а) фортеп'яну, б) скрипки, в) сольового співу, г) диригентури. Замість лектури німецької мови для клас сольового співу та диригентури обов'язкова лектура італійської мови.

Крім того, для всіх відділів заводиться такі не обов'язкові лектури: 1) французька мова, 2) англійська мова, 3) російська мова, 4) польська мова, 5) білорусознавство.

Примітка: Професорська Рада має право збільшувати число катедр та лектур або й касувати ті, що вже існують, коли цього вимагатимуть інтереси Інституту.

§ 15. Наука в Українським Високім Педагогічним Інституті обіймає чотири роки (курси), по два семестри з кожному, при чому один курс переважно загальний і теоретичний, а три інші поступнево переходять у спеціальні й науково-практичні. Самі науково-педагогічні дисципліни, розподіл їх на окремі курси, порядок семестрових, курсових іспитів та кольоквіїв, а також дипломних іспитів визначають окремі наукові пляни, програми та регуляміни, які виробляє Професорська Рада.

§ 16. Для практичного переведення навчання в Українському Високому Педагогічному Інституті при Інституті можуть бути засновані підготовчі курси для дорослих із програмою середніх шкіл, досвідні школи для практично-педагогічного навчання (середня школа для дітей шкільного віку) та інші педагогічно-допомогові установи, як ось: бібліотека, лабораторії, кабінети, семінари, комісії в окремих відділах, підвідділах та різних галузях науково-педагогічних дисциплін, науково-педагогічні товариства, науковий орган та товариство для видавання викладів, підручників і т. і.; всі ці педагогічно-допомогові установи повстають та існують на основі окремих регулямінів, які виробляє Професорська Рада Інституту.

IV. Догляд за Українським Високим Педагогічним Інститутом та керма його.

§ 17. Найвищий догляд за Українським Високим Педагогічним Інститутом належить Міністерству Закордонних Справ і Міністерству Шкільництва та Народної Освіти ЧСР, що а) затверджують річний і місячний бюджет, б) затверджують академічний персонал Інституту, в) основний план і програму Інституту, г) призначають стипендії для студентів, ґ) затверджують статuti для підготовчого курсу Інституту і для середньої школи, педагогічний персонал для обох установ, д) затверджують усі фінансові видатки, е) мають право контролю над усією фінансовою та академічною частиною Інституту й усіх його установ.

§ 18. Органами, що їм безпосередньо підлягає науково-педагогічна й адміністративно-господарська справа Українського Високого Педагогічного Інституту, є: а) Професорська Рада Інституту, б) сенат, в) ректор та проректор, г) збори професорів поодиноких відділів та ґ) деканати відділів.

А. Професорська Рада Інституту.

§ 19. Професорська Рада Інституту є керівничий орган усього академічно-педагогічного життя Українського Високого Педагогічного Інституту.

§ 20. Професорська Рада Інституту складається з осіб, що кермують катедрами й за них одповідають перед відділами та Професорською Радою.

Примітка: 1. Катедрами кермують професори, що мають штатну платню в Інституті. За відсутністю такого професора кермування катедрою може бути тимчасово доручене професорові іншої української високої школи або доценту в Інституту. Коли ж відповідного кандидата на катедру не знайдеться ні серед академічного персоналу Інституту, ні поміж професорами інших укр. високих шкіл, то катедра вважається незаміщеною, й кермування нею доручається тимчасово професорові чи доценту, що має катедру спорідненої науки.

Примітка: 2. Керманичі кляс на музично-педагогічному відділі привірюються до керманичів катедр.

§ 21. Засідання Професорської Ради відбуваються під головуванням ректора, коли на Раді буде не менше, ніж половина дійсних членів, а справи, крім справ статутного характеру, вирішуються абсолютною більшістю голосів присутніх членів. За відсутністю ректора головує на Раді проректор.

§ 22. До компетенції Професорської Ради належить: а) зверхня контролю над усіма установами Інституту, б) вибирати ректора, проректора та секретаря Ради, в) затверджувати деканів, продеканів та секретарів відділів, г) із ініціативи відділів вибирати професорів, доцентів та лекторів, ґ) затверджувати асистентів, лаборантів, завідуючих науковими та педагогічними кабінетами та бібліотекою, д) звільнювати осіб академічного складу, коли вони не задовольняють науково-педагогічних та інших вимог, е) затверджувати науковий план, програми з окремих дисциплін, статuti: підготовчих курсів, середньої школи, дитячого садка, є) подавати на затвердження влади ЧСР академічний персонал Інституту, ж) виробляти регулямини академічного життя та провірювати знання студентів Інституту, з) кермувати бібліотекою в її науково-педагогічній частині, лабораторіями, кабінетами, и) затверджувати прийнятих студентів, і) видавати науково-педагогічні органи і призначувати для них редакторів, а також визначувати теми для конкурсних праць та практичних занять для студентів; ї) організувати наукові екскурсії, й) нав'язувати зносини з іншими науковими та педагогічними установами, товариствами, к) розв'язувати інші справи науково-організаційного характеру, що їх поставить на денний порядок ректор сам або в порозумінні з ректором інші члени Професорської Ради — числом не менш, ніж п'ять.

Б. Сенат.

§ 23. Сенат складається з ректора Інституту, проректора, деканів, продеканів і секретаря Професорської Ради.

§ 24. До компетенції Сенату належить: а) розпоряджатися усіма грошовими сумами, що входять до Інституту від влади ЧСР, і витрачувати їх згідно з затвердженим кошторисом, б) виробляти кошториси й річні грошові звідом-

лення й подавати їх на затвердження влади ЧСР, в) виробляти норми постійної платні для академічного персоналу Інституту та його службовців і подавати їх на затвердження влади ЧСР, г) організувати інтернати, їдальні для студентів, професорів та їх родин та інші допомогіві установи, ґ) дбати про матеріальний добробут Українського Високого Педагогічного Інституту і взагалі полагоджувати справи господарського характеру та вирішувати справи, що їх поставити на порядок денний ректор або за згодою ректора один із членів Сенату.

§ 25. Секретарем Сенату може бути особа, обрана з-поміж членів Сенату або запрошена з боку; в останньому випадку правом рішачого голосу вона не користується.

§ 26. Сенат збирається не менше одного разу на місяць і свої рішення записує у протокол.

В. Відділи.

§ 27. Професори, доценти, що кермують окремими катедрами, і всі інші, що викладають обов'язкові наукові дисципліни, становлять Збори Відділу.

§ 28. До обов'язків Зборів Відділу належить: а) виробляти пляни навчання відділу, б) пропонувати Раді на вибір професорів, доцентів та лекторів відповідного відділу, в) приймати асистентів, лаборантів і аспірантів відповідного відділу, г) стежити за нормальним ходом академічного життя на відділі, ґ) організувати справу провірювання знань у студентів.

§ 29. Збори Відділу обирають перед кінцем академічного року на один рік із свого складу декана, продекана й секретаря відділу (деканат, президія відділу), а вони мають дбати про те, щоб постанови Професорської Ради та Зборів Відділу були на відділі точно додержувані, а крім того вони в міру потреби скликають засідання Зборів Відділу. Вибрана президія подається на затвердження Професорської Ради (§ 22, в).

Г. Ректор.

§ 30. Представником і безпосереднім керманичем Українського Високого Педагогічного Інституту є ректор, що його з кінцем академічного року вибирає Професорська Рада абсолютною більшістю голосів з-поміж професорів Інституту й затверджує Міністерство Закордонних Справ та Міністерство Освіти ЧСР.

§ 31. На обов'язку ректора Інституту лежить: 1) репрезентувати Інститут назовні, 2) призначати і звільняти технічних службовців Інституту; 3) стежити: а) за нормальним ходом академічної частини Інституту, б) за належним виконанням усіма службовцями Інституту всіх обов'язків, на них покладених, в) за тим, щоб студенти та службовці дотримувались усіх норм і постанов, спеціально для цього установлених, г) щоб науково-допомогіві установи Інституту заховували відповідний порядок, ґ) щоб грошові засоби Інституту витрачували нормально, д) щоб майно Інституту заховувалося у цілості.

§ 32. Ректор окремою оповісткою з точно означеним порядком денним призначає засідання Професорської Ради, Сенату, головує на засіданнях цих установ і стежить за нормальним ходом їх справ.

§ 33. Ректор має право переводити огляд усіх окремих наукових і господарських частин Інституту.

§ 34. Ректор за всю свою адміністративно-господарську працю відповідає перед Професорською Радою й перед владою ЧСР і одній та другій подає звіт з кінцем кожного шкільного року на письмі.

Ґ. Проректор.

§ 35. Для допомоги ректорові в його праці, а також для заступства його на випадок хвороби, від'їзду або взагалі тимчасової відсутности ректора Рада Професорів обирає щороку із свого складу одного з професорів на заступника ректора (проректора), після чого ректор Інституту подає вибраного на затвердження влади ЧСР.

Д. Інші адміністративні органи та особи.

§ 36. Адміністративну частину Українського Високого Педагогічного Інституту становлять: Канцелярія Інституту, секретар Ради Професорів і Сенату, екаєктор (він завідує господарством); директор канцелярії й інші технічні службовці.

В. Студенти.

§ 37. Дійсними студентами Українського Високого Педагогічного Інституту можуть бути особи української національності, що мають закінчену середню освіту, а також, із окремої постанови Ради Професорів, особи інших національностей.

§ 38. Студенти Інституту обов'язані підлягати всім приписам керівничих органів Інституту в межах, що їх подають вироблені для цього регуляміни.

§ 39. Студенти, що покінчили студії в Інституті, поскладали іспити й курсові, й остаточні і позакінчували всі лабораторні, семінарійні та інші практичні справи, дістають засвідчення на те, що вони мають право вчити в середній школі відповідних предметів; крім того, на підставі окремого регуляміну, вони можуть промуватися на докторів педагогічних наук.

VI. Ліквідація Укр. Високого Педагогічного Інституту.

§ 40. Ліквідація Українського Високого Педагогічного Інституту може статися на підставі приписів влади ЧСР.

Прилога 2.

Додаток до статуту Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі (прийнятий постановою Проф. Ради з дня 28/VI. 1930 р.).

I. Завданням академічного складу Педагогічного Інституту є: 1) самостійна науково-дослідча праця в галузях наук, що входять в обсяг катедр Інституту; 2) підготовлювання наукового матеріалу (збирання матеріалу, справи термінологічні, бібліографічні й т. д.); 3) переклади на українську мову наукових праць і класиків усесвітнього письменства (зокрема чеського); 4) наукові реферати (нові наукові твори, критика, рецензії й т. д.); 5) складання підручників для шкіл усіх типів, а передусім для високих і середніх шкіл; 6) популяризація наукового знання (організацією окремих курсів на зразок народніх університетів, рефератами, виставами, виданнями); 7) розбір методично-педагогічних питань; 8) підготовлювання наукових робітників (організація й ведення семінарів).

II. У зв'язку з цим на обов'язку самого Педаг. Інституту лежить: а) на-в'язувати зв'язки з науковими установами чеськими й інших націй; б) працювати в напрямі взаємного пізнання минулого й сучасного українського й чеського народів та студіювати їх культурні й економічні взаємини; в) брати участь у наукових конгресах і конференціях; г) дбати про засоби для публікації праць персоналу Інституту.

III. Науково-дослідчу працю в Педаг. Інституті організують, за окремим регуляміном, підвідділи Інституту й про результати цієї праці подають деканатам відповідних відділів до відома.

IV. Контроля науково-дослідчої праці кожного з членів академічного складу належить Зборам Відділу, які й інформують про неї адміністрацію Інституту через свій деканат.

V. Техніку праці, її розподіл, кількість обов'язкової для кожного члена праці визначає Педагогічний Інститут окремим регуляміном.

**Регулямін академічного життя й обов'язків студентів Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі
(Затв. Проф. Радою 21. груд. 1923 р.).**

I. Загальні положення.

§ 1. З початком семестру кожний студент Інституту вписує до лекційної книжки та окремого лекційного виказу всі курси й практичні та семінарійні вправи, загально-обов'язкові й обов'язкові для одного з трьох відділів, що викладаються на біжучім семестрі й заздалегідь оголошуються до загального відома директором Інституту, на протязі певного часу, призначеного дирекцією Інституту.

§ 2. З дозволу директора студент може записуватися також і на курси, практичні та семінарійні вправи іншого відділу на правах вільного слухача.

§ 3. Перехід студента з одного відділу або підвідділу на другий із спеціального дозволу директора дозволяється лише на протязі двох місяців першого семестру і то після окремої писаної заяви студента.

§ 4. Кожний студент повинен ретельно ходити на виклади й виконувати всі встановлені програмою практичні й семінарійні праці у призначений термін.

§ 5. Присутність студентів на викладах контролюється на підставі окремого регуляміну, виробленого Радою Професорів в порозумінні з Радою Студентів.

II. Іспити й кольоквії.*)

§ 6. Підчас проходження теоретичних курсів студенти беруть участь у кольоквіях, що мають характер повторення прочитаного курсу, та виконують практичні й семінарійні вправи.

§ 7. На прикінці кожного семестру або року студенти складають іспити з тих дисциплін, які визначає Рада Професорів.

§ 8. Студентам, що не склали з визначених у § 7 дисциплін іспитів та не здали практичних вправ, Професорська Рада Інституту може з деяких курсів призначити додатковий термін, але не далі, як на протязі одного місяця після закінчення семестру чи року.

§ 9. Щодо студентів, що не відповіли вимогам §§ 4, 7, 8 і не виконали вищезазначених академічних обов'язків, Рада Професорів Інституту може увійти до Українського Громадського Комітету з пропозицією про припинення видачі їм стипендії, а також може виключити їх із числа студентів Інституту.

§ 10. У виключних випадках (тяжка й довготривала хвороба та інші незалежні від студента важливі обставини) студент, що не мав змоги виконати всі академічні вимоги, потрібні задля переведення на вищий курс, може бути переведений умовно з призначенням директором певного терміну для здачі іспитів чи практичних вправ. Коли ж студент після цих льгот не склав іспитів і всіх робіт, то він підлягає щодо відповідальності загальним правилам згідно з § 9.

III. Порядок іспитів.

§ 11. Семестрові й курсові іспити з прочитаних дисциплін провадить професор або доцент чи лектор свого курсу або, з доручення Ради Професорів, його заступник; в разі негативних вислідків — другі іспити у присутності Комісії.

§ 12. Іспити відбуваються на прикінці кожного семестру й на початку другого семестру в реченці, визначенім директором.

§ 13. Коли студент не склав іспиту з дисциплін, встановлених Радою Професорів, необхідних для переведу його на вищий курс, або з невідомих причин до іспиту не з'явився, то такий студент до слухання дальших курсів не допу-

*) Пізніші зміни правил щодо іспитів див. в „Інстр. щодо іспитів“ (прил. 4).

скається і може бути виключений із числа студентів Інституту. Лише поважні причини, зазначені у § 10, на підставі певних документів (посвідка лікаря Укр. Пед. Інституту або якінебудь інші документи) можуть прислужитися до призначення додаткового терміну на здачу іспитів.

§ 14. Оцінка знання робиться за п'ятибальною системою: недобре, досить добре, добре, дуже добре, визначно.

IV. Семинарйні й практичні праці.

§ 15. Семинарйні праці з гуманітарних та математичних, природничих та мистецько-літературних і філософічних наук повинні складатися не менше як з трьох писаних рефератів, науково розроблених і добре кваліфікованих відповідним професором, при чому один реферат мусить бути зроблений з катедри педагогіки, один з безпосереднього фаху, а один з дисциплін на вибір.

§ 16. На 3-му курсі студент мусить писемно розробляти і практично складати пробні лекції в середній школі із свого фаху.

V. Дипльомні іспити.

§ 17. (Змінено в 1926 році — див. далі окремо прилогу: „Постанови про дипльомні іспити“).

Обітниця студентів (при імагрикуляції).

Обіцєю, що як студент Українського Педагогічного Інституту імени М. Драгоманова в Празі сумлінно виконуватиму всі академічні постанови й обов'язки, що на кожному кроці й повсякчасно шануватиму дорогу мені добру славу й повагу Інституту як рідної високої школи, заснованої з братерською допомогою Чесько-Словацького Уряду не тільки для добра українського студентства на еміграції, а й задля кращого майбутнього усього українського народу.

Прилога 4.

Інструкція для студентів Інституту щодо іспитів.

§ 1. Згідно з регуляміном Інституту студенти його зобов'язані складати іспити з дисциплін, визначених відділом та затверджених Професорською Радою Інституту.

§ 2. Іспити є перевіркою праці студентів і вважаються за підставу до переведу їх із нижчого на вищий курс. Крім іспитів, студенти мають виконувати праці по семінарах і робити кольоквії, що будуть зазначені постановами відділів (§ 1). Кольоквії бувають двох родів: 1) перевірочні із тих фахових предметів, із яких складатиметься дипльомний іспит, і 2) остаточні (кваліфікуючі), що устанавляються відділом з тих предметів, що закінчуються читанням, але не йдуть на дипльомний іспит. Справа першого роду кольоквій полишається на порозуміння між студентом і відповідним професором, коли не буде на те окремої постанови відділу, що ж до другого роду кольоквій, то термін складання їх лежить в приватній умові професора й студента (але не пізніше 2 сем. після прочитання курсу). З цього вилучаються кольоквії з таких фахових предметів, без знання яких неможливе розуміння дальшого курсу (напр. сферична тригон. перед. астрономією) — такі кольоквії мають бути складені разом з іспитами.

§ 3. Щодо іспитів, то вони мають бути складені кожним студентом на протязі (й до кінця) наступаючого семестру після прочитання даного курсу.

§ 4. В зазначені терміни деканати відділів по згоді із старостами укладають іспитові реченці з окремих предметів, яких всі студенти мають дотримуватися.

§ 5. Коли хто із студентів з яких-будь уважливих причин не має змоги дотримати визначеного реченця, мусить своєчасно подати про це писану заяву до деканату, а також і ті документи, що зазначену неможливість виправдують.

§ 6. На випадок невиконання студентом з неважливих причин зазначених в цьому вимог, він підлягає карі, що йому накладає відповідний відділ.

§ 7. Після впливу кожного семестру відбуваються засідання відділу, що мають розглядати справу складання іспитів студентами й ухвалювати зарахування студентам відділу передпопереднього семестру. При цьому на обміркування відділу вступають всі відступлення з боку студентів щодо складання іспитів згідно цій інструкції. Відділ, розібравши всі причини згаданих порушень інструкції, коли порушення визнає неоправданими, накладає на студента кару: 1) відрахування певної суми стипендії як штраф а) одноразовий, або б) на кілька місяців; 2) позбавлення стипендії (на певний термін або зовсім). Ці карі можуть накладатися, залежно від провини й обставин її, чи послідовно, чи одразу вища. Постанови відділу є остаточні й можуть бути відкликані (при зміні обставин у складі провини) самим відділом.

§ 8. Гроші, що лишаються від штрафів, ідуть на поповнення коштів Допомогового Комітету.

§ 9. На засідання відділу в точці накладення кар, зазначених в § 7., запрошуються старости курсів з дорадчим голосом.

§ 10. Випадки, непередбачені цією інструкцією, розглядаються відділами, що устанавлюють доповнення статей інструкції.

Прилога 5.

Постанови

Професорської Ради Українського Висок. Педагогічного Інституту ім. Михайла Драгоманова про дипломні іспити для абсольтентів Інституту (прийнято на засіданні Проф. Ради дня 15. липня 1926 р.).

І. Допущення до іспиту.

§ 1. На основі § 39 статуту Українського Педагогічного Інституту імені Михайла Драгоманова у Празі, студенти, що скінчили курс наук Інституту, приступають до дипломних іспитів, після складення яких вони дістають титул „педагогів середніх шкіл“ із правом учити в школах середньошкільного типу тих предметів, що їх вони вибрали собі своєю спеціальністю.

§ 2. Щоб бути допущеними до дипломного іспиту, кандидати вносять на початку VII семестру своїх студій прохання на руки декана свого відділу про допущення їх до дипломного іспиту, при чому до свого прохання повинні долучити такі посвідки:

а) про повне закінчення школи середньошкільного типу (матуральне свідоцтво з середньої школи),

б) про здані всі іспити та обов'язкові кольоквії, приписані Інститутом (див. § 3),

в) про виконання приписаних Інститутом у прав у семінарах та в лабораторіях,

г) про відбування навчальної практики в середній школі при Інституті.

§ 3. Щодо іспитів та обов'язкових кольоквій, приписаних Інститутом, то всі кандидати мають виказатися посвідками про зложення іспитів із ось яких предметів: історія педагогіки, школознавство, логіка, дидактика, гігієна, чеська та німецька мова, українська викладова з нотаткою що найменше „добре“ (пор. § 5.), політична економія, соціологія, ввід до філософії, історія філософії — крім тих, що зазначені в § 4.

§ 4. Зокрема студенти поодиноких відділів мають виказатися посвідками про здані іспити та зроблені обов'язкові кольоквії з ось яких предметів:

А) Відділ історично-літературний.

а) Підвідділ історії й суспільних наук:

1. Українська народня поезія
2. Українська література
3. Староболгарська мова (кол.)
4. Латинська мова (для тих, що скінчили сер. шк. неклесяч.)
5. Історіографія
6. Ввід до слав'янознавства
7. Історія мистецтва
8. Історія українського права
9. Історія конституцій
10. Історія економічних доктрин
11. Українська археологія
12. Історія Чехії
13. Основи права (кол.)
14. Антропологія України (кол.).

в) Підвідділ літературно - мистецький:

1. Ввід до мовознавства
2. Староболгарська мова
3. Ввід до слав'янознавства
4. Латинська мова
5. Латинський автор
6. Історія мистецтва
7. Порівняльна грамати́ка слав'янських мов
8. Порівняльна грамати́ка індоевропейських мов
9. Історія України
10. Історія грецької літератури
11. Історія латинської літератури
12. Історія чеської літератури
13. Теорія поезії.

Б) Відділ математично-природничий.

а) Підвідділ математично-фізичний:

1. Вступ до вищої аналізи
2. Пропедевтика вищого рахунку
3. Аналітична геометрія
4. Диференціальне числення
5. Вища алгебра
6. Теорія чисел
7. Варіаційне числення
8. Основи неорганічної хемії
9. Основний курс експерим. фізики
10. Основний курс астрономії
11. Основний курс механіки
12. Сферична тригонометрія (кол.)
13. Нарисна геометрія (кол.)
14. Вступ до механіки (кол.)
15. Теорія функцій (кол.)
16. Українська історія (кол.)
17. Українська література (кол.).

б) Підвідділ географічно-природознавчий:

1. Біологія
2. Анатомія людини
3. Неорганічна хемія
4. Фізична географія
5. Кристалографія
6. Загальна геологія
7. Петрографія
8. Ботаніка ч. I.
9. Зоологія ч. I.
10. Основний курс експер. фізики
11. Основи вищої математики (кол.)
12. Українська історія (кол.)
13. Українська література (кол.).

В) Відділ музично-педагогічний.

1. Елементи теорії музики
2. Музична акустика та психофізіологія
3. Струментознавство
4. Контрапункт
5. Музична акустика

6. Музична етнографія
7. Історія мистецтва
8. Українська історія (кол.)
9. Українська література (кол.)
10. Фортеп'ян, крім зазнач. в § 5. І, 3 (див. § 5).

II. Про іспитові групи.

§ 5. Установлюється для поодиноких відділів такі іспитові групи:

А. 1) Історія (всесвітня: антична, середня й нова, історія слав'ян, українська історія) й суспільні науки, як головні предмети;

2) Історія й філософія, як головні предмети;

3) Історія, як головний предмет, суспільні науки й географія, як предмети побічні;

4) Історія, як головний предмет, українська мова й література та географія, як предмети побічні;

5) Історія, як головний предмет, україн. археологія й географія, як побічні предмети;

6) Суспільні науки, як головний предмет, історія (або філософія) й українська мова й література, як предмети побічні;

Б. 1) Українська філологія й історія мистецтва, як головні предмети;

2) Українська мова й література й філософія, як головні предмети;

3) Українська мова й література, як головний предмет, історія й історія мистецтва, як побічні предмети;

4) Українська мова й література, як головний предмет, класична філологія, як побічний предмет;

В. 1) Математика й фізика, як головні предмети;

2) Математика й астрономія, як головні предмети;

3) Математика й механіка, як головні предмети;

Г. 1) Природознавство, як головний предмет, і географія, як побічний;

2) Природознавство, як головний предмет, хемія й фізика, як побічні предмети;

3) Географія, як головний предмет, природознавство, як побічний предмет;

4) Хемія, як головний предмет, природознавство й фізика, як побічні.

І. 1) Теорія співу й диригентура, як головні предмети;

2) Теорія сольового співу;

3) Спеціальний фортеп'яні;

4) Скрипка.

Для всіх груп муз.-педаг. відділу (1—4) належить іще іспит із таких предметів: історія музики, гармонія, муз. форми, інтонація. Крім того, до кожної з цих усіх груп загалом обов'язково належать іще іспити з таких дисциплін:

1) теорія педагогіки;

2) педагогічна психологія й

3) українська викладава мова, при чому кандидати від цього іспиту звільняються, коли викажуться ноткою щонайменше „добре“ при курсовім іспиті (в І. курсі).

III. Іспитова процедура.

§ 6. У проханні про допущення до дипломного іспиту (§ 2) кандидат зазначає іспитову групу, з якої задумує піддатися іспитові, й відповідно до того одержує для опрацювання домашні праці (§ 10).

§ 7. Цілий іспит для права вчити в середній школі складається з трьох частин: а) зразкова лекція в середній школі при Інституті (§ 8); б) писемна домашня праця (§ 10); в) дипломний іспит, що знову складається з клявзурної праці (§§ 17, 20, 21) та усного іспиту (§§ 27—29, 35—38).

IV. Зразкова лекція.

§ 8. Зразкові лекції відбуваються протягом квітня та травня перед комісією, złożеною з декана відділу, професора педагогіки, професорів відповідного предмету та професора того самого предмету в середній школі, й комісія ця після лекції установлює кваліфікацію кандидата на практичного вчителя. Коли ж кандидат не відповість вимогам, йому деканат визначає другий реченець зразкової лекції; коли ж і за другим разом лекція не зможе задовольнити комісії, кандидат не може дістати вчительської кваліфікації — йому визначають поправний іспит із зразкової лекції, що відбувається після усного дипломного іспиту; коли ж і поправний іспит не задовольнить, кандидат не може дістати кваліфікації на вчителя середньої школи.

§ 9. Коли кандидат в III. та IV. курсі виявив на стільки вправи в навчанні, що його практичні виступи в середній школі можна скласифікувати пересічною ноткою „визначно“ або „дуже добре“, він може бути звільнений од вразкової пробної лекції перед комісією.

V. Писемні праці.

§ 10. Кожний кандидат дістає на початку жовтня IV. курсу до опрацювання дома дві теми з іспитової групи, яку собі вибрав, при чому на опрацювання кожної теми визначається три місяці. Теми можна вибирати з якоїнебудь дисципліни, що входять у склад іспитової групи (історія: антична або середня, або нова, або українська, або історія слав'ян; українська фільологія: мова або письменство й т. д.; одна тема з обсягу дисциплін, що становлять групу головного предмету, друга — що становлять групу предмету побічного й т. д.). З кінцем березня (1. квітня) обидві теми мають бути віддані до деканату відповідного відділу. В надзвичайних випадках (наприкл. тяжка недуга) деканат може реченець оддачі праці продовжити найдовше до 1. червня шкільного року.

§ 11. Кожний кандидат має право другу тему з своєї групи (чи тему з побічного предмету) замінити темою з теоретичної педагогіки або педагогічної психології.

§ 12. Кандидати, що мають семінарійні праці з своєї іспитової групи, мають право просити, щоб ці праці зарахувати їм за писемну дипломну працю, якщо вони відповідають вимогам, зазначеним в § 13.

§ 13. Завдання писемної праці — виказати, що кандидат опановує всебічно предмет, над яким працював, що він визнається в наукових джерелах, що вміє в них розбиратися та виводити самостійні висновки.

§ 14. Готову писемну працю кандидат передає деканові відділу, що з свого боку віддає її відповідному професорові до оцінки й на висновок. Професор, прочитавши працю, віддає її до деканату, склавши про неї свою думку та скласифікувавши її такими нотками: 1 — визначно, 2 — дуже добре, 3 — добре, 4 — досить добре.

§ 15. Коли ж із праці вийде, що кандидат не відповів вимогам, зазначеним у § 13, дістає через деканат (може й порозумівшись з дотичним класифікатором) або ще раз ту саму тему на опрацювання у двох дальших місяцях, або й нову, яку повинен віддати три місяці після того, як її йому призначено. Без апробованих писемних праць кандидат не може бути допущений до усного дипломного іспиту.

§ 16. Кожна домашня праця мусить визначатися ясністю викладу, легкістю стилю, мова в ній мусить бути (з погляду української літературної мови) — бездоганна. Джерела, якими кандидат користувався у праці, мусять бути в ній наведені.

VI. Дипломні іспити.

§ 17. Дипломні іспити відбуваються у двох реченнях, літньому та з кінцем вересня шк. року; дні іспитів визначає деканат (§ 26). Студенти мають право ділити свій усний іспит на дві половини, — з тим однаке, що така половина іспиту повинна обіймати цілий якийсь іспитовий предмет.

§ 18. Дипломні іспити поділяються на: а) клявзурне завдання та на б) усний іспит.

§ 19. У клявзурному завданні кандидат має показати, наскільки певні й широкі його знання предметів, що з них він робить іспит, — коли він не має під рукою ніяких джерел, ні підручників. Тим то теми клявзурних іспитів мають усе загальний характер перегляду, вони мають бути такі, щоб кандидат міг доказати своєю роботою, що загально опановує предмет.

§ 20. Клявзурні праці ділених іспитів одбуваються перед усними іспитами.

§ 21. Клявзурні іспити робить кандидат найбільше з двох (головних) предметів, з яких не опрацьовував домашньої теми.

§ 22. Клявзурна праця триває п'ять годин під загальною кермою деканату.

§ 23. Клявзурну працю з природознавчих предметів (фізика, хемія, природознавство) може заступити практична праця лабораторного характеру.

§ 24. З огляду на обмежений час, призначений на клявзурну роботу, при оцінці її вже не грає такої ваги стиль та спосіб викладу, хоч думки свої кандидат таки повинен викладати ясно та доброю мовою.

§ 25. Віддані до деканату клявзурні праці переходять до оцінки відповідних професорів, які й класифікують їх вартість нотками: визначно, дуже добре, добре, досить добре, недобре, при чому з ноткою „недобре“ кандидат може бути допущений до усного іспиту тільки після окремої постанови деканату.

§ 26. Вислід клявзурних праць подає кандидатам до відома деканат, після чого визначає реченець усних іспитів.

§ 27. Усні іспити відбуваються перед комісією, у склад якої входять 1) ректор або проректор, або делегат сенату, 2) декан або продекан відділу, як голова комісії, й 3) екзамінатори предметів, із яких кандидат робить іспит.

§ 28. Іспит із головного предмету триває найбільше годину, побічного — не більш, ніж пів години.

§ 29. Перед іспитами кандидати витягають карточки з питаннями, які заважаються у протокол, куди, зрештою, заноситься весь перебіг іспиту враз із висновком екзамінатора про відповіді екзамінованого.

§ 30. Усні іспити відбуваються публично, але тільки для абсолювентів Інституту, студенти інших курсів можуть бути на іспитах тільки за згодою екзамінованих.

§ 31. Після усного іспиту відбувається нарада членів комісії, після якої кандидатові подається до відома вислід його іспиту.

§ 32. Коли кандидат одповів усім вимогам, зазначеним в §§ 8, 10, 14, 19, 25, 28 і т. д., тоді комісія констатує, що кандидат здатний до вчителювання в середній школі. Якщо кандидат при іспиті не відповів ув одному якомусь предметі, а в членів комісії є переконання, що він загально підготований до вчителювання в середній школі, та ще до того зразкова його лекція випала добре, кандидат після голосування може бути визнаний здатним до вчителювання в середній школі. Розуміється, що голосування може відбуватися тільки тоді, коли на нього згодиться екзамінатор, у якого кандидат не відповів вимогам. Якщо не згодиться — кандидат не дістає кваліфікації на вчителя.

§ 33. Кандидата, що не відповів вимогам іспитовим, комісія репробує, устанавляючи час, коли він має зголоситися до іспиту вдруге і то чи має повторити цілий іспит, чи тільки той предмет, з якого не відповів, і чи тільки усний іспит без клявзури, чи з клявзурою.

§ 34. Апробовані кандидати одержують іспитове засвідчення, підписане членами іспитової комісії, ректором та деканом відповідного відділу; в ньому має міститися: а) повний родовід екзамінанта, ім'я та прізвище, день та місяць народин, національність, середня освіта й її закінчення, вища школа, Інститут, приписані Інститутом іспити, вправи, кольоквії, практичні лекції й т. д.; б) теми домашніх та клявзурних праць із їх вислідами, питання усного іспиту з кожного предмету й висліди відповідей узагалі (визначно, дуже добре, добре, досить добре, недобре); в) загальний погляд комісії, чи кандидат на основі переведеного іспиту може дістати титул „педагога середніх шкіл“ із правом викладати ті предмети, з яких робив іспит, у школах середньошкільного типу з українською викладовою мовою.

Засвідчення носить дату того дня, коли кандидатові оголошено висліди його іспиту.

VII. Вимоги при усних іспитах із поодиноких предметів.

§ 35. Для студентів усіх відділів Інституту:

1) Із педагогіки кандидат повинен знати головні основи виховання з погляду сучасних вимог і вміти критично освітлювати всякі педагогічні течії.

2) Із педагогічної психології — основне знання проблем психології, зв'язаних із педагогічним процесом.

3) *Українська викладава мова* — знання найважливіших граматичних законів української мови; поправний вислів (із погляду літературної мови) усно й на письмі.

§ 36. Історично-літературний відділ:

1) *Історія*: а) всесвітня історія: антична, середня й нова в загальному огляді; один відділ із одного якогось періоду (за вибором) старої, середньої або нової історії; б) загальний огляд історії України; один відділ якоїсь доби (за вибором); в) загальний огляд історії Слав'ян; історія одного із слав'янських народів (за вибором), крім українського.

2) *Суспільні науки*: а) політична економія (загальний огляд); один відділ із історії економічних доктрин (за вибором); б) соціологія — загальний огляд; докладно — одна з соціологічних шкіл (за вибором).

3) *Українська мова й література*: а) українська народна поезія; історія української літератури в загальному огляді; докладне ознайомлення з одним відділом української літератури (за вибором); знання важливіших творів української літератури; б) всесвітнє письменство, один відділ (за вибором) і загальний огляд письменства XIX в.; в) загальний огляд історії письменства слав'ян; історія письменства одного з слав'янських народів (за вибором); г) українська мова з історичного та порівняльного становища, пояснювання староукраїнських та староболгарських текстів.

4) *Українська мова й література*, як побічний предмет: а) історія української літератури в загальному огляді; знання важливіших творів українського письменства; знання всесвітнього та слав'янського письменства у зв'язку з історією української літератури; б) граматики української літературної мови; короткий огляд граматики староукраїнської мови.

5) *Історія мистецтва*: загальний огляд всесвітнього мистецтва; один відділ всесвітнього мистецтва докладніше (за вибором); історія українського мистецтва.

6) *Філософія*: загальний огляд історії філософії; один період історії філософії докладніше (за вибором); один філософічний автор (за вибором).

7) *Класична філологія* — як побічний предмет: докладне знання головних явищ в латинській (грецькій) етимології та синтаксі, вияв певної вправи в латинській стилістиці на письмі і докладне знання й розуміння таких латинських авторів: Цезар, Салюст, Цицерон, Овідій (Гомер, Ксенофонт); загальний огляд римської та грецької історії; основи грецької та римської старовини.

8) *Географія* — як побічний предмет: основне знання загальної географії, знання географії Європи, позаєвропейських частин світу, а передусім географії усіх українських земель.

§ 37. Математично-природничий відділ:

1) *Математика* — як головний предмет: загальне знання основ аналізу безмежно малих і методи їх досліджування, зокрема: інтеграл, числення, диференціальні рівняння, числення ймовірності.

2) *Фізика* — як головний предмет: докладне знання основного курсу фізики й метеорології, зокрема: основи теоретичної фізики, метеорології й один із уступів експериментального курсу фізики (за згодою з професором); як побічний предмет: а) для математиків: основи метеорології й один уступ із відділів експериментальної фізики; б) для природників: один із відділів експериментальної фізики.

3) *Астрономія* — як головний предмет: практичне й теоретичне опанування основ астрономічних знань: основи сферичної й теоретичної астрономії; як побічний предмет: курс сферичної астрономії.

4) *Механіка* — як головний предмет: основне знання засад теоретичної механіки, зокрема: статика, динаміка й гідродинаміка; як побічний предмет: основні знання динаміки.

5) *Хемія* — як головний предмет: теоретичне та практичне опанування курсів хемії, зокрема: органічна хемія, основи фізичної хемії; як побічний пред-

мет: один из відділів фізичної хемії (за порозумінням з професором) або один из відділів неорганічної хемії (за порозумінням з професором).

6) *Географія* — як головний предмет: основне знання фізичної географії, біо- й антропогеографії та описової географії; як побічний предмет: основне знання описової географії всіх частин світу, а передусім — географії усіх українських земель та знання засад загальної географії.

7) *Зоологія* — як головний предмет: загальна біологія, систематика безхребетних і хребетних, порівняльна анатомія та ембріологія з гістологією; як побічний предмет: загальна біологія, систематика безхребетних і хребетних, основні відомості з порівняльної анатомії й ембріології.

8) *Ботаніка* — як головний предмет: основне знання систематики та фізіології й морфології рослин; як побічний предмет: основне знання систематики рослин.

9) *Геологія* — як головний предмет: основне знання загальної та історичної геології з палеонтологією; як побічний предмет: основне знання історичної геології.

10) *Мінералогія* — як побічний предмет (при геології): основне знання петрографії з кристалографією.

§ 38. Музично-педагогічний відділ:

1) *Історія музики*: Перегляд історії музики із зверненням особливої уваги на історію україн. музики. — З загальної історії музики — детальне знання розвиткових періодів, видатних композитів та теоретиків, поодиноких музичних форм. З головного предмету, з якого складається іспит (спів, клавір і т. ін.), — детальне знання розвитку техніки відповідного музичного струменту, визначних композитів та виконавців відповідного музичного струменту.

2) *Гармонія*: Детальне знання усіх гармонійних засобів та вміння вжити їх практично при опрацюванні числованого басу й гармонізуванні мелодії. — Гармонічна аналіза опрацьованої чотириголосої п'єси або іншої гомофонічної композиції.

3) *Музичні форми*: Знання головних ознак музичних форм (відповідно до головних іспитових предметів) та розбір запропонованої композиції з боку форм.

4) *Інтонація*: Слухові (інтонаційні) контрольні й ритмічні вправи: 1) слухові вправи: а) тональні (діятоніка й хроматика), б) інтервалові і 2) диктат одно й двоголосий; 3) ритмічні вправи.

Спеціальності:

5) *Хоровий спів. Теорія*: Фізіологія голосових органів. — Теорія віддиху, роди віддиху, віддихова діяльність. — Діапазон різних людських голосів. — Утворення тону та резонування, роди насадки тону. — Вокалізація, музична деклямація.

Практика: а) Віддихові вправи. — Виконання сольфеджій або вокалізів. — Виконання коротенької пісні за вибором. — Теоретичні частини науки про інтонацію, ритміку, динаміку, фразовання. — Співання з листу (сольфеджій та легких пісень). — б) Спів хоровий: Зручність у розучуванні наперед визначеної композиції. — Володіння й керування хорами. — Тактування, темпо. — Вокалізація й хорова деклямація. — Детонування й його причини. — Спів хоровий гомофонічний й поліфонічний. — Підготовка (хоров. композ.) з листу з боку динамічного, текстового й деклямаційного.

6) *Сольовий спів. Теорія*: Фізіологія голосових органів. — Теорія віддиху. — Головні діпазони й регістри. — Утворення тону, резонанси, насадка згуку. — Утворення голосівок та шелестівок, справна деклямація. — Співочий викон: легато, портаменто, стакато, меццо ді воче. — Знання педагогічної літератури.

Практика: Віддихові вправи. — Технічні вправи. — Деклямаційні вправи. — Виконання сольфеджій, вокалізів та складнішої пісні або арії з класичної й модерної літератури.

7) *Спеціальний клавір. Теорія*: Знання історії винаходу й розвою струменту з загальним описом різних устроїв його. — Клявірна література (виконова й педагогічна).

Практика: Справне володіння струментом. — Їами діятонічні й хроматичні в різних напрямках, а також терціями, октавами, децимами. — Арпеджії. — Виконання 3-х композицій (1 — з доби до-клясичної, 2 — з доби клясиків та романтиків й 3 — української). — Гра з листа.

8) *Скрипка. Теорія*: Знання устрою цього струменту. — Скрипкова література.

Практика: Справне тримання тіла, струменту й смика, вивчений удар пальців, володіння смиком та положеннями. — Їами й арпеджії в обсягу 3-х октав. — Виконання одного з етюдів Кройцера (ч. 9, 10, 12, 13, 24—40) або одного з каприсів Роде. — Виконання однієї з композицій для скрипки Баха, Бетговена, Шуберта, Мендельзона, Моцарта, Дворжака та однієї з літератури української.

§ 39. Інші викладові мови (московська, польська, білоруська, чеська). Знання відповідної (польської, московської, білоруської...) викладової мови у вислові й на письмі: короткий огляд письменства відповідного народу — писемна справа тою мовою, із якої кандидат робить іспит.

Прилога 6.

Приписи

про докторські іспити в Українському Високому Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова у Празі (прийняті постановою Професорської Ради з дня 30. березня 1928 року).

I. Загальні постанови.

§ 1. На основі § 39. статуту Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова у Празі кожний студент Інституту, що склав дипломний іспит і одержав титул „педагога середніх шкіл“, має право піддатися окремим іспитам-ригорозам, щоб набути для себе гідність доктора.

§ 2. Завдання таких іспитів — набрати переконання, чи і в якій мірі кандидат має здатність до самостійної наукової праці.

§ 3. Умовою до припущення до докторських іспитів є — повне закінчення студій в Українському Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова у Празі (дипломний іспит). Крім цього, до ригорозів ув Українському Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова можуть бути допущені відповідним відділом такі кандидати, що скінчили філософічний або природознавчий факультет Університету західньо-європейського типу або історично-філософічний чи фізично-математичний факультет котроїсь високої школи — давнього російського типу, але ж такі, що можуть виказатися практикою в середній школі.

Кандидати на докторів музично-педагогічних наук (§ 25) обов'язані перед головним ригорозом (§ 13) піддатися перевірці: а) ті, що закінчили Український Високий Педагогічний Інститут — з контрапункту, б) посторонні кандидати — з гармонії та контрапункту (§ 10).

§ 4. Докторський іспит при Українському Педагогічному Інституті складається а) з писемної наукової праці (дисертації), б) з усних іспитів — ригорозів.

II. Дисертація.

§ 5. Дисертація мусить виявити самостійні наукові висліди. Звичайна компіляція не може бути прийнята за докторську працю.

§ 6. Тему для писемної наукової праці вибирає кандидат собі сам, але ж тільки з такого предмету, що в'яжеться з якоюсь катедрою, заступленою в Інституті.

§ 7. Дисертація має бути писана українською мовою; в поодиноких випадках щодо допущення дисертації іншою мовою — рішає відповідний відділ Інституту.

§ 8. Щодо зверхньої форми, то наукова праця може бути надрукована або написана на машинці.

§ 9. Дисертацію передає кандидат до одного з деканів Інституту в залежності від предмету, з якого дисертацію вибрано, а декан передає її до оцінки двом референтам, при чому першим референтом має бути представник катедри, що до неї той предмет належить, другим референтом може бути і представник катедри спорідненої; обидва референти подають свою оцінку деканатові на письмі.

§ 10. Коли обидва референти дали прихильну оцінку дисертації, кандидат може бути допущений до усних іспитів — ригорозів; на випадок, коли б один із референтів дав дисертації негати́вну оцінку, рішає відділ, чи кандидат має бути допущений до усних іспитів. Репробована дисертація рівняється репробації при усних іспитах.

III. Усний іспит.

§ 11. Усний іспит складається з двох ригорозів — двогодинного, головного, й одногодинного, побічного.

§ 12. Предметом доггорських усних іспитів може бути кожна дисципліна, заступлена в Інституті якоюсь катедрою, і кандидат має право вибору; на музично-педагогічному відділі дисертація мусить бути вибрана з предметів, що мають характер теоретично-науковий.

§ 13. Предметом двогодинного ригорозу є дисципліна, що з неї тему вибрав собі кандидат для дисертації, а далі — дисципліни найбільше спорідненої катедри. Ці останні дисципліни вибирає собі кандидат сам у порозумінні з деканом відділу та відповідним професором.

§ 14. Предметом одногодинного ригорозу на всіх відділах є філософічні та педагогічні дисципліни.

§ 15. Хто з кандидатів вибрав собі дисертацію з філософічних або педагогічних дисциплін, ці дисципліни є для них предметом двогодинного іспиту; щодо одногодинного, то дисципліни для цього іспиту вибирає собі кандидат у порозумінні з деканом одного з відділів Інституту.

§ 16. Докторанти, що закінчили математично-природознавчий або музично-педагогічний відділ, мають право замість філософічних наук вибрати собі для одногодинного іспиту дисципліну, заступлену якоюсь катедрою цих відділів, але ж таку, що не була іспитовим предметом головного ригорозу.

§ 17. Схема іспитових предметів для головного (двогодинного) іспиту така:

Предмет дисертації:

а) Філософія.

б) Педагогічні дисципліни.

в) Естетика.

г) Українська мова або література.

ґ) Історія України.

д) Історія мистецтва.

Інші предмети:

Педагогічна психологія; історія й теорія педагогіки; всесвітня історія; історія України; історія української літератури; історія всесвітньої літератури. Філософія; всесвітня історія; історія всесвітньої літератури. Філософія; історія музики; педагогічна психологія.

Порівняльне мовознавство; історія західно-європейських літератур; історія слав'янських літератур; історія України; історія слав'ян; археологія; історія мистецтва; класична філософія. Всесвітня історія; історія слав'ян; археологія; історія мистецтва; українська мова й література.

Всесвітня історія; історія України; археологія; українська мова й література; історія слав'янських літератур; класична філософія; естетика; історія музики.

е) Історія середніх віків і нових часів.

є) Історія музики.

ж) Слав'янська фільольогія.

а) Історія всесвітнього письменства.

и) Економічні науки.

і) Історія старих часів.

ї) Археольогія або інші помічні історичні науки.

й) Клясична фільольогія.

к) Математика.

л) Фізика.

м) Механіка.

н) Метеорольогія.

о) Географія.

п) Зоольогія.

р) Геольогія.

с) Мінеральогія.

т) Ботаніка.

у) Біольогія.

ф) Хемія фізична.

х) Хемія.

ц) Астрономія.

Історія України; історія одного з слав'янських народів; археольогія; географія; історія мистецтва; помічні історичні науки (етнольогія, антропольогія).

Естетика; історія мистецтва; теорія музично-композиторських наук; усесвітня історія.

Українська мова й література; порівняльне мовознавство; клясична фільольогія; історія слав'янських літератур; історія всесвітнього письменства.

Історія слав'янських літератур; української мови й літератури; слав'янська фільольогія; всесвітня історія.

Історія України; всесвітня історія; географія; історія слав'ян; антична історія; соціольогія.

Клясична фільольогія; всесвітня історія; археольогія; історія України.

Всесвітня історія; історія старих часів; історія України; історія слав'ян; клясична фільольогія; історія мистецтва.

Історія старих віків; археольогія клясичних часів; порівняльне мовознавство; українська мова й література; слав'янська фільольогія.

Фізика експериментальна; фізика теоретична; механіка; астрономія.

Математика; механіка; астрономія; хемія; метеорольогія.

Математика; теоретична фізика; астрономія.

Фізика; географія.

Геольогія; ботаніка; метеорольогія; зоольогія; антропольогія.

Географія; геольогія; біольогія; антропогеографія.

географія; мінеральогія; петрографія.

Петрографія; геольогія; фізика; хемія.

Географія; біольогія; геольогія.

Ботаніка; зоольогія; хемія; антропольогія.

Хемія; фізика; математика.

Фізика; хемія фізична; хемія органічна, неорганічна; математика, фізика.

Математика; фізика; механіка.

§ 18. Для одногодинного іспиту, що обіймає філософічні й педагогічні дисципліни, кандидати мають: а) виявити знання короткого перегляду історії філософії; б) виявити знання якогось одного філософа, що його собі виберуть у порозумінні з представником катедри, або знання одного відділу теоретичної філософії, вибраного в порозумінні з представником катедри ($1\frac{1}{2}$ години); в) знати короткий перегляд історії виховання й навчання; для кандидатів на докторів музично-педагогічних наук — і знання історії музичної педагогіки; г) виказатися знанням якогось одного теоретика педагогіки, що його кандидати виберуть собі в порозумінні з представником катедри, або знанням одного відділу педагогічної психології (другі $1\frac{1}{2}$ години).

§ 19. Усні іспити відбуваються перед комісією, що в її склад увіходить декан відділу (в заступстві — продекан) як голова; представник Сенату Українського Високого Педагогічного Інституту; для двогодинного ригорозу двоє референтів, що читали дисертацію, та один або двоє екзамінаторів інших предметів.

Екзамінаторами повинні бути тільки такі професори Інституту, що кермують катедрами, та такі самі професори інших високих шкіл і доценти Інституту, що заступають інтереси повірених їм кафедр.

§ 20. Усні іспити-ригорози відбуваються публично.

§ 21. Після іспиту відбувається нарада комісії над вислідом іспиту, після чого кожен член голосує, а присуд западає більшістю голосів; вислід іспиту може бути: визначний, дуже добрий, добрий, досить добрий (усіма голосами й більшістю) й недобрий.

§ 22. Ригорози можуть одбуватися в якому небудь порядку, згідно з волею кандидата.

IV. Репробування.

§ 23. Коли дисертацію кандидата визнано недостатньою, він має право подати деканові відділу, куди вніс був свою першу дисертацію, іншу працю й то з того самого предмету або й іншого; якщо дисертацію відкинута — втретє, кандидат тратить право набувати докторат у Педагогічнім Інституті ім. М. Драгоманова у Празі.

§ 24. Коли кандидата репробовано при одному котромусь ригорозі, іспитова комісія має визначити йому реченець для повторення іспиту — після двох місяців; репробований удруге кандидат має право ще раз ставитися до ригорозів, але репробовані втретє кандидати тратять право набувати докторат у Педагогічнім Інституті ім. М. Драгоманова у Празі.

V. Апробація та докторський диплом.

§ 25. Докторанти, що склали всі іспити, дістають титул „доктора“ відповідних наук, що в них вони спеціалізувалися і то за відділом, заступленим в Інституті: доктор історично-літературних, математично-природознавчих наук чи музично-педагогічних наук Українського Високого Педагогічного Інституту, й це зазначається у відповідному докторському дипломі.

VI. Промоція.

§ 26. Докторський диплом одержує кандидат під час святочного акту (промоція) в якому бере участь ректор Інституту як голова, декан відповідного відділу і один із штатних професорів, що кермують катедрою, чи доцент або професор нештатний, що завідує відповідною катедрою, — як промотор.

Прилога 7.

Правила

про порядок підвищення академічного персоналу в Українському Високому Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова у Празі (затверджені Проф. Радою 20 жовтня 1926 р.).

§ 1. Переведення академічного персоналу Українського Педагогічного Інституту (асистентів, лекторів і доцентів) на вищий ступінь робить Професорська Рада з ініціативи відповідного відділу Інституту.

§ 2. Відділ обирає лекторів з точним додержанням умов, зазначених у § 10 Статуту Педагогічного Інституту, та після пробної лекції на тему, вибрану петентом і ухваленою відділом.

3. Особа, що хоче бути підвищеною на доцента, подає деканові свою наукову працю, яка може бути писана або друкована, з додатком curriculum vitae та спису наукових творів.

§ 4. На найближчих Загальних Зборах відділу декан докладає про подання праці й просить відділ обрати двох референтів для її оцінки.

Примітка. В разі браку в Інституті відповідних спеціалістів, референти запрошуються з інших високих шкіл, у першу чергу українських.

§ 5. Не пізніше, як через два місяці, референти мають представити відділові писаний висновок, який прочитується й обмірковується на найближчих Загальних Зборах відділу, при чому Загальні Збори вирішують про можливість піддати петента габілітації і, в разі позитивного вирішення, призначають йому габілітаційний виклад на ухвалену ними тему.

§ 6. Габілітаційний виклад відбувається на Загальних Зборах відділу. В обговоренні й цього викладу, й габілітаційної праці можуть брати участь усі члени відділу; в обранні ж габілітанта на доцента беруть участь тільки професори й керівники катедрами доценти відповідного відділу. Постанова відділу про обрання подається на затвердження Професорської Ради Інституту.

§ 7. Підвищення доцента на професора відбувається на підставі оцінки цілої наукової діяльності кандидата, але головним об'єктом оцінки являється наукова праця (писана або друкована), що представлена кандидатом з цією метою деканатові разом із curriculum vitae та списком його творів. Оцінка наукової праці петента, обговорення як поданої праці, так і науково-педагогічної його діяльності, а також обрання на професора відбуваються порядком, зазначеним у §§ 4-6 цих правил.

§ 8. На Загальні Збори відділу, що призначені для обміркування праць петентів (§§ 6 і 7), декан може запрошувати професорів інших високих шкіл, у першу чергу українських. Запрошені особи мають право дорадчого голосу.

§ 9. Право ініціативи в справі підвищення будь-якого члена відділу належить також і Загальним Зборам кожного відділу.

Прилога 8.

С п и с о к

членів академічного персоналу Інституту за час від 1 червня 1923 р. до 31 червня 1933 р.

А. Сталий персонал (штатн. і нешт.).)*

Прізвище й ім'я	Коли вступ. до акад. складу Інст. (прист. до викон. обов.)	Стан на 31 червня 1933 р. або при виході з Інституту **)	Коли виступив з Інституту
*Артимович Агенор, др.	1/X.1925	професор, кер. кат. мовознавства	—
*Балабас Олександр, др.	19/X.1928	лектор при кафедрі географії	—
*Барвінський Василь	5/XI.929	т. ч. проф. при кат. теор. муз. і	11/II.1930
Березовська Віра	1/X.928	лектор при класі клявіру [комп.]	1/III.1932
Білецький Леонід	1/VI.923	проф., кер. кат. іст. укр. літерат.	—
Богацька Валерія***)			
Вагнер Вячеслав	1/X.924	лект. при кат. теор. муз. й композ.	30/IX.928
Гармашів Всеволод, др.	1/II.924	проф., кер. кат. біол. й гігієни	—
Герасименко-Вовковинський Полікарп, др.	1/IV.925	доцент, т. ч. кер. кат. фізичн. хемії	—

*) Зіркою * означено особи, що не входили в штат Інституту.

**) Відомості про зміни академ. стану під час перебування в Інституті див. в розд. „Академічний персонал“.

***) В. Богацька була йменована 2/VI.1923 р. лектором ботаніки, взяла участь в організаційній праці, але до викладів не приступила і в початку 1924 р. виступила з Інституту.

*Гомзин Борис, др.	19/X.1928	асистент, при кат. іст. укр. літер.	—
Гончаренко Антін, др.	2/VI.923	лектор при кат. гігієни	1924
*Горбачевський Іван, др.	1/X.924	професор, кер. кат. хемії	—
Іула Хведір, др.	1/X.923	доцент, т. ч. кер. кат. астрономії	—
Деркач Григорій, др. (в штаті канц.).	15/II.929 (1/X.1923)	асистент при кат. історії України (скарбник)	—
Дольницький Мирон, др.	1/XI.923	доцент, т. ч. кер. кат. географії	—
*Дорошенко Дмитро	1/III.924	проф., кер. кат. іст. Укр. (до 1/I.-27)	—
Дяконенко Володимир	1/XI.924	доцент при кат. математики	—
Дяченкова-Гордаш Ніна	1/V.925	лектор при класі сольоспіву	31/X.1930
*Ейхельман Оттон, др.	1/X.924	проф., кер. кат. правозн. (до 7/VII.1925)	—
Животко Аркадій	2/VI.923	асистент, при кат. педагогіки	1/VIII.25
Іваненко Євген	2/VI.923	професор, кер. кат. математики	—
Іваничук Михайло, др.	1/I.925	лектор при кат. географії	15/III.1928
*Іщук-Шульгина Надія	1/I.927	професор при кат. математики	31/XII.927
Кабачків Іван	1/X.923	доцент, т. ч. кер. кат. екон. та заст. інт. кат. соціол.	—
Кісяків Олександр	1/X.924	лектор при класі скрипки	30/IX.930
*Красковська Людм., др.	28/VI.930	асист. при кат. істор. мистецтва	31/XII.931
Крицький Павло	1/XI.925	асист.-лябор. при кат. фізики	—
Кушнір Володимир, др.	2/VI.923	доцент при кат. всесв. іст. (лект. німец. мови)	—
Левитський Дмитро	18/VII.927	лектор при класі сольоспіву	—
Ліндфорс Любов	1/VI.924	лектор при класі сольоспіву	—
Літов Степан, др.	15/VIII.23	асистент при кат. біології	30/IX.926
Лиско Зіновій, др.	1/XI.925	лект. при кат. теор. муз. й композ.	31/XII.929
Лорченко Микола	1/I.924	професор, кер. кат. фізики	—
*Мазуренко-Боголюбова Галя, др.	28/VI.930	асист. при кат. західно європ. літератур	31/XII.931
*Майстренко Іван	15/VIII.23	лектор при кат. хемії	—
Малик Євген, др.	15/IV.925	лектор при кат. зоології	—
Маршинський Аполінар	1/III.925	лект. (окр. лектура українознав.)	+30/VII.29
*Миколаєнко Леонід	10/II.931	асистент при кат. філософії	—
Мірний Іван (в шт. канц.)	28/VI.930 (1/VII.25)	асист. при кат. економ. й правозн. (Директ. канцелярії Інституту)	—
Наріжний Симон, др.	19/XI.927	лектор при кат. всесв. історії	—
Нижанківський Нест., др.	1/X.923	в. о. доц., т. ч. кер. кат. теор. муз. і комп.	30/XI.929
*Огородник Яків, др.	11/II.930	асистент при кат. історії України	+30X.930
Омельченко Григорій	1/III.925	доц. при кат. іст. слав. літератур	—
Орлов Олександр, др.	1/II.926	доцент, т. ч. кер. кат. геології	—
Пасічник Дмитро, др.	1/IV.927	лектор при кат. ботаніки	—
Петрів Всеволод (генер.)	1/XI.923	лект. при кат. гігієни (фіз. вих.)	—
Процакевич Мирон, др.	1/X.924	лектор при кат. ботаніки	31/III.1927
*Равич Дмитро, др.	28/VI.930	асистент при кат. істор. музики	1/I.1933
Рейтлінгер Микола	1/X.923	лектор (окр. лект. англ. мови)	31/VIII.25
Ріпецький Степан, др.	1/VIII.923	лектор при кат. соціології	30/IX.926
*Рудницький Степан, др.	1/X.923	проф., кер. кат. географії	"

*Русов Юрій, др.	1/X.924	доцент, т. ч. кер. кат. зоології	—
*Русова Софія	1/VII.923	проф. (honoris causa), кер. к. педаг.	—
Ряндик Степан	1/X.924	доц., т. ч. кер. кат. теор. механ. й кат. теор. фізики	—
Савицький Петро, др.	2/VI.923	доцент при кат. геол. з мінерал.	1/I.1933
Сімович Василь, др.	1/X.923	професор, кер. кат. україн. мови	—
*Сірополко Степан	1/XI.925	проф. (лект. школозн. й позашк. осв. при кат. педаг.)	—
Січинський Волод., др.	1/X.923	доцент, т. ч. кер. кат. мистецтва	—
Славінський Максим	1/XII.926	проф., кер. кат. іст. зах.-евр. літ.	—
Слюсаренко Хведір	1/XII.924	доц., т. ч. кер. кат. істор. слав'ян	—
Старков Арсен, др.	15/VIII.23	професор, кер. кат. біології	31/X.1925
Стешко Хведір	"	в. о. доц., т. ч. кер. кат. істор. муз.	—
*Ставинський Борис, др.	11/II.930	асистент при кат. іст. України	—
Сумневич Хведір	1/VIII.26	асистент при кат. екон. й правозн.	31/X.1929
*Теняню Петро, др.	5/XI.929	асист. при кат. екон. й правозн.	—
Терлецький Маркіян, др.	1/VIII.23	проф., кер. кат. старов. історії	30/IX.926
Тимченко Микола	1/VIII.23	проф., кер. кат. клас. мов і письм.	—
Феденко Панас, др.	1/X.1925	доц., т. ч. кер. кат. істор. України	—
*Чередієв Володимир	1/IV.927	професор, кер. кат. ботаніки	—
Чижевський Дмитро	15/III.924	професор, кер. кат. філософії	31/V.1932
Чикаленко Левко, др.	1/X.925	лектор при кат. іст. України	30/IX.926
*Швець Хведір	1/II.924	професор, кер. кат. геології	31/I.1929
*Шелухин Сергій	1924	професор (правознавство)	1/III.1925
Шлендик Іван, др.	1/X.928	лектор при кат. фізик. хемії	—
*Шульгин Олександр	1/X.924	професор, кер. кат. всесв. іст. сер. і нов. вік. (до 1/III.1929.)	—
*Щербаківський Вадим	1/XII.926	проф., при кат. іст. Укр. (археол.)	—
Щуровська Платоніда	15/VIII.23	в. о. доц., т. ч. кер. клас. диригент.	—
Якименко Хведір	1/V.924	проф., кер. кат. теор. муз. й комп.	31/III.1926
Ярема Яким, др.	1/VIII.23	проф., кер. кат. педаг. психології	31/X.1930
Ясінчук Ілля, др.	1/X.1927	асистент при кат. біології	30/IX.931

Б. Професори чеських шкіл і інші фахівці, запрошені на окремі спеціальні лектури.)*

Д'Альфонсо	1/V.1925	лект. італійської мови	30/IX.926
Вагнер Оттон, др.	1/XI.924	асист.-ляборант при кат. хемії	31/III.928
Гриб Томаш, др.	15/II.1929	т. ч. лект. білорусознавства	1/VII.929
Гуттер Йозеф, др.	1/X.1927	доцент при кат. істор. музики (іст. чеськ. муз.)	31/VI.933
Забрански Франтішек	1/XI.923	проф. гімн. — лект. чеської мови й літерат.	30/IX.930
Кадержабек Алоїс	1/X.1926	лект. при кат. сольоспіву	31/VI.933
М-ле Морель	1/X.1923	лектор франц. мови	1914
Невдлі Зденек, др.	1/III.1926	проф. істор. чеськ. музики	30/IX.926
Прокеш Ярослав, др.	1/III.1925	проф. історії Чехії	31/XII.929
Смотлаха, др.	1/X.1925	лект. фізичн. вихов. при кат. гігієни	30/IX.927
Цейп Карел, др.	1/VI.1917	т. ч. лект. при кат. ботаніки	30/IX.927
Шін Отакар	19/V.1926	лект. при кат. теор. муз. й композ.	30/IX.930

*) До сталого складу акад. персоналу Інституту вони не входили й участі в адміністр.-академічн. житті Інституту не брали.

С п и с о к
осіб, що закінчили Укр. Вис. Педагогічний Інститут з титу-
лом педагога середніх шкіл (до 31/VI. 1933 р.).

А. Історично-літературний відділ.

	Підвідділ і рік закінч. дипломн. іспитів		Підвідділ і рік закінч. дипломн. іспитів
1. Бабій Олекса	літер. 1928	25. Миколаєнко Леонід	істор. 1929
✓ 2. Башмак Михайло	істор. 1929	26. Монюк Теодосій	" 1930
3. Битинський Микола	" 1929	27. Нагірний Микола	" 1932
4. Бичковський Серафим	" 1932	28. Обідний Михайло	" 1928
5. Бондаренко Андрій	" 1930	29. Огородник Яків	" 1928
6. Волохів Леонід	" 1930	30. Орловська Софія	" 1928
7. Ганкевич(івна) Марія	літер. 1929	31. Остапович Михайло	" 1930
8. Герасимовичева Пелагія	" 1928	32. Паркова Надія	" 1928
9. Глиба Антоніна	істор. 1928	33. Регут Марія	" 1929
10. Гомзин Борис	літер. 1927	34. Рижук Євмен	" 1929
11. Деркач Григорій	істор. 1928	35. Руденко Григорій	" 1929
12. Діброва Василь	літер. 1930	36. Рудківський Іван	літер. 1930
13. Довгалюк(івна) Одарка	істор. 1929	37. Русова (Базилевська)	
14. Заріцький Володимир	" 1928	Ольга	" 1928
15. Зозуля Юлія	" 1928	38. Сазанович Наталка	" 1928
16. Іващенко Панас	" 1927	39. Скубко Борис	" 1928
17. Кралька Яків	літер. 1929	40. Ставинський Борис	істор. 1928
18. Красковська Лидмила	істор. 1929	41. Стадниченко Іван	літер. 1927
19. Кульчицький Ілля	" 1928	42. Тенянко Петро	істор. 1928
20. Кучер Михайло	літер. 1932	43. Хведорів Іван	літер. 1931
21. Мазуренко-Боголюбова		44. Чупрун(івна) Варвара	" 1932
Галя	" 1928	45. Шенець Олександр	істор. 1928
22. Макаренко Андрій	істор. 1928	46. Шлендикова Лисавета	літер. 1930
23. Медяник Арсен	" 1928	47. Шляхтиченко Михайло	" 1930
24. Мидловський Лев	" 1928	48. Яковенко Антін	істор. 1932

Б. Математично-природничий відділ.

1. Біланюк Петро	природн. 1929	13. Матвієнко Кость	природн. 1930
2. Білінський Віталій	" 1928	14. Огій Антін	" 1928
3. Богаченко Іван	" 1929	15. Орса Олександр	" 1928
4. Гладун Петро	" 1928	16. Підгірська Олена	" 1928
5. Григорукова Іванна	" 1928	17. Ратушняк Давид	математ. 1927
6. Григоруку Юрій	" 1928	18. Ревуцький Сергій	природн. 1928
7. Данилюк Осип	математ. 1930	19. Рурак Степан	" 1928
8. Зленко Петро	" 1928	20. Сохацький Василь	" 1929
9. Ковган Петро	природн. 1927	21. Сочинська (ур. Черняв-	
10. Кришпинівич-Гуме-		ська) Євгенія	" 1927
нюкова Антоніна	" 1928	22. Тарасевич Лисавета	" 1928
11. Кульчинська Іларія	" 1928	23. Тивонюк Зінко	" 1928
12. Лотоцький Валеріян	" 1928	24. Тиравський Михайло	" 1927

25. Частухина Марія	природн.	1928	28. Щербуха Петро	математ.	1927
26. Шлендик Іван	математ.	1927	29. Андрейкович Омелян	"	1931
27. Шляхтиченкова Лідія	"	1928			

В. Музично-педагогічний відділ.

1. Масляк Степан-Юрій	1932	5. Рябів Іван	1929
2. Маценко Павло	1929	6. Синявський Олекса	1929
3. Мельник Григорій	1919	7. Шеманський Дмитро	1933
4. Равич Дмитро	1929	8. Яковенко Антін	1929

Прилога 10.

С п и с о к

осіб, що отримали титул доктора відповідних наук Укр. Вис. Педагог. Інституту до 31/VI.1933 р. (за чергою промоції).

Прізвище й ім'я	Коли промуну- вався на доктора	Яких наук
1. Кульчицький-Дашинич-Окопський Ілля	5/XI.1928.	Історично-літературних
2. Гомзин Борис	19/XI.1928.	"
3. Тиравський Михайло	26/XI.1928.	Математично-природничих
4. Шлендик Іван	3/XII.1928.	"
5. Деркач Григорій	10/XII.1928.	Історично-літературних
6. Іващенко Панас	7/II.1929.	"
7. Білінський Віталій	11/II.1929.	Математично-природничих
8. Ставинський Борис	28/III.1929.	Історично-літературних
9. Сочинська (ур. Чернявська) Євгенія	5/IV.1929.	Математично-природничих
10. Кришпинович-Гуменюкова Антоніна	19/IV.1929.	"
11. Бабій Олекса	17/V.1929.	Історично-літературних
12. Частухина Марія	4/VII.1929.	Математично-природничих
13. Макаренко Андрій	15/XI.1929.	Історично-літературних
14. Тенянюк Петро	22/XI.1929.	"
15. Мазуренко-Боголюбова-Байкова Галя	29/XI.1929.	"
16. Огородник Яків	31/XII.1929.	"
17. Красковська Людмила	17/I.1930.	"
18. Равич Дмитро	24/I.1930.	Музично-педагогічних
19. Шенець Олександр	10/II.1930.	Історично-літературних
20. Тивонюк Зіновій	2/IV.1930.	Математично-природничих
21. Мидловський Лев	4/XI.1930.	Історично-літературних
22. Матвієнко Кость	24/VI.1931.	Математично-природничих
23. Обідний Михайло	10/VIII.1931.	Історично-літературних
24. Данилюк Йосип	24/X.1931.	Математично-природничих
25. Яковенко Антін	22/IV.1932.	Музично-педагогічних
26. Кралька Яків	9/VI.1932.	Історично-літературних
27. Шляхтиченко Михайло	24/VI.1932.	"
28. Маценко Павло	1/VII.1932.	Музично-педагогічних
29. Галаган Микола (сторонній)	7/X.1932.	Математично-природничих
30. Рудківський Іван	30/XII.1932.	Історично-літературних
31. Масляк Степан-Юрій	31/XII.1932.	Музично-педагогічних

З м і с т.

	Стор.
I. Загальна історія Інституту	3
1. Заснування Інституту	3
2. Перший рік науково-педагогічної праці (1923/24 ак. рік) . . .	12
3. Другий рік Інституту (1924/25 ак. рік)	16
4. Третій рік (1925/26 ак. рік)	20
5. Четвертий рік (1926/27 ак. рік).	24
6. П'ятий рік (1927/28 ак. рік)	26
7. Шостий рік (1928/29 ак. рік).	28
8. Сьомий рік (1929/30 ак. рік).	30
9. Восьмий рік (1930/31 ак. рік).	34
10. Дев'ятий рік (1931/32 ак. рік)	38
11. Десятий рік Інституту. Ліквідація Інст., як школи (1932/33 ак. рік). . .	41
II. Керівні органи Інституту	47
1. Ректорат	47
2. Професорська Рада	49
3. Сенат	51
4. Збори відділів та деканати	55
III. Допомогово-службові органи Інституту.	58
1. Канцелярія	58
2. Бібліотека	59
IV. Академічний персонал Інституту	62
V. Організація, порядок і плян навчання	73
1. Організація навчання	73
2. Порядок навчання	78
3. Плян навчання	78
4. Екскурсії	91
VI. Видавнича діяльність Інституту. Наукові видання	93
1. Видання підручників при Інституті. Видавництво „Сіач“ . . .	93
2. Видання праць проф. Інст. в Громадському Видавничому Фонді. . .	96
3. Фундація Інституту у Видавничому Фонді	97
4. „Науковий Збірник“ Інституту; „Драгоманівський Збірник“ . . .	97
VII. Наукова діяльність Інституту. Участь професури Інституту в різних наукових організаціях і виданнях поза Інститутом.	98
VIII. Студенський склад Інституту	101
IX. Матеріальна допомога студентам.	108
X. Студенські організації	110
XI. Установи, зв'язані з Інститутом: матуральні курси, інтернат дітей-сиріт, українська гімназія, контрольно-іспитова комісія . . .	112
XII. Інститутські свята	115
Прилоги: 1. Статут Інституту (останній); 2. Додаток до статуту з дня 28/VI.1930.; 3. Регулямін правил академічного життя; 4. Інструкція для студентів щодо іспитів; 5. Постанови про дипломні іспити; 6. Приписи про докгорські іспити; 7. Правила про порядок підвищення академічного персоналу; 8. Список членів академічного персоналу; 9-10. Списки осіб, що закінчили Інститут (педагогів і докторів Інституту)	121

Tiskárna Fr. Herman, Vinohrady, Bělehradská 97. Telefon 555-85.